

Makt til å påvirke?

- en kvalitativ studie av marginaliserte gruppers muligheter til å påvirke politisk

Ulla Edith Bjørndahl

Mai 2006

Masteroppgave i sosiologi

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Universitetet i Oslo

”Maktens opprettholdelse er avhengig av at de som beherskes, forholder seg splittet i ro. Så lenge de gjør det, kan makten til og med opprettholdes i fred og fordraglighet og med åpne og demokratiske midler. Men den splittede ro kan i prinsippet motvirkes og skiftes over til felles handling, hvorved makten trues”.

Thomas Mathiesen

Sammendrag

Dette er en empirisk, kvalitativ studie som har fokus på hvilken innvirkning marginalisert status kan ha på muligheten til å påvirke politisk. For å belyse dette har oppgaven flere mål. Et av målene er å gi et tilstandsbilde av hvordan det oppleves å ha en marginalisert bakgrunn og skulle påvirke politisk på vegne av den marginaliserte gruppen man er (eller har vært) en del av. Oppgaven har også som mål å skulle drøfte forutsetningene og rammene for påvirkningen, samt kanalene det er mulig å benytte seg av for å påvirke. I tillegg vil oppgaven belyse hvilke konsekvenser påvirkningsarbeidet har for eget liv.

Studien er basert på dybdeintervjuer av ni representanter med en bakgrunn fra tre marginaliserte grupper: straffede, prostituerte og rusavhengige. Fokuset i oppgaven ligger ikke på å sammenlikne ulikheter mellom gruppene, men å presentere de ulike erfaringene og opplevelsene de ni representantene har i en helhetlig, empirisk analyse. De dominerende teoretiske begrepene som brukes for å belyse oppgaven er marginalisering, makt og anerkjennelse. Marginaliseringsbegrepet er et begrep som blir brukt gjennomgående ettersom målet med oppgaven er å belyse hvordan representanter fra disse tre gruppene opplever å jobbe mot sosial og politisk marginalisering gjennom egenorganisering, politisk engasjement og lobbyvirksomhet. Maktbegrepet er også gjennomgående viktig i oppgaven. Maktformene som brukes til å belyse problemstillingen er i hovedsak makt som er knyttet til kompetanse, status, og anerkjennelse. Michel Foucaults bruk av begreper ”usynlig makt” og Pierre Bourdieus bruk av begrepet ”symbolsk makt” er i den forbindelse sentrale i oppgaven. Anerkjennelse er nødvendig for å kunne påvirke og er derfor et viktig begrep i oppgaven. Begrepet benyttes her med utgangspunkt i Charles Taylor og Nancy Frasers bruk av begrepet, og det vil med utgangspunkt i Fraser diskuteres i forhold til begrepet omfordeling. Lobbyismebegrepet blir også brukt i oppgaven til å belyse hvordan representantene jobber med å påvirke holdninger og beslutninger i forhold til politikere, byråkrater, fagfolk og journalister. Analysen av empirien i oppgaven består av tre kapitler. Det første kapitlet tar for seg betydningen engasjementet har for representantene på det private planet, det andre fokuserer på forholdet representantene har til viktige premissleverandører på feltet de arbeider med å påvirke og det siste kapitlet fokuserer på det konkrete arbeidet egenorganisering innebærer. I tillegg har oppgaven et kapittel som drøfter viktige funn i empirien opp mot teoriene som ble presentert i teorikapitlet. Avslutningsvis vil jeg presentere en konklusjon og komme med forslag til hva det kunne være interessant å forske mer på på feltet.

Forord

Å skrive denne oppgaven har vært et altoppslukende prosjekt fra første stund. Det har både vært lærerikt, slitsomt og spennende. Jeg har litt ambivalente følelser i forhold til at jeg nå er ferdig. Det er en god følelse å levere fra seg et produkt jeg er fornøyd med, men det er litt vemodig at noe som har vært en så stor del av livet mitt det siste året er over.

Det er flere jeg vil takke i forbindelse med at oppgaven nå er ferdig. Først og fremst vil jeg takke min hovedveileder, May-Len Skilbrei, for hennes enestående bidrag. Takk for engasjementet ditt, motivasjon du har gitt meg, de spennende diskusjonene vi har hatt, dine konstruktive innspill og at du alltid har vært så tilgjengelig. Du har i stor grad bidratt til at det har vært så gøy og inspirerende å skrive denne oppgaven, og at jeg har klart levere den til normert tid. Bedre veileder kunne jeg definitivt ikke hatt!

Min biveileder, Astrid Renland, fortjener også en stor takk. Takk for at du hjalp meg med å komme i gang i begynnelsen av prosjektet, og takk for gode innspill når det nærmet seg innlevering av oppgaven.

Tusen takk til informantene mine. Takk for at dere stilte opp og gjorde det mulig for meg å skrive denne oppgaven. Jeg vil også takke for de hyggelige samtalene vi hadde, at dere tok meg godt imot og at dere fortalte så åpent om deres erfaringer og opplevelser.

Familien min har vært en god støtte gjennom oppgaveskrivingen. Takk til storebroren min, Anders, for at du leste gjennom utkast og kom med nyttige innspill. Takk til mamma og pappa for alle de gode diskusjonene vi har hatt, og all støtten dere har gitt meg gjennom studietiden. Jeg vil også takke vennene mine for at dere tålmodig har lyttet på all pratingen om oppgaven og for oppmuntringene dere har gitt meg.

Til sist vil jeg takke Jan Olav. Takk for at du har kommet med innspill underveis og at du har lest gjennom oppgaven min. Mest av alt vil jeg takke deg for at du alltid har troen på meg og at du har gitt meg rom til å skrive denne oppgaven. Din støtte har betydd mye!

Blindern, Mai 2006

Ulla Edith Bjørndahl

INNHOLDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	5
FORORD	6
1. INNLEDNING	9
1.1 OPPGAVENS TEMA, BAKGRUNN OG PROBLEMSTILLING	9
1.2 OPPGAVENS RELEVANS I FORHOLD TIL SOSIOLOGIEN, SAMFUNNET OG TIDLIGERE FORSKNING	10
1.3 OPPGAVENS OPPBYGGING	12
2. TEORETISKE PERSPEKTIVER OG DRØFTING AV BEGREPER	14
2.1 PÅVIRKNING OG LOBBYVIRKSOMHET	14
2.2 MARGINALISERINGSBEGREPET	15
2.3 MAKTBEGREPET	17
2.4 MAKT, PÅVIRKNING OG MARGINALISERING	18
2.4.1 Foucault.....	18
2.4.2 Bourdieu.....	20
2.4.3 Fraser.....	21
2.5 Å HA ROLLEN SOM EN REPRESENTANT FOR EN MARGINALISERT GRUPPE	22
3. METODE	25
3.1 METODISKE VALG	25
3.1.1 Valg av intervju som metode.....	25
3.1.2 Valg av informantgrupper.....	26
3.2 INFORMANTENE	27
3.2.1 Rekrutteringen av informantene.....	27
3.2.2 En presentasjon av utvalget.....	29
3.3 GJENNOMFØRINGEN AV INTERVJUENE	30
3.3.1 Tidsrommet for gjennomføringen.....	30
3.3.2 Situasjonene intervjuene fant sted i.....	31
3.3.3 Intervjuenes forløp.....	32
3.4 RELASJONEN MELLOM INFORMANTENE OG MEG	33
3.4.1 Alder.....	33
3.4.2 Kjønn.....	35
3.4.3 Sosial bakgrunn.....	36
3.4.4 Personlige kontakt, åpenhet og kjemi.....	38
3.5 BEARBEIDING AV INTERVJUENE	40
3.5.1 Transkribering og sammendrag.....	40
3.5.2 Analysen.....	41
3.6 ETISKE VURDERINGER	42
3.6.1 Å distansere seg og samtidig være nær.....	42
3.6.2 Anonymitet.....	43
3.6.3 Informert samtykke.....	43
3.7 HVA FORTELLER ANALYSEN OM?	44
3.7.1 Å formidle andres erfaringer og opplevelser.....	44
3.7.2 Generaliserbarhet?.....	45
4. Å ENGASJERE SEG: MOTIVER, UTFORDRINGER OG KONSEKVENSER FOR PRIVATLIVET	47
4.1 INNLEDNING	47
4.2 MOTIVER FOR Å ENGASJERE SEG POLITISK	48
4.3 UTFORDRINGER – Å KOMME TIL ORDET MED EN MARGINALISERT BAKGRUNN	49
4.4 KONSEKVENSER FOR PRIVATLIVET	52
4.4.1 ”Hjelpernes” arbeid versus representantenes arbeid.....	52

4.4.2 Arbeidsmengdens konsekvenser.....	53
4.4.3 Engasjementet som selvrealisering.....	55
4.4.4 Konsekvenser for privatlivet ved å stå frem i pressen	56
4.4 OPPSUMMERENDE KOMMENTAR	58
5. FORHOLDET TIL VIKTIGE PREMISSLEVERANDØRER PÅ FELTET	59
5.1 INNLEDNING	59
5.2 "HJELPERE"	60
5.3 FORHOLDET TIL MEDIA	61
5.3.1 Medias fokus på de marginaliserte gruppene.....	61
5.3.2 Strategier for å påvirke gjennom media.....	63
5.4 FORHOLDET TIL POLITIKERE	66
5.4.1 Møtet med politikere	66
5.4.2 Strategier for å påvirke politikere	68
5.5 OPPSUMMERENDE KOMMENTAR	71
6. DET KONKRETE ARBEIDET: PENGER TIL DRIFT, FORHOLDENE INNAD I ORGANISASJONEN OG KONFLIKTER MED ANDRE PÅ FELTET.....	73
6.1. INNLEDNING	73
6.2 PENGER TIL Å DRIVE ORGANISASJONSARBEIDET	73
6.2.1 Kravene som følger med pengene fra det offentlige.....	73
6.2.2 Betydningen pengestøtte har for utvikling av organisasjonene	76
6.2.3 Gruppenes marginaliserte bakgrunn – et hinder for å motta penger?	77
6.4 FORHOLDENE INNAD I ORGANISASJONENE	79
6.4.1 Konflikter som kan oppstå i denne type organisasjoner	79
6.4.3 Konfliktløsning.....	80
6.5 KONFLIKTER I FORHOLD TIL ANDRE PÅ FELTET.....	82
6.5.1 Konflikt med andre organisasjoner på grunn av ekskludering.....	82
6.5.2 Konflikt med hjelpetiltakene og fagfolk.....	83
6.5.3 Konflikt med gruppene organisasjonene representerer	84
6.6 OPPSUMMERENDE KOMMENTAR	85
7. DRØFTING AV VIKTIGE FUNN.....	87
7.1 INNLEDNING	87
7.2 ANERKJENNELSENS KOMPLEKSITET	87
7.3 Å ENDRE "SELVINNLYSENDE SANNHETER"	90
7.4 KONFLIKT PÅ FELTET	92
8. KONKLUSJON.....	94
KILDER.....	97
VEDLEGG.....	101

1. Innledning

1.1 Oppgavens tema, bakgrunn og problemstilling

”Jeg skal skrive om muligheter til å påvirke politisk når man har en marginalisert status. I den forbindelse skal jeg intervju personer med bakgrunn i straff, prostitusjon og rusavhengighet”.

”Ha, ha, driver de med sånt da? Hvor skal du finne informanter? Skal du stille deg opp i Skippergata og på strøket og spørre folk der, eller?”.

Denne kommentaren fikk jeg av en medstudent da jeg presenterte temaet for oppgaven min på et prosjektseminar på Blindern. Liknende kommentarer har det vært mange av. Mange har kommentert at det må være ekkelt å forholde seg til prostituerte, og en del har spurt om jeg ikke synes det er skummelt å skulle være alene med folk som har begått lovbrudd eller som bruker (eller har brukt) rusmidler. Mange har blitt overrasket når jeg forteller at det finnes interesseorganisasjoner som drives av disse gruppene og som aktivt jobber med å påvirke politisk. Jeg tror slike kommentarer og reaksjoner sier noe om hvilke holdninger og diskurser som dominerer i samfunnet i forhold til de gruppene jeg har valgt som empirisk nedslagsfelt. Kommentarene sier også noe om hvordan ordene marginalisering og påvirkning kan virke som to ord som ekskluderer hverandre. Påvirkning er et uttrykk for makt, mens marginalisering uttrykker avmakt. Denne oppgaven skal altså ta for seg forholdet mellom disse to fenomenene.

Ideen til oppgaven fikk jeg på våren 2005 da det var en sak i media om prostitusjon og politisk deltakelse. Denne saken fikk meg til å gruble på hvordan det måtte være å ha en marginalisert status og skulle prøve å påvirke politisk. Dette var et tema som interesserte meg såpass mye at jeg valgte å skrive masteroppgaven om det. Oppgavens problemstilling lyder: *Hvilken innvirkning har marginalisert status på mulighetene til å påvirke politisk?*

Med denne problemstillingen har jeg flere mål. For det første ønsker jeg å gi et *tilstandsbilde* av *hvordan det oppleves å ha en marginalisert bakgrunn og skulle påvirke politisk på vegne av den marginaliserte gruppen man er (eller har vært) en del av i dagens Norge*. For det andre vil jeg drøfte *forutsetningene og rammene for påvirkningen, samt kanalene det er mulig*

å benytte seg av for å påvirke. For det tredje vil jeg i oppgaven belyse hvilke konsekvenser påvirkningsarbeidet har for eget liv.

Opgaven har følgende avgrensninger:

- Det empiriske nedslagsfeltet i oppgaven er tre marginaliserte grupper: rusavhengige, prostituerte og straffede.
- Oppgaven vil ikke omhandle politikk i seg selv og vil ikke gå inn i de konkrete politiske sakene som informantene forteller om.
- Oppgaven vil avgrense seg til å fokusere på situasjonen og opplevelsen av situasjonen informantene har erfart.
- Fokuset i oppgaven ligger ikke på å sammenlikne ulikheter mellom gruppene, men å presentere de ulike erfaringene og opplevelsene informantene har i en helhetlig, empirisk analyse.

1.2 Oppgavens relevans i forhold til sosiologien, samfunnet og tidligere forskning

Etter min vurdering er det av sosiologisk og samfunnsmessig relevans å studere hvilken innvirkning marginalisert status har på mulighetene til å påvirke politiske prosesser. Sosiologer studerer mennesker i samfunnet og søker å forklare og fortolke hvordan mennesker blir formet av samfunnsforhold og samtidig kan endre disse forholdene. Sosiologien belyser prosesser som binder samfunnet sammen, men også prosesser som medfører marginalisering og ulikhet. Jeg mener at det er nettopp det denne oppgaven gjør. Verden er i stadig endring, noe som blant annet medfører at gårdsdagens marginaliserte og ekskluderte grupper kan være dagens politiske aktører (Renland 2004). De siste årene har marginaliserte grupper tendert til å delta mer i den offentlige debatten. Representanter fra interesseorganisasjoner for marginaliserte grupper blir stadig oftere invitert til politiske høringer, til organisasjoner og til debatter for å kunne formidle sitt syn på de politiske vedtakene som skal fattes. Når prosesser og maktstrukturer i samfunnet endrer seg er det viktig å få ny kunnskap. Det er viktig å belyse hvordan politiske prosesser påvirkes av at grupper, som tidligere ikke har hatt en stemme i lignende prosesser, kommer til. Det er også relevant å formidle hvilke erfaringer marginaliserte grupper har med å jobbe med å påvirke politikk som omhandler dem selv og deres liv. Med en sosiologisk innfallsvinkel er det mulig

å sette fokus på konkrete opplevelser og systematisere enkelthendelser i et større perspektiv ved å belyse empiri med teori.

Det er gjennom tidene blitt gjort en god del forskning på interesseorganisasjoner og deres mulighet til å påvirke politisk. Interesseorganisasjonene det har vært fokus på i denne typen forskning er store organisasjoner, som for eksempel fagforeninger. Sånn jeg ser det har det blitt gjort betydelig mindre forskning på marginaliserte gruppers interesseorganisasjoner og deres mulighet til å påvirke politisk. I Norge har Thomas Mathiesen skrevet mye om marginaliserte gruppers utøvelse av motmakt i forbindelse med uteliggere og løsgjengerloven i "Løsgjenger krigen" (1975) og fanger i forbindelse med fangers rettigheter og opprettelsen av KROM, Norsk forening for kriminal reform, i blant annet "Det uferdige" (1992). Boken "Maktens ansikter" (1981), som er redigert av Kristian Andenæs, Tom Johansen og Thomas Mathiesen, beskriver også mye om avmakt og utøvelse av motmakt av marginaliserte grupper. I 1998 kom boken "Selvhjelp. Kunsten å løfte seg etter håret" (Hjelmdal, Nilsen og Seim) som blant annet skriver om marginaliserte grupper og egenorganisering. Og i 1999 kom en arbeidsgruppe bestående av representanter for Fattighuset, Klientaksjonen, Gjeldsoffer-Alliansen, Arbeidssøkerforbundet og Landsforeningen Rettferd for Tapere ut med utredningen "Jakten på den fjerde sektor" som omhandlet egenorganisering blant marginaliserte grupper. Rune Halvorsens doktorgradsavhandling "The Paradox of Self-Organisation among Disadvantaged People: A Study of Marginal Citizenship" (2002) er den nyeste norske forskningen på feltet.

Alle bidragene over har vært nyttige for å sette seg inn i oppgavens tema. En bok som har vært svært nyttig i arbeidet med denne oppgaven har vært den danske boken "Den magtfulde møde mellom system og klient" (2002) som er skrevet av Järvinen, Larsen og Mortensen. Denne boken beskriver ikke interesseorganisasjoners mulighet til å påvirke, men forfatterne beskriver møtet mellom system og klient med eksempler fra empiriske undersøkelser og analyser som bygger på kvalitative intervjuer og observasjoner. Denne boken har gitt et godt innblikk i hvordan møte mellom marginaliserte grupper og resten av samfunnet kan fortone seg. Kristen Ulsteins bok "Organisasjon og ledelse i frivillig sektor" (1998) har også vært et viktig bidrag fordi den har gitt en god oversikt over hvordan frivillige interesseorganisasjoner fungerer.

En kvalitativ, empirisk studie som denne oppgaven mener jeg er viktig fordi den tar utgangspunkt i de marginaliserte gruppene oppfatning av sin situasjon. Oppgaven gir på denne måten kunnskap om hva som motiverer gruppene, hva de oppfatter som de største utfordringene i arbeidet og hvordan arbeidet deres har hatt innvirkning på deres eget liv. Den gir også kunnskap om hvilke forutsetninger og rammer de selv mener det er for påvirkningen og hvilke kanaler de benytter seg av for å påvirke. Jeg mener at oppgaven min er eksplorative i den forstand at den er et forslag til hvordan man kan belyse forholdet mellom marginalisert status og påvirkning, og jeg håper den kan inspirere til videre forskning på området.

1.3 Oppgavens oppbygging

Det neste kapitlet i oppgaven, kapittel 2, vil ta for seg teoretiske perspektiver og drøfte begreper som brukes videre i oppgaven. Her vil begrepene lobbyvirksomhet, marginalisering, makt og anerkjennelse drøftes. Det vil også drøftes teoretiske perspektiver som er relevant for å belyse oppgaven. Her vil Michel Foucaults maktforståelse og Nancy Frasers teori om anerkjennelse utdypes, og teorier av Pierre Bourdieu og Charles Taylor vil belyses. I dette kapitlet vil jeg også bruke et par eksempler fra media til å belyse det teoretiske landskapet og avslutningsvis drøfte hvordan det kan være å ha en rolle som en representant for en marginalisert gruppe ut fra dette.

Kapittel 3 er metodekapitlet. I denne oppgaven har jeg valgt å skrive et ganske langt metodekapittel for å gi et godt innblikk i arbeidsprosessen med oppgaven. Dette kapitlet drøfter metodevalg, informantgruppene, gjennomføringen av intervjuene, relasjonen mellom informantene og meg, bearbeidningen av intervjuene og etiske vurderinger. Jeg avslutter kapitlet med å drøfte hva man kan si at den følgende analysen forteller om.

Kapittel 4, 5 og 6 består av en presentasjon av empirien og analysen av den. Hver av de tre kapitlene tar for seg forskjellige områder av arbeidet med å påvirke. Kapittel 4 tar for seg betydningen engasjementet har for representantene på det private planet. Her vil fokus være på motivene bak engasjementet, utfordringene de møter på som representanter for de marginaliserte gruppene og hvilke konsekvenser engasjementet har hatt for privatlivet deres.

Kapittel 5 vil fokusere på forholdet representantene har til viktige premissleverandører på feltet de arbeider med å påvirke. Her vil i hovedsak forholdet representantene har til media og politikere utdypes.

Kapittel 6 vil fokusere på det konkrete arbeidet egenorganisering innebærer. Dette kapitlet handler om hvordan representantene skaffer penger til drift av organisasjonen og betydningen penger har for driften. Videre vil kapitlet belyse forholdene innad i organisasjonene representantene jobber i med et fokus på konflikt innad og konfliktløsning. Siste delen vil ta for seg konflikter som kan oppstå med andre aktører på feltet representantene opererer på.

Oppgaven vil i kapittel 7 drøfte oppgavens empiri og teori i forhold til hverandre og presentere hva oppgaven har belyst om forholdet mellom marginalisering og påvirkning.

Avslutningsvis vil det i kapittel 8 presenteres en konklusjon i forhold til funnene i oppgaven.

2. Teoretiske perspektiver og drøfting av begreper

2.1 Påvirkning og lobbyvirksomhet

Lobbyvirksomhet defineres av Stortinget (2006:1) på følgende måte: *de som har direkte kontakt med stortingsrepresentanter for å prøve å påvirke holdninger og beslutninger, driver med lobbyvirksomhet.* Lobbyister kommer med informasjon som gjør det enklere for stortingsrepresentantene å se hva som kan bli resultatene av forskjellige beslutninger som skal fattes, og det utvikler seg gjerne et langvarig forhold mellom lobbyister og representanter på Stortinget. For å være sikre på at de tar de rette avgjørelsene vil representantene på Stortinget gjerne å ha kontakt med representanter fra interesseorganisasjoner og andre som de vet har kunnskap om saker som skal tas opp. De er helt avhengig av at personer med ny informasjon om aktuelle saker oppdaterer dem med ny kunnskap (Stortinget 2006:2).

På internettsidene til Stortinget (2006:1-2) står det en del råd for hvordan lobbyister om hvordan de bør gå frem for å kunne påvirke mest mulig. De gir følgende råd:

- 1) Lobbyvirksomhet dreier ikke alltid seg om å forandre meningen til en du er uenig med, men det dreier seg også om å hjelpe de du er enig med. Den tiden man har til rådighet med de representantene man er enige med bør ikke brukes til å overbevise mer, men heller til å utstyre representantene med gode argumenter.
- 2) Etter regjeringen har levert sitt forslag er det en komité som behandler saken. I en komité forhandler representanter for de forskjellige partiene om å komme til enighet om hvordan saken skal behandles. For det meste vedtar Stortinget vedtaket komiteen foreslår, og det er derfor viktig å ha kontakt med personer i komiteer som tar opp de sakene man vil påvirke i.
- 3) Mesteparten av sakene som behandles i Stortinget, kommer inn som forslag fra regjeringen. Det er derfor viktig å påvirke de som utarbeider regjeringens forslag, nemlig departementene, og ikke bare Stortingsrepresentantene.
- 4) Det er viktig at man har relevant og korrekt informasjon. En lobbyist må ha vite hva en snakker om og presentere objektive fakta, og gjøre grundige undersøkelser, sånn at den du presenterer informasjonen for kan være sikker på at det man sier til dem er sant.

- 5) Stortingsrepresentanter jobber med å finne ut av hva som er det beste for samfunnet som helhet. Å representere en større gruppe, forening eller organisasjon gjør inntrykk på de du skal påvirke fordi de ser at det de blir presentert for har betydning for mange.

Ingvild Utne (1999) skriver at det er viktig for lobbyister å rette sin påvirkning mot ulike aktører alt etter den politiske virkeligheten, og samtidig ha oversikt over hvilke enkeltpersoner som har godt gjennomslag i de ulike fora som fatter beslutninger. Dette innebærer at lobbyistene må utforme budskap som er tilpasset de ulike gruppene lobbyvirksomheten retter seg mot. I tillegg til at man tilpasser budskapet sitt er det nødvendig å følge med på når man formidler budskapet. Hardt pressede komitémedlemmer trenger ofte hjelp til formulering av standpunkter og begrunnelser i arbeidet med å utforme partiets standpunkter i en sak. I en slik situasjon er det ikke ekstern ekspertise ved utforming av begrunnelse, og det er en god mulighet til innpass for en som kjenner saksfeltet godt (Utne 1999:29-30).

I oppgaven vil jeg benytte disse ”grunnreglene” for lobbyisme til å beskrive hvordan informantene går frem for å påvirke. For å påvirke beslutningsprosesser er ikke representantene fra de marginaliserte gruppene bare i kontakt med departementene og stortingsrepresentanter. De jobber også med å påvirke både fagfolk, byråkrater i kommuner og direktorater og journalister. Jeg vil derfor benytte lobbyvirksomhetsbegrepet i en videre forstand enn det ble presentert innledningsvis gjennom at jeg inkluderer påvirkning av byråkrater, journalister og fagfolk i definisjonen. Definisjonen lyder dermed: *de som har direkte kontakt med politikere, journalister, byråkrater og fagfolk for å prøve å påvirke holdninger og beslutninger, driver med lobbyvirksomhet.*

2.2 Marginaliseringsbegrepet

I sosiologien har straffede, prostituerte og rusavhengige blitt plassert under samme betegnelse når man viser til plassering i samfunnsstrukturen. Marx plasserte disse gruppene innenfor det han kalte filleproletariatet. Det mest vanlige i sosiologien har vært å omtale disse gruppene som *avvikere*. Den vanligste måten å definere *avvik* på er å definere er at det er *brudd på viktige normer i en gruppe eller i et samfunn* (Korsnes, Andersen og Brante 1997:28). *Normbrudd* medfører tap av sosial anseelse eller ære (S. st. 1997:219). Mye avviksforskning (for eksempel Foucault 1994, Becker 1963, Christie 1985, Goffman 1963) har fokusert på å

forklare hvorfor noen bestemte grupper blir definert som avvikere, mens andre blir sett på som normale.

De siste årene har det blitt vanlig å referere til gruppene som oppgaven omhandler som *marginaliserte grupper*. *Marginalisering* er blitt et nøkkelbegrep i samfunnsdebatten og samfunnsforskningen. Dette er et begrep som brukes i mange forskjellige betydninger (Goul Andersen 1996) og det er derfor viktig å presisere hva som ligger i begrepet når man benytter seg av det. Giddens (2001:297) viser til at det ofte settes et likhetstegn mellom *marginalisering* og *sosial ekskludering*. Å sette et likhetstegn mellom disse to begrepene blir ofte kritisert for å være lite nyansert. I relasjon til begrepet *sosial eksklusjon* kan begrepet *marginalisering* ses på som ”incomplete participation”, det vil si at det er en mellomliggende posisjon mellom full integrasjon og *sosial eksklusjon*, som innebærer en risiko for at man kan bli ekskludert fra en eller flere aspekter i samfunnslivet (Clemet 2001:5). De *marginaliserte* er verken fullstendig integrert i, eller fullstendig isolert fra, samfunnet. På denne måten kan *marginalisering* forstås som en prosess som i ekstreme tilfeller kan føre til *sosial eksklusjon*. Det avgjørende er midlertidig at marginalisering refererer til ufrivillighet og avmakt, samt at det er et multidimensjonalt fenomen som medfører at det må studeres i relasjon til spesifikke arenaer og (eller) adgang til ressurser som for eksempel materielle levekår eller sosial og politisk deltakelse (Clemet 2001:5). Gruppene denne oppgaven dreier seg om kan man si at ofte er utsatt for *sosial marginalisering* på grunn av deres bakgrunn i prostitusjon, straff og rusavhengighet. *Sosial marginalisering* innebærer at man har et nedbrutt sosialt nettverk og opplever tap av kontakt med resten av samfunnet. Med *sosial marginalisering* følger også ofte *politisk marginalisering*. *Politisk marginalisering* innebærer tap av politisk deltakelse og innflytningsmuligheter (Goul Andersen 1996).

De tre gruppene denne oppgaven omhandler utfører handlinger som samfunnet ofte ser på som både normbrytende og umoralske, og de har derfor opplevd tap av sosial anseelse i samfunnet. Marginaliseringsbegrepet vil være gjennomgående i denne oppgaven ettersom målet med oppgaven er å belyse hvordan representanter fra disse tre gruppene opplever å jobbe mot sosial og politisk marginalisering gjennom egenorganisering, politisk engasjement og lobbyvirksomhet.

2.3 Maktbegrepet

I sosiologien er maktbegrepet omstridt og diskutert. Makt har mange uttrykk (Lukes 1974) og defineres på mange forskjellige måter. Ulike maktformer strekker seg fra fysisk tvang til mer usynlige former for makt (Järvinen og Mortensen 2002). Max Weber så individers og gruppers makt, det vil si muligheten til å sette sin vilje igjennom tross motstand fra andre, som avhengig av plasseringen i lagdelingssystemet (Mathiesen 2004). Hvor man plasseres i dette systemet bestemmes av hvilken klasse man tilhører (økonomisk makt), hvilken status man har (makt basert på prestisje) og hvilket parti man er medlem av (sosial makt) (Hauge 2001). Dette er et intensjonalt maktbegrep, makten er altså målrettet (Mathiesen 2004). Marx har et strukturelt maktbegrep der makt er forstått som strukturell innflytelse der det foregår skjult maktinnflytelse i strukturens mekanismer. Gjennom strukturell innflytelse reproducerer de herskende klasser den rådende maktfordelingen (Korsnes, Andersen og Brante 1997). Foucault har et mikroaspekt når han definerer makt som noe som gjennomsyrrer alle forhold i et finmasket nett av innflytelse (Mathiesen 2004). Denne type maktformer benytter seg verken av tvang eller vold, er ikke basert på legalt herredømme eller består ikke i strukturenes stumme tvang (Järvinen og Mortensen, 2002:10). Makten som Foucault beskriver er ikke målrettet som hos Weber, men det er en ”usynlig makt” som de berørte partene som regel ikke oppfatter som utøvelse av makt (Järvinen og Mortensen 2002).

I dagens samfunn er det en tett forbindelse mellom diskusjon om maktformer og diskusjon om demokrati (Järvinen og Mortensen 2002:9). Det politiske systemet hviler på en oppfattelse av at borgerne skal behandles som autonome individer, og at inngrep og innskrenkninger av friheten til borgerne skal ha et legalt grunnlag. Denne maktutøvelsen er det Weber (1971) kaller ”legalt eller rasjonelt herredømme” der avgjørelser er basert på demokratiske beslutningsprosesser, og man kan si at dette er en synlig form for makt fordi den er rettslig forankret i lover. Nancy Fraser er opptatt av politisk rettferdighet. I den forbindelse bruker hun begrepene anerkjennelse og omfordeling (Fraser og Honneth 2003), og hun tar utgangspunkt i Webers statusbegrep når hun skal beskrive utfordringene i forbindelse med politisk rettferdighet. Hennes drøfting av politisk rettferdighet vil utdypes senere i dette kapitlet.

Michel Foucaults beskriver mer ”usynlige maktformer” enn det Weber gjør. Dette er maktrelasjoner som er udiskuterte, ubevisste eller fortrenge, og disse maktformene foregår

ofte på mikronivå i konkrete møter mellom personer (Foucault 1978). Järvinen og Mortensen (2002) bruker Foucaults maktbegrep til å illustrere hvordan møter mellom representanter for det politisk administrerende systemet innenfor sosial- og kriminalpolitiske områder og klientene deres foregår. De bruker Foucaults maktbegrep til å beskrive hvordan det sosialpolitiske systemet er et "hjelpens univers" der beslutninger blir tatt med intensjon om å hjelpe klienten og at de derfor ikke oppfatter det som utøvelse av makt, men hjelp (Järvinen og Mortensen 2002:10-11). Foucaults forståelse av makt brukes også til å vise hvordan faggruppers arbeid med klienter ikke oppfattes som makt fordi det sees på som en utøvelse av profesjonell praksis som styres av viten og erfaringer. Disse måtene å bruke Foucaults begreper på vil i dette kapitlet og i analysen benyttes for å illustrere relasjonen mellom representantene fra de marginaliserte gruppene og de som de jobber med å påvirke.

2.4 Makt, påvirkning og marginalisering

2.4.1 Foucault

Hos Foucault spiller diskursbegrepet en viktig rolle i analysen av makt og kontroll i samfunnet (Giddens 2001). Foucault bruker diskursbegrepet på den måten at det omfatter kjeder av utsagn, institusjonaliserende fremstillingspratikker samt de historisk og kulturelt gitte reglene, som styrer samtalens innhold og form (Lindgren 1996:341). Maktbegrepet til Foucault er bundet sammen med hans oppfattelse av viten og vitenskapen. Viten gir makt fordi den hevder å sitte inne med "sannheten" (Järvinen og Mortensen 2002: 13). De som sitter inne med "sannheten", altså de som har makt, konstruerer fra sitt ståsted hva som er normalt gjennom at de peker på det unormale. Gjennom fokusere på retten til å definere sannheten viser Foucault hvordan denne typen "sannhetsregimer" skaper kategorien "den andre". "Den andre" er den som beskrives av ekspertene og som ofte har en identitet som avviker fra ekspertenes viten og sannheter. "Den andre" refererer altså til den som er utelukket fra å bidra til de dominerende diskurser og som ikke har rett til å kommentere (Järvinen og Mortensen 2002:13). "Sannhetsregimer" medfører at visse diskurser fortrenger andre diskurser, og at visse sannheter om hva, og hvem, som er sosiale problemer i samfunnet, blir sett på som selvinnslysende sannheter i samfunnet. Disse sannhetene reproduseres og institusjonaliseres. Foucault angriper denne typen "usynlige" "tatt for gitt - sannheter" i sine maktanalyser (Giddens 2001:676).

Som analysen vil vise er en av de store utfordringene til representantene jeg har intervjuet at de kommer fra grupper som ofte plasseres i kategorien ”den andre”. Man kan tro at en dominerende diskurs i samfunnet sier at mennesker med bakgrunn i rusavhengighet, straff og prostitusjon er ressurssvake mennesker uten moral og at de ikke vet sitt eget beste.

Sannhetsregimer (som for eksempel pressen og politikere) sine fremstillinger av gruppene blir tatt som selvinnløsende sannheter i samfunnet, og det er vanskelig for gruppene å slippe til med sine egne fortellinger på grunn av deres politiske marginaliserte status.

Prostitusjonsdebatten i Norge har et illustrerende eksempel på hvordan denne typen grupper presenteres av sannhetsregimer. I Dagbladet 3. april 1998 skriver to medlemmer av kvinnegruppa Ottar, Kirsti Aarseth og Janne Nordlund, følgende i en kronikk:

Vi overlater forhåpentligvis ikke narkotikapolitikk til de narkomane. Vi kan heller ikke overlate prostitusjonsarenaen til de prostituerte.

Her blir altså både rusavhengige og prostituerte presentert som to grupper som ikke har nok kompetanse og kunnskap til å bestemme politikken som omhandler dem selv. Diskursen om at ”dette er mennesker som ikke vet sitt beste” kan knyttes til det Foucaults fremstillinger av hvordan sannhetsregimene konstruerer noen sosiale identiteter som fremstilles som unormale gjennom sin makt til å definere viten og sannhet.

Når jeg bruker Foucaults begreper for å illustrere møtet mellom representantene fra de marginaliserte gruppene og de gruppene de ønsker å påvirke, kan det virke som de marginaliserte gruppene står ovenfor en umulig oppgave fordi de har en bakgrunn som ofte blir definert som unormal av eksperter. Dette er ikke tilfellet. Makten hos Foucault er alltid relasjonell og subjektposisjonen er ikke statisk. Den relasjonelle makten kan ses på som et strategisk spill der utfallet av spillet er åpent (Lindgren 1996:337). Det finnes alltid motmakt der det finnes makt. Ettersom retten til å definere sannheten er avhengig av kunnskap i relasjoner kan makten være bevegelig og foranderlig. Representantene med bakgrunn i straff, prostitusjon eller rusavhengighet har en bakgrunn som tilsier at de sitter inne med kunnskap om disse gruppene. De har denne kunnskapen gjennom at de selv har ”kjent på kroppen” hvordan det oppleves å være straffet, rusavhengig eller prostituert, og de kan dermed hevde at de sitter inne med ”sannheten” gjennom sin kunnskap. Gjennom sine erfaringer kan disse representantene skape seg en rolle der de i relasjon til andre blir sett på som en ekspert som representerer et sannhetsregime, nemlig gruppene de representerer. En utbredt bruk av empowermentbegrepet i sosialpolitikken kan være med på å styrke ekspertrollen til representantene for de marginaliserte gruppene. Empowermentbegrepet viser til at

marginaliserte grupper skal styrkes gjennom egenorganisering og at de skal ha makt til å være med på å løse sine problemer (Larsen, Mortensen og Thomsen 2002:187). Tankegangen bak empowermentbegrepet medfører at representantene for de marginaliserte gruppene ofte blir inkludert i politiske beslutningsprosesser som omhandler gruppene de representerer, men de møter også på mye motstand mot sine sannheter fra andre eksperter på feltet, og de må hele tiden kjempe om retten til å definere sannheter. Konkrete eksempler på dette vil presenteres i analysen.

2.4.2 Bourdieu

Järvinen og Mortensen (2002) bruker også Pierre Bourdieus maktbegrep i sin beskrivelse av møte mellom system og klient, og de trekker flere paralleller mellom Bourdieu og Foucaults maktforståelser. Denne oppgaven vil i denne forbindelse i hovedsak benytte seg av Foucaults maktbegrep, men den vil også vise til Bourdieus begreper. Bourdieus maktbegrep vil derfor kort redegjøres for her.

Bourdieu oppfatter samfunnet som et sosialt rom som består av relasjoner mellom mennesker som befinner seg i bestemte posisjoner (Järvinen og Mortensen 2002). Begrepene kulturell og økonomisk kapital og en forståelse av hvordan de skapes og står i forhold til hverandre er ment å skulle fange maktforholdene og ulikhet mellom grupper i samfunnet. Til forskjell fra økonomisk kapital, som er tilgang på økonomiske ressurser, har kulturell kapital en symbolsk natur. Kulturell kapital kan beskrives som et begrep for akkumulerte ressurser i form av kunnskaper, ideer, språkbruk og vaner som legitimerer forskjeller i makt og status. Den kulturen som anerkjennes som den ”riktige” kulturen er den dominerende klasses kultur (Korsnes, Andersen, Brante 2001:170). Med uttrykket habitus henviser Bourdieu til de grunnleggende og vanemessige handlinger man utfører utvikles og formes av de sosiale betingelsene man vokser opp under og som inkorporeres som en del av ens personlighet. Habitus er en betegnelse for det repertoaret av handlingsorienteringer som disponerer mennesker til å tenke, føle, vurdere og handle på en bestemt måte, og ikke minst til å definere seg selv som forskjellig fra andre sosiale posisjoner (Järvinen og Mortensen 2002:15). Det sosiale rom er delt opp i mange udifferensierte sosiale felt. Et felt er et nettverk av relasjoner mellom forskjellige posisjoner som er definert på basis av forskjellige former for makt og kapital. Bourdieu bruker begrepet ”doxa” for å beskrive hva som er et felts sentrale læresetninger eller antakelser. Et felts doxa er en samling av holdninger, verdier og normer

som så selvvinnlysende at man ikke stiller spørsmål til at de kunne vært annerledes (Järvinen og Mortensen 2002:16).

2.4.3 Fraser

Nancy Fraser (Fraser og Honneth 2003) er opptatt av politisk rettferdighet. Som nevnt i drøftingen av maktbegrepet bruker hun begrepene *omfordeling* og *anerkjennelse* når hun diskuterer politisk rettferdighet. Begrepet *omfordeling* refererer til distribusjonen av materielle ressurser, mens *anerkjennelse* er knyttet til identitetsdannelse. I drøftingen av det politiske anerkjennelses-begrepet forholder Charles Taylor og Nancy Fraser seg til det på samme måte (Nafstad 2005). Taylor (1994) beskriver hvordan politiske krav om *anerkjennelse* er knyttet til en oppfatning om at man representerer en sosial gruppe som står for bestemte verdier. Disse verdiene representerer gruppens identitet. Identitetsdannelse forutsetter selvrealisering og selvrealisering forutsetter omverdens respekt for den etiske verdien av det som realiseres. Krav om *anerkjennelse* er knyttet til to moderne etiske idealer, nemlig idealene om verdighet og autensitet. Et krav om *anerkjennelse* kan være rettferdig fordi manglende respekt for andres verdighet, eller manglende mulighet til autentisk uttrykk, kan medføre skadet identitet (Nafstad 2005:2) Fraser mener at *anerkjennelse* er et blitt et begrep som i dagens samfunn er viktig innenfor sosial og politisk teori, samt moralfilosofi, men at *anerkjennelse* i all hovedsak er knyttet til individet og ofte kommer til uttrykk i ulike modeller av identitetspolitikk (Dahle 2006:137). Det som derimot er lite diskutert og teoretisert i dagens samfunn er, i følge Fraser, forholdet mellom *omfordeling* og *anerkjennelse* og hvordan kombinasjonen av dette kan være veien til politisk rettferdighet.

Hovedpoenget hos Fraser, som hos Bourdieu, er at kulturelle og økonomiske dimensjoner ikke kan ses på som to forskjellige sfærer, men at dette er to sfærer som er knyttet sammen som et differensiert og avhengig system, som to dimensjoner som kontinuerlig gjennomsyrrer og overrisler hverandre (Dahle 2006: 138). Ut fra denne tankegangen har hun utviklet en todimensjonal analysemodell som hun kaller *perspectival dualism* (Fraser og Honneth 2003:63). Denne modellen betegner hun også som en statusmodell der fordeling og anerkjennelse ses på som to utslag av den samme sosiale orden der den ene ikke kan reduseres til den andre. Statusmodellen lokaliserer urettferdighet i ”statushierarkiene” som preger samfunnet. Med ”statushierarkisk samfunn” mener Fraser (Fraser og Honneth 2003:49) *samfunn der institusjonaliserte kulturelle verdimønstre nekter noen medlemmer den*

anerkjennelsen de trenger for å være fulle deltakere i den sosiale relasjonen. For at det skal være politisk rettferdighet i samfunnet må det være like betingelser for deltakelse for alle samfunnsborgerne, dette kaller Fraser *parity of participation*. Statusmodellen til Fraser tar heller sikte på å destabilisere kulturelle normer som hindrer jevnbyrdighet og erstatte dem med normer som eksplisitt fremmer jevnbyrdighet, enn å styrke og anerkjenne folks identiteter ved hjelp av psykologiske virkemidler. Hun mener at det er en åpenbar risiko ved å bekjempe manglende anerkjennelse gjennom et identitetspolitisk prosjekt fordi det like gjerne kan forsterke den negative differensieringen en søker å overvinne (Dahle 2006:140). Det er kun ved å endre selve det økonomiske og materielle grunnlaget for urettferdigheten en bedre sosial rettferdighet skapes, i følge Fraser.

2.5 Å ha rollen som en representant for en marginalisert gruppe

Rolle er et mye brukt begrep i sosiologien og knyttes opp mot begrepet identitet (Korsnes, Andersen og Brante 1997: 267). *Identitet* er et begrep som også har mange betydninger (Giddens 2001). Innen sosiologien har identitet vesentlig blitt forstått som et eksistensialistisk og konstruktivistisk begrep knyttet til sosialiseringen og dialektikken mellom individ og samfunn (Korsnes, Andersen og Brante 1997:123-124). Generelt angir begrepet rolle de forventninger, normer og regler som er forbundet med en sosial posisjon eller oppgave. I strukturfunksjonalistisk rolleteori defineres roller som institusjonaliserte samlinger av rettigheter og plikter som hører med en idealtipe av den aktuelle rollen. Rollen er på denne måten definert for individet som trer inn i den og rollen binder individet sammen med det sosiale systemet. I symbolsk interaksjonisme ser man på rolleatferd som aktive og dynamiske prosesser der individer kan utføre roller på ulike måter gjennom blant annet rolletaking og rolleskaping (Korsnes, Andersen og Brante 1997:267).

Representantene fra de marginaliserte gruppene tar en stor utfordring når de velger å engasjere seg politisk på vegne av gruppen de tilhører. Mange møter ofte på spørsmålet om man har rett til å representere gruppen man gjør, og om man er rette personen til å gjøre det. Dette spørsmålet møter de på både fra dem de representerer og fra dem de skal påvirke. Som analysen vil vise er det vanskelig å bli anerkjent for både sitt politiske engasjement og for at man er en ”typisk” person som har bakgrunn i straff, rusavhengighet eller prostitusjon. Alle samfunn har sine ”fremmede” (Bauman 1997) eller ”andre” (Foucault 1980). Det er klare paralleller mellom Foucault og Bauman i hvordan de beskriver moderniteten som et

ordensprosjekt der de som ikke kan innordnes i systemet på en naturlig måte blir de ”fremmede” eller ”de andre” (Nilsen 2005). Når noen ikke passer inn i identiteten samfunnet har konstruert for vedkommende, får folk problemer med hvordan de skal forholde seg til dem og de søker etter orden gjennom å finne en ny identitet som vil passe. En stor utfordring blir å skape en identifisering med dem de skal påvirke og samtidig forklare at denne identifiseringen gjelder alle i gruppen de representerer, og ikke bare representanten for gruppen. Eksempler på konkrete opplevelser rundt denne problemstillingen vil utdypes i analysen. Denne drøftingen vil her avsluttes med nok et eksempel fra prostitusjonsdebatten i Norge som illustrerer denne problemstillingen. Eksempelet er et utdrag av lederen som stod på trykk i Klassekampen i 22. april i fjor skrevet av ansvarlig redaktør Bjørgulv Braanen. Det lyder:

«Gitte» er blitt en sentral figur i norsk prostitusjonsdebatt. «Gitte» er prostituert, driver etter eget sigende en veldrevet virksomhet fra en leilighet i Oslo og annonserer i dertil egnede publikasjoner. Så langt, alt vel. Det spesielle er imidlertid at hun nå skyves fram i alle debatter om prostitusjon som et spesielt forgyllt «ekspertvitne». Da LO denne uka skulle diskutere sitt syn på et eventuelt lovforbud mot kjøp av seksuelle tjenester, ble det for eksempel oppstandelse fordi «Gitte» ikke satt i panelet. Vi tillater oss å protestere mot denne fordømmingen av prostitusjonsdebatten. Alle vet at «Gitte» er en aktiv motstander av kriminalisering av horekunder og arbeider mot alle tiltak som vil forverre arbeidsbetingelsene for prostituerte. *Derfor er det en form for stakkarliggjøring av alle prostituerte når «Gitte» ikke blir presentert som det hun er - en kunnskapsrik og effektiv talsperson for et bestemt syn i prostitusjonsdebatten - men i stedet som en representant for jordas evige fordømte, de prostituerte.*¹ Ikke minst fordi det finnes andre, også med tjukk erfaring fra prostitusjon, som har et helt annet syn enn «Gitte». (...)

Her uttrykker Braanen en klar frustrasjon over at den symbolske makten til LO ikke fungerer og at ”Gitte” har ”symbolsk makt” på prostitusjonsfeltet. Bourdieus begrep om ”symbolsk makt” viser til hvordan man får makt gjennom anerkjennelse og rykte, altså ”symbolsk kapital”. Den ”symbolske kapitalen” sikrer former for dominans som innebærer avhengighet av dem som gjør det mulig å dominere: den symbolske kapitalen eksisterer kun i og gjennom anseelse, anerkjennelse, tro, tillit, og rykte hos andre mennesker (Bourdieu 1999:173).

Frustrasjonen til Braanen er at ”Gitte” har fått mye ”symbolsk makt” som en representant for prostituerte og at dette er problematisk. Konklusjonen jeg oppfatter at han trekker i innlegget er at han mener at ”Gitte” ikke kan representere de prostituerte fordi hun er *en kunnskapsrik og effektiv talsperson for et bestemt syn i prostitusjonsdebatten*. Kan man ikke både være kunnskapsrik, ha et bestemt syn i en debatt og samtidig ikke representere prostituerte?

Utsagnet kan forstås på den måten at Braanen sier at det å være kunnskapsrik og representere prostituerte ekskluderer hverandre. Braanen anerkjenner her ”Gitte” som en politisk aktør, men han presenterer det å ha bakgrunn i prostitusjon som noe som ikke passer inn i handlingsrekkene til en politisk aktør. Her kan man trekke inn Howard Beckers begrep om *masterstatus*. Becker er opptatt av at alle har forskjellige roller/statuser i samfunnet (Pfohl

---

¹ Min egen utheving

1994: 353). Alder, kjønn, jobb, klasse, utseende, utdannelse, religion og politisk ståsted er ting som forteller hvem folk er og hva vi kan forvente av dem. Noen statuser kan være mer sentrale eller fremtredende enn andre, noen ganger kan til og med bare en av disse faktorene være nok til å bestemme omverdens oppfatninger og forventninger. Becker bruker begrepet *masterstatus* for å beskrive at en status kan overskygge alle de andre statusene man har. Braanens utsagn illustrerer her hvordan ”kunnskapsrik politisk aktør” og prostituert er to masterstatuser som omverden har helt forskjellige oppfatninger og forventninger til, og er på denne måten et eksempel på noen av utfordringene representantene fra de marginaliserte gruppene står ovenfor i deres påvirkningsarbeid.

3. Metode

3.1 Metodiske valg

3.1.1 Valg av intervju som metode

Denne oppgaven ønsker å belyse marginalisering og muligheter for påvirkning ved å formidle konkrete erfaringer. Oppgaven har altså som mål at den primært skal fokusere på subjektive opplevelser. Etter min vurdering er kvalitativ metode den beste måten å tilegne seg kunnskap på når subjektive opplevelser er målet, og jeg har dermed valgt det som metode til å innhente empiri.

Når man skal velge hvilken kvalitativ metode man skal bruke i forskning er det flere viktige hensyn å ta. Det er flere grunner til at jeg valgte å bruke intervju som metode. For det første vektlegger min problemstilling at jeg er ute etter å finne ut noe om det å jobbe med å påvirke fra et marginalisert ståsted inkludert forutsetningene og rammene påvirkningen, kanalene man kan benytte seg av for å påvirke og konsekvensene engasjementet har for eget liv. Et utgangspunkt for å finne ut om dette er gjennom å snakke med andre om deres *opplevelser og erfaringer*. Gjennom en samtale med andre kan man få formidlet erfaringer og få dypere innsikt i andres livssituasjon (Dalen 2004). Erfaringer kan selvfølgelig også formidles på andre måter, for eksempel ved at man leser det andre har skrevet om sine erfaringer, men gjennom en samtale kan man spørre den andre om å utdype ting man lurer på eller ting som er uklart. Man får med seg nyansene rundt hvordan den andre snakker om erfaringene sine gjennom kroppsspråk og måten ting blir sagt på, og man kan reflektere rundt erfaringene informantene forteller om sammen med informantene (Bo 2002).

For det andre var det viktig å velge en metode jeg følte meg komfortabel med og følte jeg kunne mestre (Album 1996), særlig ettersom dette er mitt første møte med forskningen. Deltakende observasjon kunne vært en mulig metode til prosjektet mitt. Ved å være sammen med informantene mens de holdt på med sitt politiske arbeid og ha samtaler med dem underveis kunne vært en fruktbar metode, men jeg vet med meg selv at jeg har problemer med å konsentrere meg om en ting når det skjer mye rundt meg. Ettersom jeg mener at jeg har en god evne til å leve meg inne i andre menneskers tilværelse, er utadvendt og lett kommer i kontakt med andre mennesker, virket det mest nærliggende for meg å velge dybdeintervju.

3.1.2 Valg av informantgrupper

Valg av informantgrupper var på mange måter et ganske opplagt valg for meg. For det første var det en sak i media rundt prostitusjon og politisk deltakelse som ga meg ideen og inspirerte meg til å skrive denne oppgaven. For det andre har jeg god oversikt over debatten rundt prostitusjon, rus og straff i Norge. I utdannelsen min har jeg hele veien valgt å fordype meg i temaer innenfor marginaliseringssosiologien, kriminologi og rettssosiologi, og jeg har på dette feltet hatt en interesse for disse tre gruppene og deres plass i samfunnet. Da jeg ble satt på ideen av oppgaven gjennom en sak i media om prostitusjon og politisk deltakelse, vandret tankene raskt til at dette måtte være en problemstilling som var relevant for de to andre gruppene også.

Man kan selvfølgelig ikke begrunne valg av informantgrupper kun ut fra interesse for gruppene. Det var viktig for meg at gruppene var sammenlignbare. Ikke sammenlignbare i den forstand at de kan stilles opp mot hverandre, men fordi de kan være utgangspunkt for å danne en helhetlig analyse. Dette er tre grupper som jeg mener har forholdsvis lik sosial status i det norske samfunnet. Da jeg valgte ut disse gruppene var det nettopp med dette i bakhodet. Selv om gruppene skiller seg fra hverandre ved at straffede er dømt for å ha gjort noe kriminelt, mens prostitusjon ikke er kriminalisert og rusavhengige havner i gråsonen i kriminalitetsspørsmålet, er ofte de politiske beslutningsprosessene som omhandler disse gruppene av kriminal- og sosialpolitisk art. Da jeg jobbet med analysen gikk det også opp for meg at de tre gruppene hadde et annet felles kjennetegn som også var relevant. Dette kjennetegnet er at det i dagens samfunn er mange moralske tanker knyttet til nettopp disse tre gruppene. Disse gruppenes handlinger blir ofte sett på som umoralske av resten av samfunnet: det blir sett på som umoralsk å selge seksuelle tjenester, å begå straffbare handlinger og å være avhengig av rusmidler. Disse handlingene medfører ofte at omverden tillegger menneskene som begår disse handlingene umoralske egenskaper. Dette kjennetegnet forsterket derfor min antakelse om at disse tre gruppene var et godt grunnlag for en helhetlig analyse.

Min antakelse er at valget av tre grupper har gitt en bredere og mer nyansert beskrivelse av opplevelser og erfaringer enn hvis jeg hadde konsentrert meg om kun en gruppe. Selv om de tre gruppene hadde mange like erfaringer så har de tre ulike utgangspunkt som medfører at det blir en fyldigere beskrivelse av hvordan det oppleves å skulle jobbe med å påvirke fra et

marginalisert ståsted enn det hadde gjort med kun en gruppe. I tillegg valgte jeg tre grupper med tanke på at det ville være enklere å sikre informantenes anonymitet.

3.2 Informantene

3.2.1 Rekrutteringen av informantene

For å komme i kontakt med informanter valgte jeg å kontakte politiske interesseorganisasjoner som representerte de tre gruppene jeg skulle intervjuet. Tre av informantene kom jeg i kontakt med via kjente. Resten av informantene kom jeg i kontakt med gjennom å sende mail til interesseorganisasjoner på feltet eller gjennom at informanter jeg intervjuet satt meg i kontakt med andre jeg kunne intervjuet.

Alle informantene fikk et informasjonsskriv der jeg kort presenterte meg selv og beskrev oppgavens tema og metode. Skrivet informerte også om informantens anonymitet, at de kunne trekke seg når som helst i prosessen, at prosjektet var meldt til NSD, navnet på begge veilederne mine og informasjon om hvordan de kunne komme i kontakt med meg. I informasjonsskrivet valgte jeg å skrive at jeg var interessert i å komme i kontakt med informanter som hadde forsøkt å påvirke i konkrete politiske beslutningsprosesser: kriminalisering av prostitusjon, opprettelse av sprøyterom og etablering av alternativ til fengselsstraff. Jeg var usikker på om jeg skulle gjøre dette ettersom det knytter seg både ulemper og fordeler til å gjøre det. Uten kravet om konkrete saker kunne henvendelsen min kanskje virke diffus og det ville være vanskeligere å få tak i informanter med relevant erfaring. En annen fordel var at de tre konkrete sakene er forholdsvis like ved at alle tre omfatter kriminalpolitiske spørsmål som har innvirkning på de tre marginaliserte gruppens liv. På en annen side vil vel kanskje de fleste politiske prosessene disse gruppene har deltatt i være det og at det derfor ikke var nødvendig å etterlyse konkrete erfaringer. En ulempe var at det var mulig at potensielle informanter, som hadde deltatt i mange politiske beslutningsprosesser, men ikke den konkrete jeg etterlyste, ville si nei. En mulig risiko var også at potensielle informanter ikke ville la seg intervjuet i frykt for deres anonymitet når det stod at de skulle fortelle meg om konkrete opplevelser.

Jeg så det alt i alt som en god løsning å bruke de konkrete sakene som utgangspunkt og jeg valgte derfor å ta det med i skrivet. Dette var vellykket. At jeg hadde etterlyst informanter

som hadde deltatt i konkrete saker ble ikke nevnt av noen av informanter og ingen ga uttrykk for at det var et problem. Jeg hadde i tillegg god nytte av de konkrete sakene i intervjuene og de var et godt virkemiddel for informantene når de skulle formidle opplevelser til meg. De konkrete sakene ble heller ikke for dominerende gjennom intervjuene, men fungerte som en inngangsport til å komme inn på andre temaer.

Selve rekrutteringen av informantene gikk enklere enn jeg hadde forventet. Jeg hadde forberedt meg på at det kunne være vanskelig å få tak i informanter. Når jeg diskuterte ideen til oppgaven med andre i fagmiljøet ble det ofte påpekte at nettopp rekrutteringen kunne bli et problem på grunn av frykt for anonymiteten fra informantenes side. Noe annet som mange påpekte var at dette var marginaliserte grupper som ofte har en del problemer og ting som skjer i livet deres og at dette kunne medføre at de ikke prioriterer å la seg intervjuet.

Jeg var ganske nervøs da jeg skulle begynne med rekrutteringen av informantene, både fordi jeg var redd for at ingen ville være villig til å intervjues og fordi jeg var usikker på hvordan jeg selv kom til å fungere i intervjusituasjonen. Mens jeg ventet på eventuelt klarsignal fra en bekjent som hjalp meg med rekrutteringen bestemte jeg meg for at jeg skulle oppsøke en organisasjon selv. På nettet fant jeg adressen til organisasjonens lokale og kontortid, og etter å ha psyket meg opp i noen dager bestemte jeg for å møte opp i kontortiden. I ettertid har jeg lurt på hva jeg egentlig hadde forventet at jeg skulle møte på. Jeg hadde fokusert såpass mye på hvordan jeg skulle få en god kontakt med de potensielle informantene at jeg ikke hadde tenkt på at det sannsynligvis ikke var et kontor med en resepsjonsdame med headsett jeg var på vei til. Da jeg kom frem til lokalet var døren åpen og jeg gikk inn. Det var et ganske slitt sted med mye rot og gamle møbler, noen madrasser og andre ting som lå rundt omkring, og det var ingen resepsjonsdame i sikte. Det var heller ingen andre i sikte. Jeg gikk rundt og sa ”hallo?” og banket på forskjellige dører uten respons. Etter å ha lusket rundt i lokalet en stund måtte jeg erkjenne at det ikke var noen der og at de oppførte kontortidene på internett kanskje ikke var helt oppdatert. Jeg følte meg både naiv og flau da jeg gikk ut av lokalet ettersom jeg kun hadde bredt meg ved å fokusere på meg og min rolle, men ikke hadde tenkt på at de jeg oppsøkte faktisk ikke har en livssituasjon er preget av resepsjonsdamer, fine lokaler og muligheten til alltid å være tilgjengelig på bestemte tidspunkter hver dag.

På tross av nedturen da jeg oppsøkte den første organisasjonen gikk rekrutteringen av informanter over alle forventninger. Alle jeg henvendte meg til sa ja til å la seg intervjuet og

flere var hjelpsomme med å sette meg i kontakt med andre. At informantene hjalp til med å formidle kontakt og at veiledere og andre kjente til en del av informantene bidro nok i sterk grad til at rekrutteringen gikk så greit. Å ha portåpnere som ”går god” for deg kan gjøre rekruttering av informanter lettere ettersom eventuell skepsis fra informantenes side kan minskes fordi man har felles kjente (Widerberg 2001). Det viste seg i mitt tilfelle at de jeg kontaktet på eget initiativ også var positivt innstilte og sa ja til å la seg intervju. Grunnen til at rekrutteringen gikk bra vil jeg også tro at hadde noe med å gjøre at de satt pris på at jeg var interessert i arbeidet de gjorde. Mange sa at de var glade for at jeg var interessert i temaet og at det var grunnen til at de gjerne ville la seg intervjuet. En av informantene sa også at hun lenge hadde ventet på at noen skulle ta tak i problemstillingen og at hun satt stor pris på at jeg gjorde det.

3.2.2 En presentasjon av utvalget

Til sammen gjennomførte jeg ni intervjuer. Et av disse var et reintervju av en av informantene. I et av intervjuene var det to som ble intervjuet samtidig, så jeg har derfor ni informanter. Blant informantene var det fire kvinner, mens fem var menn. Alderen på informantene varierte fra 35 år til 61 år. Alle var bosatt på Østlandet. Jeg intervjuet tre stykker fra hver informantgruppe. I en av gruppene intervjuet jeg bare menn og i en annen intervjuet jeg bare kvinner, mens jeg i den tredje gruppen hadde informanter av begge kjønn.

Informantene har variert erfaring med politisk arbeid. Elin har vært aktiv i mange år og har nå en mer passiv rolle i organisasjonen. Hennes tanker om erfaringene og opplevelsene hun har gjort er nyttige i analysen fordi hun gir et innblikk i hvordan det kan oppleves å se tilbake på det aktive organisasjonsarbeidet. Siri er i den motsatte situasjonen. Hun har vært passiv i organisasjonen sin i mange år, men er nå på vei til å bli mer aktiv og delta på politiske møter, dra på høringer og være mer synlig i organisasjonen. Siris svar er nyttig for analysen fordi hun gir et innblikk i hvordan hun forestiller seg at arbeidet skal bli og hvilke tanker hun har rundt hva som skulle til for at organisasjonen skal lykkes i å påvirke. Resten av informantene har jobbet med politisk arbeid i mellom to og ti år. På grunn av stor variasjon i hvor lenge informantene har vært engasjert mener jeg at jeg har et sammensatt utvalg som vil gi en god bredde i materialet fordi informantene har ulike erfaringer og opplevelser avhengig av hvor de er i engasjementprosessen og hva de tidligere har opplevd gjennom sitt arbeid.

Det var viktig for meg å rekruttere informanter som hadde en viss bredde ved at de både hadde ulike maktrelasjoner i forhold til andre aktører som deltar i beslutningsprosessen, og innenfor de marginaliserte gruppene selv. Informantene jeg intervjuet har mange forskjellige måter å gå frem på for å påvirke. Noen har nære forhold til politikere, andre har mer kontakt med byråkratiet, flere jobber i nær relasjon til fagfolk og hjelpetiltak, mens noen har et tett samarbeid med media. En del av informantene har fremtredende posisjoner i organisasjonen og på feltet de jobber på, mens andre har en mer anonym rolle i den offentlige debatten. Informantenes marginaliserte status varierer også. Noen er en del av gruppen de representerer fortsatt, mens andre har lite kontakt med det marginale miljøet de en gang tilhørte. Et par har tatt en utdanning etter de engasjerte seg politisk og arbeider med andre ting på dagtid.

Alt i alt mener jeg at informantene representerer en bredde når det gjelder både kjønn, alder, erfaringer og posisjoner. Om utvalget har en bredde som gjør at jeg kan hevde at deres erfaringer og opplevelser kan si noe om hva andre representanter med marginalisert bakgrunn opplever og erfarer når de jobber med å påvirke, vil diskuteres på slutten av kapitlet når jeg drøfter generaliserbarhet.

3.3 Gjennomføringen av intervjuene

3.3.1 Tidsrommet for gjennomføringen

Gjennomføringen av intervjuene foregikk fra september 2005 til januar 2006. Planen var egentlig at intervjuene skulle gjennomføres i løpet av november 2005. Det er to grunner til at tidsplanen ikke ble overholdt. For det første ble fem av intervjuene utsatt en eller flere ganger på grunn av sykdom, glemt avtale og personlige ting som kom i veien. I tillegg var det to informanter som falt fra prosjektet. Begge informantene hadde utsatt avtaler flere ganger, og da det viste seg at informantene ikke kunne gjennomføre intervjuene ble tidsplanen ytterligere forskjøvet fordi jeg måtte fortsette rekrutteringen.

De åtte intervjuene ble tatt opp på bånd og det samlede opptaket er på tretten timer. Det lengste intervjuet varte i to og en halv time, mens det korteste varte i femti minutter. I gjennomsnitt varte intervjuene i overkant av én og en halv time. Til sammen var jeg sammen med informantene i cirka tjue timer. Det korteste møtet varte i en time og et kvarter, mens det lengste varte i fire timer.

3.3.2 Situasjonene intervjuene fant sted i

Intervjuene foregikk på forskjellige steder og omgivelsene preget gjennomføringen av alle intervjuene. Jeg lot alltid informantene bestemme hvor intervjuet skulle finne sted ettersom jeg var opptatt av at informantene skulle være komfortable i omgivelsene samtalen fant sted i. Dette førte til at et intervju ble gjennomført hjemme hos informantene, et i lokalet til et hjelpetiltak, et på arbeidsplassen til informantene, et i lokalet til organisasjonen informantene jobbet i og resten på café. Omgivelsene var ikke alltid optimale for en intervjusituasjon som skulle være en privat samtale i rolige omgivelser, og jeg hadde nok selv valgt andre steder for en del av intervjuene hvis det var jeg som skulle bestemme sted. Likevel bestemte jeg meg for at informantenes ønsker var viktigere enn at jeg skulle ha optimale intervjuforhold og forberedte meg på å måtte takle en del utfordringer i omgivelsene. I følgende avsnitt vil jeg komme med eksempler på utfordringer jeg møtte på i intervjusituasjonene.

Jeg møtte på mange utfordringer i forhold til å holde informantene konsentrasjon på meg og intervjuet. Halvparten av informantene skrudde ikke av lyden på mobilen sin under intervjuet, så jeg opplevde ofte at intervjuet ble avbrutt av samtaler og sms. I et intervju var informantene syke og var derfor mer fokusert på det enn det jeg spurte om. En informant lette etter noe hun hadde mistet gjennom hele intervjuet, mens et av intervjuene foregikk i et rom i en leilighet der det befant seg to som jobbet med noe annet, men som delvis lyttet og til tider brøt inn i samtalen. I de intervjuene som foregikk på café var det ofte en del mennesker som kom og gikk, servitører som kom bort, bekjente av informantene som befant seg i lokalene og støy på grunn av musikk og prating.

Et par av omgivelsene intervjuene foregikk i var sterkt preget av den marginaliserte bakgrunnen til informantene. Et av intervjuene foregikk i en leilighet som en av informantene med bakgrunn i prostitusjon brukte til å selge seksuelle tjenester fra. Jeg hadde på forhånd forbredt meg på hvor intervjuet skulle foregå og hadde et avslappet forhold til å gjennomføre intervjuet i leiligheten der informantene ellers solgte seksuelle tjenester. Det jeg ikke var forbredt på var at informantene delte arbeidsplass med en annen som var på jobb i leiligheten. At det ble kjøpt og solgt seksuelle tjenester i leiligheten medførte en del avbrytelser i forhold til at kjøpere kom og gikk og at vi måtte flytte oss noen ganger for at de skulle bevare sin anonymitet og slippe å hilse på forskeren som satt i stua. At sexkjøp foregikk i leiligheten medførte at jeg måtte konsentrere meg ekstra mye for å holde fokus på informantene og intervjuet. Ikke bare kom og gikk kjøpere, men kollegaen til informantene skiftet i rommet

intervjuet fant sted, vekslet penger og gikk en del forbi oss, noe som hele tiden minnet meg på at noe jeg aldri hadde vært borte i på så nært hold foregikk rett foran nesen min. Dette intervjuet var svært krevende fordi jeg konstant måtte være veldig bevisst på hva jeg skulle fokusere på og konsentrere meg om. Heldigvis hadde informanten forståelse for at dette var nytt for meg og hun fortalte uoppfordret om det som foregikk. Dette besøket varte i fire timer. Da jeg gikk ut hadde jeg vært så intenst konsentrert gjennom hele besøket at jeg var svimmel og jeg følte at jeg hadde hatt en slags eksamen i å gjennomføre et godt intervju i utfordrende omgivelser.

3.3.3 Intervjuenes forløp

Utgangspunktet mitt i intervjuene var en intervjuguide som jeg hadde laget på forhånd. Dette var en oversikt over temaer med en del underpunkter med ting det kunne være aktuelt å belyse. Formålet med guiden var å ha en slags ”huskelapp” der jeg kunne hente frem spørsmål og kontrollere at jeg ikke glemte viktige temaer jeg ville komme inn på i intervjuene. Jeg valgte dette fremfor en mer strukturert intervjuguide fordi jeg ønsket en mest mulig ”normal” samtale der informantene var aktive deltakere og kunne komme inn på temaer de selv syntes var viktige. Med intervjuguiden min kunne jeg styre intervjuet etter temaer, men samtidig lytte til informantenes fortellinger ved og vise interesse og empati, og komme med oppfølgingsspørsmål når nye temaer dukket opp. I gjennomføringen av intervjuene viste det seg at intervjuguiden var et godt hjelpemiddel å ha, og jeg savnet aldri en mer utfyllende og strukturert intervjuguide.

Forløpene i intervjuene var svært ulike, men alle startet likt ved at jeg spurte om hvilken gruppe informanten representerte og hvilket motiv informanten hadde for sitt engasjement. Dette var noe alle informantene hadde tenkt mye på og de kom alltid med lange og utfyllende svar. På denne måten ble det en myk start på intervjuene for informantene. For meg ble det på denne måten lagt en plattform for å vise hvordan jeg ville at intervjuene skulle være: en samtale der informantene fortalte og jeg kom med oppfølgingsspørsmål.

Intervjuguidens struktur ble kun fulgt i et tilfelle. I noen av intervjuene så jeg mye på guiden, mens jeg i andre kun så på den et par ganger. Ofte brukte jeg guiden på slutten av intervjuet for å sjekke at jeg hadde fått med meg det jeg ville. Noen av informantene var veldig nysgjerrige på guiden og jeg kunne se at de prøvde å lese den selv om de satt på den andre

siden av bordet og måtte lese den opp ned. I disse tilfellene la jeg den gjerne bort og tittet kun på den når jeg følte at jeg hadde behov for den. I noen av intervjuene hadde informantene erfaring med alle temaene jeg hadde notert i guiden, mens jeg i andre intervjuer måtte fokusere mest på noen av temaene på grunn av mangel på erfaring fra informantenes side.

Mange informanter styrte så å si intervjuet selv ved at de gjennom fortellingene sine kom inn på mange av temaene i intervjuguiden uoppfordret. I disse tilfellene trengte jeg bare å komme med oppfølgingsspørsmål underveis for å få utdypet ting, og for å belyse områder jeg ville at de skulle fortelle meg mer om. I noen tilfeller hadde jeg en mer aktiv rolle og måtte styre intervjuet ved at jeg tok opp ulike temaer og stilte hyppige spørsmål. Også disse intervjuene utviklet seg ofte i retning av at informanten ble mer aktive og svarte utfyllende.

3.4 Relasjonen mellom meg og informantene

3.4.1 Alder

Når man som forsker kommer inn på et felt, så må man bli tilskrevet en rolle av dem som skal studeres for at samhandlingen skal fungere (Album 1996). Hva slags rolle man får avhenger av hva slags roller som finnes i det systemet man skal studere. Alder, kjønn og sosial bakgrunn er dominerende kjennetegn som vil sette preg på alle roller. Alle disse kjennetegnene viste seg å være viktig når jeg skulle etablere kontakt med informantene jeg intervjuet.

Alderen på informanten varierte fra 35 til 61 år, mens jeg selv var 25 år da intervjuene ble gjennomført. I boken *Nære Fremmede* (1996) skriver Dag Album om hvordan han som en ung forsker i tyve-årene kunne spille på ungdommelig usikkerhet og nysgjerrighet når han gjorde feltarbeid på sykehus. Han skriver at det var som om det var rimelig at et ungt menneske vandret rundt i tilsynelatende halvsvine og undret seg over hva andre mennesker holdt på med. Da han i førtiårene skulle gjøre feltarbeid på sykehuset oppfattet han at kravene og forventningene var større til at han skulle ha et seriøst prosjekt enn når han var ung. Mine erfaringer rundt det å være ung forsker var på mange måter helt motsatt. Sammen med informantene følte jeg hele tiden at jeg måtte bevise at jeg ikke vandret rundt i halvsvine og lurte på hva som foregikk, men at jeg på tross av alderen min hadde kunnskap om gruppene og kunne vise en moden og reflektert forståelse av situasjonen informantene mine befant seg

i. Den yngste informanten min var ti år eldre enn meg, den eldste var trettiseks år eldre. Alle informantene hadde med andre ord en del flere år med livserfaring enn meg og noen var ganske opptatt av å poengtere det. Forskjellene på mine og Albums erfaringer er nok i stor grad preget av våre ulike valg i metode. Når man har deltakende observasjon som metode er det nok enklere å spille på at man er ung og lurer på ting enn i en intervjusituasjon. I en intervjusituasjon må man i stor grad vise kunnskap gjennom spørsmålene man stiller og alder kan da være et symbol på kunnskap og livserfaringer.

Når det kom til alder opplevde jeg at de som var nærest meg i alder var de som testet min naivitet og uvitenhet hardest. En spurte meg om alderen min med en gang vi møttes og responderte med at ”du er jo bare barnet”. Heldigvis er det en kommentar jeg har fått i andre situasjoner før og jeg har trening i å kunne møte det med et smil og uten å vike blikket. På denne måten fikk jeg kanskje vist at jeg var sikker på meg selv og at jeg ikke følte meg ukomfortabel med at jeg var yngre enn informanten. Jeg følte også at jeg ”besto testen” til de informantene som fokuserte en del på alderen min gjennom intervjuene. ”Testen” gikk ofte ut på at de kom med utsagn og kommentarer til ting vi snakket om og fulgte nøye med på min respons. Dette var noe jeg var forbredt på og jeg var svært bevisst på å vise at jeg hadde god kunnskap om gruppen informanten representerte og oversikt over debatter som omhandlet problematikken på feltet. Etter hvert som jeg fikk bevist at jeg visste hva jeg drev med ble informantene mindre opptatt av alderen min og mer fokusert på samtalen vi førte.

At det var informantene som var nærmest meg i alder som var både mest fokusert på og kritisk til alderen min, kom som en overraskelse. Jeg hadde forbredt meg på det motsatte. Dette kom nok av at jeg i metodebøkene alltid har lest om hvordan store aldersforskjeller kan prege gjennomføringen av intervjuene og by på problemer. Blant de informantene som var en god del eldre enn meg var det kun en som kommenterte alderen min. Kommentaren kom da vi etter intervjuet satt og snakket sammen om tanker vi hadde rundt temaene i intervjuet. Hun sa: ”tenk at det er en aldersforskjell på 25 år mellom oss, det er rart å tenke på, for du er jo så voksen”. Denne kommentaren oppfattet jeg mer som en kommentar til hennes egen alder, og at hun merket at hun var blitt eldre, ettersom en hun oppfattet som voksen faktisk var halvparten så gammel som henne. Jeg satt pris på kommentaren ettersom jeg oppfattet utsagnet hennes som en bekreftelse på at hun anerkjente meg som en voksen og reflektert person.

3.4.2 Kjønn

I alle metodebøker jeg har lest fremheves kjønn som en viktig faktor som påvirker både informant, intervjuer, intervjuets forløp og tolkningen av intervjuet. I utgangspunktet hadde jeg forbredt meg mye på at en del av informantene mine var menn som var en del eldre enn meg som kom fra mannsdominerende miljøer. Mange (for eksempel Kippe 2005, Widerberg 2001, Thagaard 1998, Prieur 1990) skriver om hvordan det kan være vanskelig å skille ut hva som er flørt og hva som ikke er det når man som kvinne intervjuer menn ettersom faglig interesse lett kan forveksles med personlig interesse.

Før intervjuene med mennene var jeg nervøs for å komme opp i en flørtende situasjon og jeg forberedte meg på hvordan jeg kunne unngå ubehagelige situasjoner som kunne misforstås. Jeg la vekt på at jeg skulle ha en profesjonell fremtoning, kle meg anonymt og ha lite sminke og smykker på. I tillegg var jeg bevisst på at jeg skulle ha briller på fordi jeg ser ”strengere” ut med dem. Jeg håndhilste både da vi møttes og da vi skulle gå fra hverandre, og jeg insisterte alltid på at jeg skulle betale når intervjuene foregikk på café. Når jeg snakket med mennene i telefonen prøvde jeg å fremstå som hyggelig, men seriøs. Kun en gang opplevde jeg en flørtende tone på telefonen og det var etter jeg selv hadde sagt noe som skulle være en spøk, men lett kunne oppfates som flørt, og som var ganske klønete. Før dette intervjuet var jeg veldig nervøs for at informanten skulle opptre flørtende, men han oppførte seg eksemplarisk gjennom intervjuet uten en eneste flørtende kommentar.

En av de mannlige informantene fisket diskret etter om det var noen mulighet for at vi kunne finne på noe utenom det faglige i etterkant av intervjuet. Forespørselen var diskret og han godtok min diskrete, men bestemte avvising, uten at det ble ubehagelig. I ettertid har jeg tenkt mye på om jeg på noen tidspunkt hadde gjort noe som kunne antyde at jeg hadde noen romantiske intensjoner. Jeg hadde en god personlig kjemi med informanten og jeg merket at informanten likte meg godt. Kanskje jeg smilte for mye? Kanskje jeg gjorde meg tilgjengelig for invitasjonen fordi jeg ikke tonet ned den gode tonen mellom oss? Skulle jeg ha fortalt at jeg har kjæreste? Det er en hårfin balansegang mellom hva som er en vennlig, imøtekommende og av og til humoristisk tone, og hva som nærmer seg flørt (Kippe 2005:2). Jeg kjente en viss irritasjon over at jeg klandret meg selv for forespørselen, for jeg følte ikke at jeg hadde gjort noe galt. Elin Kippes (2005:7) beskrivelse av hvordan kvinnelige forsker ofte undrer på om det er deres væremåte som oppfordrer til det, når de opplever flørt i intervjusituasjon, var noe jeg kjente meg godt igjen i. Hun begrunner skammen kvinnene ofte

føler med at de kulturelle forventningene i samfunnet sier at kvinnen skal ta ansvar for å forvalte sin seksualitet på en skikkelig måte. Det var denne følelsen jeg satt igjen med etter intervjuet; hadde jeg ikke klart å oppføre meg skikkelig?

I etterkant av gjennomføringen av intervjuene slo det meg at jeg hadde spilt mer på kjønn da jeg intervjuet kvinnene enn da jeg intervjuet mennene. I intervjuene med mennene hadde jeg skjerpert sansene i forhold til alt som hadde med kjønn å gjøre, mens jeg med kvinnene slappet mer av og tenkte lite på kjønnsrelasjoner. Karin Widerberg (2001) skriver om hvordan det forventes at kvinner rakst skal etablere en nærhet til hverandre, og at dette er noe som kan sette preg på intervjusituasjonen. Tove Thagaard (1998:94) kommer også inn på dette når hun viser hvordan en kvinnelig informant kan referere til fellesskapet mellom kvinner ved å si at ”du som kvinne forstår vel at...”. Jeg opplevde at både jeg og de kvinnelige informantene vektla at vi hadde samme kjønn og at begge parter åpnet for å etablere en nærhet på grunn av nettopp dette fellesskapet. Det ble litt fnising og ”småprat” med de kvinnelige informantene, noe det var lite av i intervjuene med mennene. Med dette i tankene retter jeg et kritisk blikk til mine skjeve forberedelser i forhold til kjønn i intervjusituasjonen. Burde jeg ikke vært like oppmerksom på min kjønnsrolle i intervjuene med kvinnene? Selv om det kanskje ikke var like ”farlig” å vektlegge kjønn i relasjoner med kvinner, så preget kjønnsrelasjonen jeg fikk til kvinnene like mye som relasjonen jeg fikk til mennene, og dette er noe jeg burde ha tenkt på forhånd.

3.4.3 Sosial bakgrunn

Sosial bakgrunn preger menneskers væremåte og sosial avstand mellom forsker og informant kan være et problem når forskeren intervjuer personer som er skeptiske i forhold til det forskeren representerer (Thagaard 1998). Min bakgrunn er fra det man kan kalle middelklassen. Familien min er høyt utdannet og jeg har vokst opp under trygge økonomiske forhold. Jeg holder på å utdanne meg til å bli akademiker og omgangskretsen min har et høyt utdanningsgjennomsnitt. I tillegg representerer jeg det Järvinen og Mortensen (2002) kaller for ”hjelpens univers”, og som viser til velferdsstatens velmenende hjelpere. ”Hjelpens univers” er profesjonelle eksperter som sosialarbeidere, forskere, leger, psykologer og pedagoger. På denne måten skiller jeg meg i stor grad fra en del av informantene mine, noe som kunne ha medført problemer med identifisering fra både informantenes side og min side. Jeg opplevde likevel lite problemer med identifisering mellom meg og informantene. At dette

ikke var et stort problem har flere årsaker, men jeg tror mye av grunnen til at det gikk så greit var at jeg har vokst opp på Grünerløkka på åtti – og nittitallet og har hatt mye kontakt med marginaliserte grupper i oppveksten. For meg var disse gruppene verken ukjente eller farlige, noe jeg tror informantene merket. Hvor jeg hadde vokst opp var noe jeg fortalte mange av informantene når jeg fortalte litt om meg selv før vi satte i gang med intervjuene. Flere responderte med kommentarer som var positive og jeg merket straks at de så på meg med gjenkjennelse i blikket.

Grupper som er vant til at normalbefolkningen i samfunnet ser ned på dem, vil ofte i en intervjusituasjon teste om den fremmede intervjueren har en forståelse for livsstilen og bakgrunnen informantene har (Jacobsen, Jørgensen og Svendsen-Tune 2002). Jeg opplevde at en del av informantene utsatte meg for en del ”holdningstester”. I et par av intervjusituasjonene opplevde jeg at jeg var takknemlig for at jeg hadde hatt en oppvekst der jeg hadde vært i mange forskjellige omgivelser og i mange typer hjem.

Et par av informantene hadde utdanning som medførte at de kunne en del sosiologi. Dette er noe man kanskje ikke ville trodd var problematisk på grunn av felles identifisering, men dette opplevde jeg som en utfordring fordi disse informantene var fokusert på at de skulle svare meg med en analytisk og sosiologisk vinkling. En sa rett ut ”hm, nå må jeg tenke etter om jeg kommer på noe mer som kan være sosiologisk relevant”. I disse situasjonene opplevde jeg at det var vanskelig å få informantene til å svare på det jeg spurte om fordi de var så opptatt av å sile ut det sosiologiske. Jeg måtte flere ganger minne disse informantene på at jeg ville ha mest mulig konkrete svar på det jeg spurte om. Disse intervjuene var krevende og jeg følte at jeg til tider ”slåss” med informanten om hva vi skulle snakke om.

En bakgrunnsfaktor som gjorde identifiseringen med informantene enklere var at en del av informantene og jeg hadde felles bekjente. Dette medførte at jeg fikk mer ”goodwill” fra de informantene enn fra de som kom helt utenfra uten noen felles referansepunkter. Jeg var i disse tilfellene veldig glad for at jeg allerede hadde en del tillit før møtet med informantene, men jeg kjente også på at informantenes forventninger til meg var større fordi noen de kjente noen som allerede hadde ”gått god” for meg. På forhånd var jeg bekymret for at informantene kom til å holde tilbake informasjon av frykt for at jeg skulle ”sladre”, men også at det kunne gå omvendt og at de fortalte meg mer enn de egentlig ønsket å fortelle en fremmed. Alt i alt merket jeg ingen stor forskjell på intervjuene jeg hadde med de jeg hadde felles bekjente med

og de som ikke hadde det med, med det unntaket at de jeg hadde felles bekjente med var litt mindre skeptiske til meg i starten, og også litt mer nyskjerrige på meg enn det de andre var.

3.4.4 Personlige kontakt, åpenhet og kjemi

Kontakten med informantene var i alle intervjuene god, og informantene var hyggelige. Med noen av informantene fikk jeg bedre personlig kontakt enn med andre, men jeg hadde ingen ubehagelige situasjoner med informantene der jeg opplevde at jeg mislikte informantene eller deres væremåte. I alle intervjuene opplevde jeg at informantene var positivt innstilt og åpne. De fleste var utadvendte, uformelle og kom med humoristiske kommentarer. I et av intervjuene opplevde jeg at det var vanskelig å oppnå øyekontakt med informanten og at han lo lite. Etersom jeg var vant til det motsatte trodde jeg umiddelbart at informanten ikke likte meg og jeg satt med en følelse av at jeg ikke hadde lyktes i å gjøre informanten komfortabel med situasjonen. Jeg ble derfor overrasket da informanten etter intervjuet flere ganger så rett på meg, smilte og gjentatte ganger takket for en hyggelig samtale. Det slo meg da at det jeg hadde tolket som et uttrykk på at informanten ikke likte meg i realiteten var noe helt annet. Antakeligvis var informanten rett og slett sjenert og derfor mer unnvikende enn de andre jeg hadde intervjuet.

Det slo meg raskt at mange av informantene var veldig åpne om livet sitt og erfaringene de hadde. Jeg hadde på forhånd bestemt meg for å unngå spørsmål om informantenes livshistorie. Oppgavens tema omhandlet deres engasjement på vegne av marginaliserte grupper som de også er en del av, ikke bakgrunnen for den marginaliserte statusen. Jeg merket fort at informantene var vant til at folk var nysgjerrige på deres bakgrunn. Da jeg snakket med en informant om hennes engasjement og spurte henne ”hva var grunnen til at du valgte det?”, misforsto informanten og responderte med ”hvorfor jeg begynte med prostitusjon?”. Jeg skjønnte at dette var et spørsmål hun ofte fikk. Selv om jeg også var nysgjerrig på det, svarte jeg med en gang ”nei, hva var grunnen til at du valgte å engasjere deg i organisasjonen?”. På denne måten holdt jeg meg til temaene og unngikk å bruke forskningsintervjuet til å stille spørsmål som ikke var relevante for problemstillingen.

På tross av at jeg unngikk spørsmål som omhandlet informantenes livshistorie fortalte mange meg den uoppfordret. Når informantene fortalte meg denne typen personlige fortellinger som ofte var både triste og vanskelige gjorde jeg det jeg kunne for å uttrykke sympati og

medfølelse uten å ”grave” dypere enn det de selv valgte å fortelle. Av erfaringer vet jeg at jeg som person vekker tillit, og jeg opplever ofte at andre mennesker åpner seg lett for meg. Empati er selvfølgelig en god egenskap å ha i intervjusituasjonen, men den kan også virke ”forførende” og medføre at informanten glemmer at de er i en intervjusituasjon, og at de åpner seg mer enn de nødvendigvis ønsker å gjøre (Fog 2004). Flere av informantene var etter intervjuene veldig entusiastiske og mange takket meg for den fine samtalen vi hadde hatt. Mine første tanker ved denne type tilbakemeldinger var glede og tilfredshet med at informanten var fornøyd. Tankene som fulgte var alltid av en mer kritisk art. Hadde jeg spilt for mye på medfølelse og innlevelse? Hadde informanten på grunn av min væremåte fortalt ting som det var naturlig å fortelle en venn, men ikke en forsker?

I etterkant av intervjuene har jeg fått et litt annet syn på informantenes åpenhet. Selvfølgelig var min personlighet en faktor som påvirket åpenheten, men jeg tror også at informantens marginaliserte bakgrunn var en viktig faktor. Flere av informantene bar tydelig preg av at de hadde fortalt historien sin mange ganger og at de hadde blitt intervjuet før. I artikkelen ”Sensitiv sosiologi. Undersøkelser av utsatte og utstøtte mennesker” (Jacobsen, Jørgensen og Svendsen-Tune 2002) beskriver forfatterne ulike erfaringer med forskning på marginaliserte grupper. Stine Svendsen-Tune skriver om hvordan hun i hennes undersøkelse av hjemløses hverdagsliv opplevde at informantene allerede ved første møte uoppfordret fortalte henne hele livshistorien sin. Umiddelbart tenkte hun at hun hadde oppnådd en fortrolighet, men hun skjønnte etter hvert at det var avgjørende at informantene var vant til å fortelle livshistorien sin ved sitt første møte med forskjellige hjelpeinstanser. Svendsen-Tune skriver (Jacobsen, Jørgensen og Svendsen-Tune 2002:249):

Det, som umiddelbart tolkes som en personlig og unik beretning, er måske i stedet en rutinepræget fortelling, hvor beboerne fortæller det, som en profesjonel socialarbejder typisk forventer at høre.

Svendsen-Tunes erfaringer med sine informanter antar jeg at også gjelder mine informanter. I ”Det magtfulde møde mellom system og klient” (2002) bruker Järvinen og Mortensen Michel Foucaults teorier til å beskrive hvordan klienter i dagens velferdssamfunn gjennomgående må bekjenne sine liv til systemet. Foucault beskriver hvordan trangen til bekjennelse i dagens samfunn ikke bare preger rettssystemet, men at den også har spredd seg til medisinen, familien, pedagogikken og til kjærlighetsforholdene, og at man bekjenner alt fra forbrytelser og synder til fortellinger fra sin barndom og sine drømmer (Kippe 2004:17).

Min antakelse er at flere av informantene mine var såpass sosialisert inn det man kan kalle velferdstatens "bekjennelsesregime" at de så på det som selvfølgelig at jeg også fikk livshistorien presentert. Et stykke inn i gjennomføringen av intervjuene hadde jeg blitt oppmerksom på at dette var vanlig og jeg ble derfor overrasket da jeg gjennomførte et intervju med en informant som på tross av mye kontakt med hjelpeinstansene ikke kom med historien sin "på rams". At informantens historie ikke virket rutinepreget slo meg først i ettertid fordi jeg brukte mye tid på å reflektere på hvorfor akkurat denne informanten hadde gitt meg en følelse av at jeg hadde opplevd noe spesielt i ettertid. Karin Widerberg (2001) skriver at det er viktig å ta innover seg at personkjemi er en viktig faktor som påvirker intervjuet. I dette tilfellet hadde jeg hatt svært god kjemi med informanten og jeg tenkte i første omgang at det var kun derfor jeg hadde denne følelsen av å ha opplevd noe spesielt med informanten. I ettertid har jeg tenkt at mangel på rutinepreg i livshistorien var hovedgrunnen til min følelse av å nettopp ha opplevd noe helt spesielt. Personlig kjemi og god kontakt var også faktorer som påvirket følelsen jeg satt igjen med, men dette var noe jeg også hadde opplevd med andre informanter, uten at jeg hadde hatt samme type følelse som jeg gjorde i dette tilfellet, og jeg tror følelsen jeg satt igjen med etter dette konkrete intervjuet hadde mye med at jeg følte at jeg hadde opplevd noe som var veldig "ekte".

3.5 Bearbeiding av intervjuene

3.5.1 Transkribering og sammendrag

Alle intervjuene ble tatt opp på minidisk med informantenes samtykke. Kort tid etter intervjuene skrev jeg alltid et notat der jeg både skrev et sammendrag av intervjuet og reflekterte over det. Dette gjorde jeg alltid før jeg hørte på båndet og det var spennende å sammenlikne sammendraget med hva som faktisk stod i intervjuutskriften.

Begrunnelsen for å ta opp samtalene på bånd var i hovedsak at det var mitt første møte med forskning. Ettersom det er mye som skjer under et intervju valgte jeg å ta opp samtalene på bånd fordi jeg helst ville slippe å måtte konsentrere meg om å notere. Etter transkriberingen slettet jeg alle opptakene utenom et, ettersom informanten hadde lyst til å beholde opptaket selv.

Selve transkriberingen tok selvfølgelig veldig mye tid, men det var god måte å bli bedre kjent med intervjuet på, og jeg ble også godt kjent med meg selv som intervjuer. Opptakene gjorde meg oppmerksom på ting jeg kunne endre på i forhold til ordlegging og fremgangsmåte. Jeg hadde også stort utbytte av utskriftene når jeg jobbet med analysen av intervjuene. I tillegg syntes jeg det var en fordel at informantene kunne få utskriften av intervjuet og at de på denne måten hadde mulighet til å komme med kommentarer og tilbakemeldinger til meg.

Alle informantene fikk intervjuet tilsendt på mail. Etter at intervjuene var blitt sendt til informantene anonymiserte jeg intervjuene ved å fjerne navn og personlige kjennetegn. I mailen jeg sendte sammen med intervjuet oppfordret jeg alle til å lese gjennom intervjuene. Jeg informerte om at sitater kom til å brukes fra intervjuene og at det derfor kunne være greit å lese gjennom intervjuene for å eventuelt gi meg tilbakemeldinger om de hadde noen innvendinger. Kun to informanter ga meg tilbakemeldinger. I tillegg ringte en informant og sa at hun skulle komme tilbake til det, noe hun ikke gjorde. Jeg regner derfor med at informanten ikke hadde noe hun ville kommentere. Begge de to tilbakemeldingene jeg fikk gikk kun på å fjerne noen banneord og rette opp i noen småting.

3.5.2 Analysen

Arbeidet med analysen av intervjuene var noe jeg konkret begynte på etter gjennomføringen av transkriberingen. Gjennom hele intervjuprosessen hadde jeg hatt analysen i bakhodet og diskutert den med veileder. Jeg hadde derfor en oppfatning av hvordan analysen kom til å arte seg da jeg satt i gang med å skrive. I første omgang jobbet jeg med å systematisere intervjuene. Jeg kopierte sitater som omhandlet samme temaer og opprettet mapper for de ulike temaene. Da jeg var ferdig med første runde av systematiseringen hadde jeg sytten forskjellige mapper med sitater. Etter den første delen av systematiseringen var ferdig, valgte jeg å ta for meg et tema av gangen og skrive en tekst der jeg brukte sitater fra de eksisterende mappene og tolket de. På denne måten kom jeg i gang med selve analyse skrivningen. Dette arbeidet resulterte i åtte forskjellige tekster som jeg sendte til veilederen min, fikk tilbakemeldinger på og diskuterte med henne. Til slutt systematiserte jeg analysen og satt tekstene sammen i en rekkefølge med tre kapitler.

I analysen blir sitater hyppig brukt, men jeg har fulgt Steinar Kvales (2001) anbefalinger når det gjelder mengde og lengde. Kvale påpeker at det er viktig at sitatene ikke utgjør mer enn

halvparten av teksten i analysen ettersom sitatene både skal tolkes, kontekstualiseres og relateres til teksten. Det er derfor viktig at det er en balanse mellom tekst og sitater. Sitatene bør heller ikke være lenger enn en halv side. For lange sitater kan forvirre leseren ettersom de ofte inneholder mange aspekter og det kan være vanskelig for leseren å finne en rød tråd (Kvale 2001:188).

Ettersom jeg hadde gjort en ordrett transkripsjon hadde mange av sitatene et muntlig preg. Sitater som bar preg av dialekt har blitt oversatt til bokmål både for å gjøre teksten enkel å forstå og for å sikre informantens anonymitet. Noen av sitatene er også gjort litt mer presise fordi de bar preg av at de var svært muntlige. I tillegg ble gjentakelser, digresjoner og ”hm-er” og liknende fjernet for å gjøre sitatene mer forståelige for leser.

Som nevnt tidligere i kapitlet er ikke analysen individbasert og den fokuserer heller ikke på forskjeller mellom de ulike informantgruppene. I all hovedsak er dette grepet gjort fordi jeg i analysen min er ute etter å gjøre en helhetlig analyse av informantenes erfaringer, men det er også gjort for å sikre informantenes anonymitet.

3.6 Etiske vurderinger

3.6.1 Å distansere seg og samtidig være nær

Som nevnt tidligere i kapitlet var det mange av informantene jeg opplevde å få god kontakt med. I arbeidet med å gjennomføre intervjuene og transkriberingen følte jeg meg veldig nær informantene og jeg ble godt kjent med deres erfaringer og opplevelser. Når jeg skulle sette i gang med analysearbeidet var det derfor nødvendig for meg å skape en distanse der jeg fokuserte på teksten, og ikke personene, i arbeidet med intervjuutskriftene. Uten denne betraktningssendringen hadde det nok vært vanskelig å se en del sammenhenger og motsetninger som jeg oppdaget i analysearbeidet.

Dette er en analyse som har som intensjon å forklare, systematisere og teoretisk belyse noen gruppers erfaringer og opplevelser. Intensjonen min er ikke å rette et kritisk blikk på gruppene og arbeidet de gjør, men å kombinere mine nære erfaringer gjennom intervjuene, og mine distanserte erfaringer med analysearbeidet, til å presentere et bilde som både presenterer informantenes erfaringer og drøfter erfaringene i et helhetlig perspektiv. Prieur (2002) skriver

om hvordan hun oppfatter at noen sosiologer ikke ønsker å forstå stigmatiserte grupper, men at de heller er fokusert på å kritisere disse gruppene. Hun mener at disse sosiologene ofte kritiserer forskere som forsøker å forstå denne typen grupper, for å overta den stigmatiserte gruppens perspektiv. Jeg har ingen ønsker om å kritisere disse gruppene og det har heller ikke analysen min lagt vekt på. At jeg ikke har som intensjon å kritisere gruppen, behøver ikke å bety at jeg har redusert meg til gruppens talerør og forsømt min oppgave som forsker (Prieur 2002:148). Jeg har hele veien i analysearbeidet jobbet uten informantenes deltakelse. Samtidig som jeg problematiser omverdens relasjon til gruppene, så problematiserer jeg også forholdene innad i gruppene og setter fokus på konflikter.

3.6.2 Anonymitet

Flere ganger tidligere i dette kapitlet har jeg kommet inn på grep jeg har gjort for å sikre informantenes anonymitet. Et problem i forholdt til anonymitet er at det er få aktører som er engasjert på feltet, og at folk med oversikt over feltet derfor lett kan gjette seg til hvem jeg har intervjuet. Ikke alle av informantene mine er like kjent, men noen er det, og det byr på problemer. Når jeg snakket med informantene om anonymitet var det flere som trakk på smilebåndet og sa ”de fleste vil jo skjønne at det er meg som har sagt dette, men det gjør ikke noe, det”. Selv om flere av informantene sa dette, er det min plikt som forsker at jeg beskytter informantenes anonymitet så godt jeg kan.

Et av grepene jeg har gjort i forhold til informantene anonymitet er at jeg ingen steder i teksten refererer til hvilken gruppe informantene tilhører. I tillegg har jeg gitt informantene falske navn, fjernet personlige kjennetegn fra sitater og gjort dialekt om til bokmål. Jeg har også fjernet navn på alle ”hjelperne” de viser til, gjort titlene til hjelperne mer generelle og fjernet eller omgjort på kjennetegn som viser til andre aktører på feltet. Sitater jeg har vært usikker på om avslører informantenes identitet har jeg droppet å bruke. Om man har gjort en god nok jobb med å sikre informantenes interesse kan man aldri være sikker på, særlig ikke når man gjennomfører forskning i gjennomsiktige miljøer (Alver og Øyen 1997).

3.6.3 Informert samtykke

Kravet om informert samtykke dreier seg om at de som skal delta i et forskningsprosjekt har krav på å få informasjon om hva de samtykker til å delta i (Røthing 2002:384). Alle

informanter mottok som tidligere nevnt et informasjonsskriv om oppgaven da de ble forespurt deltakelsen. Informantene har også fått utskriften av intervjuene og blitt forespurt tilbakemeldinger. Som sagt var det kun to informanter som hadde kommentarer til intervjuene. Deres kommentarer ble respektert og jeg gjorde noen små endringer. Selv om resten av informantene ikke kom med noen tilbakemeldinger, har jeg utelatt å bruke en del av det informantene fortalte meg. Den nasjonale forskningskomité for samfunnsvitenskap og humaniora (1999:22) understreker at forskere har et spesielt ansvar for svakerestilte gruppers interesse i løpet av hele forskningsprosessen, og at man ikke må ta for gitt at vanlig prosedyrer for informasjon og samtykke sikrer individenes selvbestemmelse eller beskytter dem mot skade. Det er ikke alt man kan skrive om og publisere (Prieur 2002). Når jeg har kommet over ting som jeg tenker at jeg kan bruke, har jeg alltid vurdert om det er noe jeg bør bruke. Det er noen ganger vanskelig å vurdere hva som bør tas med og hva som ikke bør være en del av analysen. Informantenes muligheter for kontroll er sterkt redusert i analysefasen (Thagaard 1996:103). Det er forskerens lojalitet som skal sikre informantens interesser. Når jeg har vært usikker på hva som bør være med har jeg ofte henvendt meg til hovedveileder for råd, og jeg har heller droppet sitater enn å ta sjanser der jeg tror det er en mulighet for at informanten kan føle seg støtt.

3.7 Hva forteller analysen om?

3.7.1 Å formidle andres erfaringer og opplevelser

Å skulle formidle andres opplevelser, ikke bare erfaringer, er risikabelt. Å skulle beskrive andre menneskers opplevelser fullt ut er en umulig oppgave. Dette er heller ikke mitt mål i denne oppgaven. Hva som kommer fram, vil alltid være avhengig av analyseverktøyet (Album 1996). Målet mitt er for det første å gi et tilstandsbilde av det hvordan det er å skulle påvirke når man har en marginalisert status. I tillegg beskriver jeg forutsetningene og rammene for påvirkningen, kanalene informantene benytter seg av for å påvirke og konsekvensene engasjementet har for eget liv. Dette har jeg gjort gjennom å formidle noen av opplevelsene informantene mine har erfart i sitt politiske arbeid, ikke alle opplevelsene de har hatt, og jeg presenterer heller ikke ”den sanne opplevelsen av å drive politisk arbeid fra et marginalisert ståsted”.

Ved å formidle en del av ni menneskers erfaringer og opplevelser kan jeg ikke hevde at dette gjelder for andre enn disse ni menneskene, men jeg kan anta at resultatene er relevante for andre med en marginalisert bakgrunn som jobber med å påvirke. Min intensjon er å belyse noe viktig gjennom å formidle noen av opplevelsene og erfaringene som disse ni menneskene har fortalt meg om. Mitt ønske med analysen er at den skal være noe informantene, og andre, kan kjenne seg igjen i, men at den har noen vinklinger de ikke har tenkt på før. Jeg håper, og tror, at disse vinklingene vil sette erfaringen og opplevelsene de har fortalt meg om i et helhetlig perspektiv som kan bidra til å belyse nettopp den plassen informantene, og andre marginaliserte grupper, opplever at de har i samfunnet

3.7.2 Generaliserbarhet?

Generaliserbarhet er noe som forbindes med kvantitative studier med store utvalg. Kvalitative intervjuer kritiseres ofte for å være å være personbaserte, at de har små og ujevne utvalg og at de er subjektive. Mange mener derfor at de ikke egner seg som en forskningsmetode, men at de kun kan ses på som eksplorerende studier (Kvale 2001). Agnes Andenæs (2000) diskuterer bruken av ordet *eksplorerende* når man gjør kvalitative undersøkelser. Hun viser til hvordan kvalitativ forskning ofte får kritikk for å bruke dette ordet som en strategi for å unngå kritikk om skjeve utvalg, og hvordan man på denne måten støtter opp under forståelsen om at forskning bør være undersøkelser med store, representative utvalg der analysen er basert på statistisk bearbeiding og sannsynlighetslogikk. Andenæs argumenterer for at kvalitative forskere bør bruke ordet eksplorerende i forhold til sine undersøkelser, men at man benytter ordet på en annen måte enn det tradisjonelt blir brukt. Hun skriver (2000:317):

Poenget med å kalle forskningen sin eksplorerende kan snarere være å markere et syn på kunnskap der resultater fra en undersøkelse legges fram som et forslag til hvordan et fenomen kan beskrives og forstås. Da tilbyr man sine resultater, samtidig som man inviterer til videre utprøving og diskusjon, og får også en mulighet til selv å se noe nytt i det man har lagt bak seg.

Selv om jeg ikke med sikkerhet kan hevde at min analyse av opplevelsene og erfaringene gjelder for andre enn mine ni informanter, så vil jeg kalle den et forslag til hvordan erfaringene kan forstås og beskrives. Tilstandsbilder baserer seg på tykke beskrivelser av et tema. Temaet jeg har ønsket å undersøke i denne oppgaven er om status som marginalisert har innvirkning på muligheten til å påvirke. Gruppene jeg har valgt å undersøke problemstillingen i forhold til er det empiriske nedslagsfeltet mitt. Generalisering av tilstandsbilder vil bestemmes av om de er dekkende for samme eller liknende fenomener (Andenæs 2000:307). Mine antagelser er at mine beskrivelser er beskrivelser andre enn mine informanter kan

kjenne seg igjen i, og jeg ser på det som sannsynlig at andre aktører med marginalisert bakgrunn og erfaringer med å påvirke politisk har opplevelser som kan relateres til det jeg presenterer i analysen min.

4. Å engasjere seg: motiver, utfordringer og konsekvenser for privatlivet

4.1 Innledning

Dette kapitlet tar for seg betydningen engasjementet har for representantene på det personlige planet. Det omhandler et utvalg av representantenes begrunnelser for engasjement, noen av de konkrete utfordringer de møter på når de velger å gå inn i et engasjement og eksempler på hvordan engasjementet preger privatlivet deres. Betydningen engasjementet har på det personlige planet handler om identitetsdannelse. Som teorikapitlet tok opp innebærer identitetsdannelse selvrealisering og respekt fra omverden (Taylor 1994). Nettopp forholdet mellom informantenes selvrealisering og omverdens respekt er det jeg oppfattet at informantene snakket om i forbindelse med hva engasjementet betydde for dem.

I alle intervjuene startet jeg med å spørre informantene om hvorfor de hadde valgt å engasjere seg og hvor lenge de hadde vært engasjert. Mitt motiv for velge dette temaet som introduksjon var å få en viss oversikt over informantenes bakgrunn, motiver og erfaringer med egenorganisering. Dette var noe alle hadde tenkt godt gjennom og de hadde mye å si om det.

Målet hos alle representantene er å få til endringer for gruppen de representerer gjennom påvirkning. Utfordringene er store for alle interesseorganisasjoner som vil bli hørt. Utfordringene er ekstra store for grupper med en marginalisert posisjon i samfunnet (Halvorsen, 2002). Mange av informantene forteller om frustrasjoner rundt det å skulle opparbeide seg en posisjon som talerør. Flere av informantene har jobbet med på å starte en organisasjon fra bunn av, mens noen er i en fase der de nettopp jobber med å starte noe nytt. Andre har valgt å slutte seg til en organisasjon som allerede er godt etablert. På tross av at alle har en opplevelse av frustrasjon rundt det å få lov til å delta og påvirke, er erfaringene med å komme til ordet likevel svært forskjellige.

Engasjementet er noe som har preget alle informantenes privatliv. For de fleste har engasjementet hatt store konsekvenser for privatlivet deres, både på godt og vondt. Dette temaet var noe mange snakket mye om i intervjuene, og jeg har derfor valgt å bruke halvparten av dette kapitlet til å beskrive nettopp hvordan engasjementet griper inn i informantens liv.

4.2 Motiver for å engasjere seg politisk

Informantenes motiver i denne undersøkelsen er forholdsvis like. For flere er det å drive med egenorganisering noe som motiveres av at man vil endre livet sitt. Siri har vært passiv i organisasjonen i mange år, men hun er nå var på vei til å bli mer aktiv. Hun sier:

Men nå ønsker jeg å gjøre litt mer. Jeg vil si at jobben i organisasjonen kan være med på å finne ut hvem du selv er liksom...

Siris motivasjon for å få en mer aktiv deltakelse i organisasjonen oppfatter jeg som en markering av at det forgår endringer i livet hennes. Det siste året har det skjedd en del endringer i livet som medfører at hun nå har overskudd til å kunne jobbe mer i organisasjonen, og hun ser på det som et skritt i riktig retning til et nytt liv og nye muligheter. Å jobbe i organisasjonen blir for informantene her et symbol på at informantene er på vei inn i en ny fase i livet og at organisasjonsarbeidet er nettopp noe som markerer dette. Dette er et motiv hos mange av informantene og det vil utdypes senere i den delen av dette kapitlet som tar for seg konsekvensene engasjementet har for privatlivet.

Flere av informantene svarte også at de ønsket å gjøre noe for gruppen de er, eller har vært en del av, gjennom å engasjere seg. Begrunnelsen er at de ikke kjenner seg igjen i hvordan gruppen deres blir fremstilt i den offentlige debatten. Å være en stemme i den offentlige debatten som et ansikt utad for gruppen er derfor viktig for mange. Tone, som har vært i et marginalisert miljø lenge og kjenner miljøet godt, sier:

Nei, for at det er jo da liksom et organ for oss da. Så jeg synes det var rett og riktig, og jeg er jo forholdsvis talefør, og det er det dessverre ikke alle innenfor vår gruppe som er, og de er jo da redd for det offentlige rom og anonymiteten og masse sånn da, som byr på problemer når man sitter i en sånn stilling.

Jeg oppfatter at Tones engasjement motiveres av type en pliktfølelse. Tone er klar over at hun har satt seg i en utsatt stilling der hun er en offentlig person og at dette kan by på problemer når man har en marginalisert bakgrunn. Hun oppfatter seg selv som en person som kan tåle utfordringen en sånn type stilling kan ha og har derfor valgt å engasjere seg.

Åge er som Tone opptatt av at det han gjør skal ha en betydning for andre. For han har det å engasjere seg også vært viktig for selvtilliten hans. Mange av informantene forteller om å ha fått bedre selvtillit av å engasjere seg. Åge forklarer:

Den gjør at du føler deg betydelig, som kanskje er det viktigste, at du er med og bidrar med noe. At du ikke bare går rundt som en sånn vandrende søppelkasse, det tror jeg jævlig mange av oss føler at vi er. Nå er det mange som sier at det er bedre å være en søppelkasse enn å være ingenting og det er sant, det

altså. Men, men det gjør mye med meg at jeg føler at jeg har et ansvar ovenfor meg selv (...). Så føler man at man gjør noe som man er glad i liksom (...). For meg så gjør det mye med meg og min hverdag.

Åges tanker rundt det å engasjere seg beskriver flere motiver. For han er det viktig å kunne gi noe til andre, men samtidig gjøre noe for seg selv. Det at han gjør noe for andre fører til at han selv også føler seg bedre. Gjennom engasjementet føler han altså at han er verdt noe. På denne måten blir hans engasjement en slags ”medisin” for å bygge opp selvtilliten han har mistet ved å leve lenge med en marginalisert posisjon i samfunnet. I tillegg opplever Åge også at han føler et større ansvar for seg selv ettersom han har et ansvar for andre gjennom sitt engasjement.

Sveins motiv skiller seg litt fra de andres. Han valgte å engasjere seg etter å ha opplevd overgangen fra å være student til å havne i en marginalisert situasjon.

Det var nok på bakgrunn av at jeg selv plutselig havnet i den situasjonen på slutten av åttitallet etter å ha studert i mange år og blitt litt frustrert der og kommet litt ut på sidelinja. (...) Og da var det en del opplevelser som gjorde at jeg ønska å engasjere meg, for situasjonen hadde en del sider som var verre enn jeg hadde trodd. Og kanskje en del sider som var lettere og morsommere (latter). Men kombinert med de opplevelsene ved at jeg har hatt engasjement tidligere, og utdannelsen, den raste litt på en måte, men der fant jeg ut at jeg kunne bruke det jeg hadde lært der, i en organisasjon som denne. Og det har vist seg å holde stikk, og det har vært en enkel jobb på sida av... Ved at jeg har jobba med det på fritida, så synes jeg har fått i både pose og sekk, både jobbe med det som jeg opplevde i den situasjonen og holde ved like mine faglige muligheter.

Jeg oppfatter at denne erfaringen ga han flere motiver for å engasjere seg. Han valgte både å engasjere seg både for å belyse situasjonen den marginaliserte gruppen befinner seg i, og for å realisere seg selv gjennom å bruke utdannelsen sin i organisasjonsarbeidet.

4.3 utfordringer – å komme til ordet med en marginalisert bakgrunn

Elin startet organisasjonen hun er medlem av tidlig på nittitallet. Hun var veldig aktiv i mange år, men nå har hun en mer passiv rolle. For Elin var det overraskende at det skulle være så vanskelig å bli hørt. Hun har blitt utbrent av alt arbeidet og hun er lei av å måtte si de samme tingene på nytt og på nytt. Hun forteller om utfordringene hun opplevde i forhold til å bli hørt av fagfolk på feltet:

Føler dere at dere har fått kunnet påvirke der gjennom arbeidet deres også?

Ja, selv de har endra holdning. Det er jo kjempestort, ikke sant? Folk som har forska på dette og skrevet bøker om dette, at de faktisk har endra holdning (...), det synes jeg er sterkt.

Hadde du trodd at dere skulle klare det?

Ja, men jeg hadde ikke trodd at det skulle ta så lang tid. Og at det kreves så mye arbeid, det hadde jeg ikke trodd. Jeg trodde liksom at det bare var et par år, så var hele greia i boks, men det var mange, og det var sterke personer, som hadde andre meninger enn vi hadde, så derfor tok det så lang tid.

Gjennom hele intervjuet vektlegger Elin dette med at det har tatt så mye tid. Hver gang vi kommer inn på ting som hun og organisasjonen har fått til er det alltid et ”men det tar så lang tid”. Elin mener man må være veldig sterk for å ikke bli knekt av denne typen arbeid. I intervjuet spør jeg ikke Elin om hun ville ha jobbet så mye hvis hun hadde visst hva konsekvensene var. Likevel får jeg en følelse av at hun nå i ettertid synes at det ikke er samsvar mellom kreften hun har brukt på å påvirke og hvor mye hun har påvirket. Når jeg på slutten av intervjuet spør Elin om hun føler organisasjonen blir hørt på mer nå enn tidligere svarer hun:

Jo, altså... (pause) Blir hørt mer? Ja, altså hvis du klarer å få en person til å høre, en gang du prater, en av hundre, så har du jo blitt hørt. Men du må si det samme hundre ganger for at hundre skal høre, ikke sant? Så man blir hørt, ja. (...) Men det tar tid.

Dette utsagnet oppfatter jeg som en bekreftelse på at Elin mer eller mindre har gitt opp at organisasjonen kommer til å kunne påvirke på den måten hun ønsker. At denne typen arbeid er altopplukende, og kan virke utmattende, er det flere av informantene som gir uttrykk for. Likevel oppfatter jeg ikke at Elins oppgittheten bare er knyttet til erfaringen hun har med organisasjonsarbeidet. Elin har ikke ”tilhørt” gruppen hun representerte på femten år og er på mange måter lei av å alltid skulle forholde seg til ”gammelt nytt”. Livet hennes dreier seg om helt andre ting enn det organisasjonen jobber for, likevel merker hun hvor mye fordommer samfunnet møter det ”tidligere” livet hennes med og at dette fører til at hun møter på en del hindringer. Hun snakker mye om stigmaet som følger med og at det er tungt å bære. Oppgittheten og skuffelsen til Elin er nok like mye et uttrykk for at det marginaliserte statusen fortsatt henger igjen i livet hennes, det er ikke bare et uttrykk for mangel på hva hun fikk utrettet i organisasjonsarbeidet. Disse to tingene henger selvfølgelig sammen, men det er likevel et viktig skille her. I Elins situasjon er selvfølgelig vanskelig å skille mellom disse to tingene når hun snakker om organisasjonsarbeidet ettersom situasjonen hennes er som den er. At samfunnet fortsatt har negative holdninger til gruppen Elins organisasjon representerer behøver ikke å bety at Elins arbeid ikke har forandret mye og at hun ikke har hatt stor påvirkningskraft.

Randi har vært politisk aktiv i tre år og på den tiden har skaffet seg et stort kontaktnettverk blant mange grupper. Når vi snakker om hennes marginaliserte status og mulighetene til å påvirke sier hun:

Altså, det er ikke lett, og belastningen er jo på en måte annerledes for meg enn for en annen person, fordi at jeg har den bakgrunnen jeg har. Og på en måte samtidig som jeg skal være politisk og prøve å gå gjennom ting på de møtene jeg er, så skal jeg samtidig kvele en del holdninger som de andre sitter med. Og de holdningene som de sitter med tilsier at de ikke burde høre på meg i det hele tatt, så du kan si at det jeg har liksom to roller der og begge rollene er vanskelige.

I samfunnet finnes det dominerende diskurser om hvem både den rusavhengige, prostituerte og straffede er. Med disse diskursene følger det med både holdninger, fordommer og tankesett. Bare det å bli tatt seriøst som en politisk person kan være en utfordring når de du skal påvirke er bærere av de dominerende diskursene om hvem du faktisk er. Å skulle få de du skal påvirke til å ta deg seriøst og få gjennom politiske endringer på tross av alle fordommene og holdningene som tilhører bakgrunnen er en enorm utfordring som noen ganger kan føles nesten umulig. Randi forteller at mange pleier å kommentere at hun er så pent kledd og at det virker overraskende på de fleste. Andre blir overrasket over at hun ser så ”normal” ut. Det at man avviker fra forestillingene om utseende og oppførsel være avgjørende når man skal påvirke. At de man skal påvirke blir overrasket fører til at man pirrer nysgjerrigheten deres og at de lytter. Tone forteller om akkurat dette:

Du vet, du blir møtt med skepsis. Til du har fått sagt de første ordene og liksom sånn, så ser du de ”å ja, ja...” og så kommer nysgjerrigheten sakte etter hvert (...). Ja, de blir overrasket over måten vi er på, ”jöss, se dem, kan hun være sånn liksom? Ja, jöss, det er ikke helt det bildet vi har”. Så de blir nok veldig overrasket, ja. Fordi vi faktisk er taleføre altså.

Fredrik forteller om det samme. Når vi snakker om det å møte på fordommer forteller han meg om et møte han var på for kort tid siden:

Da var det en som reiste seg opp og så så det ut som han var i sjokk og så reiste han seg opp... ”Oi, du var flink”, sa han. (latter) Og så satte han seg ned. Det sier litt om hvilke holdninger han hadde til oss.

Jeg tar opp samme tema litt senere i intervjuet med Fredrik og spør han om han føler at han har fått endret holdningen systemet har til gruppen han representer. Han sier:

Det har det, samtidig som noen... Eh, på grunn av sine forsvarsmekanismer ikke liker oss helt... Fordi de er redd for at vi skal trække dem på tærne og fortelle dem at ”nå har dere gjort sånn og sånn i mange år, kanskje dere ikke har gjort det på en helt rett måte”. Og... Det har vært en ganske bred motstand mot oss, og den er jo... Det er i mange av disse systemene ennå... Men vi er på god glid, synes jeg. Så jeg føler at jeg blir møtt med respekt. Men det som irriterer meg er at jeg på en måte blir møtt med ”men du er så ressurssterk”, sier de til meg. Så sier jeg ”ikke tale om, jeg er ikke mer ressurssterk enn de fleste andre i gruppen vår, det er ikke tale om”.

Sitatet til Fredrik peker på flere av utfordringene disse representantene møter på. ”Men du er jo så ressurssterk” er en holdning mange informanter møter på og som illustrerer hvordan holdningene til gruppene de representerer ikke nødvendigvis endrer seg ved at de skal påvirke møter en representant som er det, det framstår bare som et unntak. Dette problemet diskuterte jeg i teorikapitlet. Fredrik påpeker her hvor ofte han har forklart at han ikke er mer

ressursser enn de fleste andre i gruppen han representerer og hvor vanskelig det er å overbevise om dette. I tillegg påpeker at han mener å møte motstand fra de han vil påvirke på grunn av frykt for at de skal konfronteres med feil de har gjort.

4.4 Konsekvenser for privatlivet

4.4.1 "Hjelpernes" arbeid versus representantenes arbeid

Å ha "hjelpere" innebærer at man har et kontaktnettverk med folk som kan hjelpe til i forskjellige situasjoner. "Hjelpere" kan være både politikere, byråkrater, forskere, journalister, hjelpetiltak og organisasjoner. Å ha "hjelpere" er svært avgjørende når man skal skaffe seg en posisjon som talerør når man har en marginalisert bakgrunn. De kan både gi deg råd om hvordan du skal gå frem, når det er grunn til å reagere og hvem du skal snakke med. I de senere kapitlene i analysen vil jeg skrive en del om samarbeidet mellom "hjelpere" og representantene i de marginaliserte gruppene.

I denne delen av analysen vil forholdet tas opp fordi det er viktig å merke seg at det er et skille mellom hvilke konsekvenser alliansen mellom de marginaliserte gruppenes representanter og "hjelperne" har for de to aktørene. Selv om alliansen er bygget på gjensidighet, og at de fremmer hverandres sak, er det et viktig skille at den ene parten har et marginalisert utgangspunkt å jobbe fra mens den andre parten ikke har det. "Hjelperen" har en etablert stilling og posisjon på feltet. Arbeidet som gjøres sammen med representanten for den marginaliserte gruppen skjer gjerne i en jobbrelasjon og betydningen av sakene de fremmer sammen begrenser seg til den delen av livet til "hjelperen" som omhandler jobb. For representanten for den marginaliserte gruppen har arbeidet de gjør helt andre premisser. Å være engasjert for disse representantene innebærer ofte at de på samme måte som "hjelperne" bruker mye tid på å lese gjennom dokumenter, skrive brev og søknader, gå på møter, delta på høringer, drive lobbyvirksomhet, ringe rundt, etablere kontakter og delta i media. Likehetene ender her. Det som for "hjelperne" er en jobb de har utdannet seg til og får lønn for, er noe representantene som regel gjør gratis og i fritiden sin. En del dekker også utgifter som telefon og reise selv. Ofte bruker de like mye tid på arbeidet sitt i organisasjonen som andre folk gjør i jobber der de er ansatt på fulltid. Flere av informantene snakker om hvor utmattende det til

tider er å skulle jobbe med denne typen arbeid ettersom det både tar mye tid, penger og krefter. Randi forteller:

Jeg er jo så sliten at jeg orker ingenting nå. Selv sånne ting jeg egentlig vil være med på. Som jeg sa til en jeg kjenner ”fy, faen, de her politikerne, de har faen meg rådgivere og konsulenter og de har kontordame som tar telefonen for dem og alt mulig da”. Og jeg, ”hva faen har jeg? jeg er bare et menneske”. Alt jeg har fått gjort på de her årene, ikke sant? Det er helt sykt da. Og jeg må jo betale telefonregninga mi selv og husleia og ja...

Her sammenlikner Randi hennes utgangspunkt i forhold til noen av ”hjelperne” hennes. Hun snakker om hvordan de har rådgivere, konsulenter og sekretærer, mens hun selv er kun en person som jobber alene. Det å være en marginalisert gruppes ansikt utad kan i utgangpunktet være slitsomt. Når man i tillegg skal jobbe og ved siden av det drive organisasjonsarbeid som tar svært mye tid, er det ikke vanskelig å se at veien til å bli utslitt eller utbrent er kort.

4.4.2 Arbeidsmengdens konsekvenser

Eivind er, som Randi, veldig sliten av alt arbeidet. For tiden er det bare han som jobber aktivt i organisasjonen han er tilknyttet. Dette er noe som tar veldig mye tid.

Jeg sliter jo, for jeg jobber mer enn fulltid. Jeg gjør mye mer enn mange andre. Jeg jobber for andre mennesker og jeg legger ned fysisk arbeid, jeg er jo i bevegelse og jobber hele tiden.

For Eivind har konsekvensen av alt arbeidet blitt at han har svært lite tid til seg selv og privatlivet sitt:

Når du jobber sånn som jeg jobber, så har man ikke noe overskudd til seg selv. Jeg er ikke noe flink i sånne vanlige, trivielle ting eller til å sikre meg selv. For det er ikke det jeg... Jeg er innstilt på å endre politikk, jeg er interessert i å endre samfunnssyn og kjempe mot stigmatisering og for et likt menneskeverd, anerkjennelse av et hvert individs iboende verdighet. Det er ganske omfattende, det tar mye tanker og krefter... Det tar alt.

Flere av informantene forteller at organisasjonsarbeidet har hatt store konsekvenser for privatlivet deres ettersom det tar så mye tid. Svein jobber har en heltidsjobb i tillegg til at han har en sentral posisjon i organisasjonen. Da jeg spør han om organisasjonsarbeidet går utover privatlivet han svarer han:

Det gjør det, men jeg prøver å skjerme meg og heller la det gå utover organisasjonen og få klager fra de andre. Jeg jobber jo med andre ting også da, så jeg får gjort andre ting i tillegg. Jeg vil ikke ha en for sentral rolle og bare jobbe med politikk da. Så jeg forsvarer meg en del mot det, det er jo trist da, men det er viktig å ikke tape seg selv, så... Det er mange som sitter i andre organisasjoner som er ganske fastlåst, og jeg er jo det selv også da. Halvparten av kapasiteten går jo til organisasjonen, og i januar og februar, når regnskapet skal skrives og søknader skal inn og sånn, så er det tid til lite annet. Og litt lite privatliv også da... Så det skjer nok at du føler deg litt isolert, at det blir mer enn du ønsker. Men da tar jeg gjerne litt fri igjen etterpå og lar det skure litt og får gjort andre ting.

Jeg oppfatter at Svein har et svært bevisst forhold til at organisasjonsarbeidet ikke skal gå for mye utover privatlivet. Flere av informantene sier det samme. Åge sier:

Du skal være ganske sterk, særlig hvis du har hatt en sånn bakgrunn som meg, for å sjonglere med dette her. Man skal være veldig forsiktig altså, for ellers så.. (...) Det er en balansegang, det er det.

Jeg oppfatter at Åge antyder at fallhøyden kan være stor hvis man ikke er bevisst på å sette livet sitt i båser og sikter nok til det samme som Svein sier når han snakker om å være fastlåst i organisasjonen og ”tape seg selv”.

Alle informantene er enige om at det er viktig med privatliv, men flere sier åpent at de på mange måter setter et likhetstegn mellom identiteten sin og arbeidet de gjør. Når Eivind snakker om konsekvenser engasjementet har hatt for privatlivet hans spør jeg om han kunne trenge litt mer tid til seg selv. Til dette svarer Eivind:

Ja, men arbeidet er jo meg. (latter) Det er litt det. (...) Jeg kan våkne om morgningen og bare må slå på dataen og skrive. Det er et eller annet som klør liksom...

For Eivind oppfatter jeg at organisasjonsarbeidet er en så stor del av livet hans at det har blitt en del av han; det har blitt en del av ”meg”. Det er også noe han har blitt avhengig av, noe han bare må gjøre. Når vi snakker om hvor sliten han til tider er spør jeg han om han noen gang angret på at han valgte å engasjere seg. Da svarer han nei og sier:

Nei, jeg angret på alt det jeg ikke har gjort. De gangene jeg ikke har orket fordi jeg ikke har hatt krefter eller fordi jeg har vært så utslitt at jeg ikke har kommet meg opp. (pause) Det kan man angre på...

Her bekreftes det igjen hvor sterkt engasjementet er blitt en del av han og selvfølelsen hans ved at det oppleves som et personlig nederlag når han er for sliten til å jobbe med å påvirke. Jeg oppfatter det sånn at det politiske engasjementet nok fungerer som en slags ”medisin” mot den marginaliserte statusen og stigmaet en del av informantene bærer på. Mange er i en slags overgangsfase fra å ha en politisk- og sosial marginalisert status til å ikke ha det. Når man da er for sliten til å delta kan det oppleves som om man faller tilbake i den marginaliserte statusen og går et skritt bakover i stedet for et skritt forover. Man bygger seg opp en slags sosial kapital når man jobber med å bygge seg opp en posisjon der man blir en slags ”ekspert” på feltet og blir hørt på av politikere, byråkrater, fagfolk, journalister og andre organisasjoner. Denne sosiale kapitalen kan man på denne måten si at blir en slags ”selvmedisinering” mot den marginaliserte statusen ettersom man vet noe andre ikke vet, man ser urett som ikke andre ser og man kan noe de andre marginaliserte ikke kan. I tillegg til at man forplikter seg til den marginaliserte gruppen forplikter de seg også til seg selv og resten av samfunnet. Eivind forklarer:

Og jeg har jo satt meg i den posisjonen at jeg er en av de fremste talsmennene for den politikken, uansett. Og det må jo da vedlikeholdes, selvfølgelig, for det er det verdt. For det tenker jeg, at alt det jeg gjør av markering og alle resultatene og konsekvenser av det må jeg liksom forplikte meg til å bruke av. Og jeg er jo, jeg har en posisjon... Jeg blir jo oppsøkt av media, fra organisasjoner i utlandet, media i utlandet...

4.4.3 Engasjementet som selvrealisering

Flere av informantene forteller at engasjementet på mange måter har vært svært positivt for selvfølelsen og privatlivet deres. Informantene skjuler ofte at de tilhører en marginalisert gruppe når de møter nye mennesker på grunn av frykt for at de skal møte på fordommer og negative reaksjoner. Flere synes det er psykisk belastning å hele tiden skulle skjule bakgrunnen sin. For noen kan det derfor oppleves som en opptur å engasjere seg og møte mennesker i forum der man ikke trenger å skjule sin marginaliserte status. Randi forteller om dette:

På en måte har jeg fått venner også gjennom det. Og jeg... For en sånn som hele tiden går rundt og har veldig mye angst og passer veldig på å leve et dobbeltliv, man har veldig mye angst rundt det å leve et dobbeltliv på forskjellige måter da. Og så er det veldig spesielt, det å kunne gå rundt og snakke med vanlige, streite folk da og være hel. Ikke sant? For det alle jeg treffer utenom som ikke vet at jeg er det, de ljuger jeg til, ikke sant? Sånn at de årene her har jeg plutselig møtt mange som vet, ikke sant? Og da får man på en måte et annet forhold til de som er helt annerledes enn andre folk i min omgangskrets, som jeg ikke kan si det til. Hvis du skjønner? Sånn at det har vært en psykisk opptur, eller en psykisk og personlig opptur egentlig, å være engasjert.

Eivind forteller også om hvor positivt engasjementet har vært for hans personlige utvikling og selvtillit. Når vi snakker om dette sier han:

Jeg har jo vokst veldig på det da. Jeg kunne ikke samfunn og politikk i det hele tatt. Det som var utrolig lærerikt var at jeg ble kasta ut i sånne oppgaver som jeg aldri hadde turt... (...) Ikke sant, jeg fikk ideer og det vokste jeg jo kjempemye på. I begynnelsen var jeg var livredd fordi jeg kunne ingenting. Altså, jeg visste ikke hva som var venstresiden og høyresiden, rød., blå... Jeg kunne ingen type struktur. Jeg var blank som en unge. (...) Når du lever i et så marginalisert miljø, så er det veldig vanskelig, det er umulig å sette seg inn i resten av samfunnet, for du bruker alt du har av krefter knytta til det livet, ikke sant? Og du er jo, du er jo bitter på det øvrige samfunnet...

Flere av informantene forteller om hvordan de bruker sine positive erfaringer til å motivere andre til å gjøre et forsøk på det samme. Fredrik bruker ofte å fortelle andre om hans første opplevelse av å arrangere et seminar:

Jeg hadde aldri arrangert noe seminar i hele mitt liv, det var kjempegøy, jeg ringte rundt og fikk flotte folk til å sitte i panel og foredragsholdere og... Det kom hundre på kvelden, etter at alle fagarbeiderne hadde slutta på jobb, så det var jo et mirakel... Men det var jo utrolig, jeg var jo stolt som en hane, jeg syntes dette var kjempegøy, ikke sant? Og det var starten. Og det er det jeg også sier til folk som begynner her, ”hva er det som engasjerer deg mest?”. Og så sier jeg ”da tar du tak i det og så undersøker du det, for det er ikke sikkert det du mener er helt riktig, så går du litt dypt inn i det og så bygger du ut i fra det”. Og det er sånn folk utvikler seg her og det er sånn vi har vokst altså.

Ved å fortelle andre om sine konkrete opplevelser klarer Fredrik å vise andre at det er fullt mulig å ha en marginalisert bakgrunn og likevel bli mottatt positivt fra det øvrige samfunnet

så lenge man forbereder seg og setter seg skikkelig inn i problematikken. På denne måten viser han de andre en ”oppskrift” på hvordan man kan utvikle seg og motiverer de andre gjennom å selv være et levende bevis på at ”oppskriften” fungerer.

4.4.4 Konsekvenser for privatlivet ved å stå frem i pressen

Richard Sennett (1986) argumenterer for at vår tids kultur har erobret det offentlige liv i den grad at grensen mellom det offentlige og det private er rasert. Dette medfører en trang til at man virkelig skal ”kjenne” offentlige personer og at man må vite alt om alle. Følger av dette er at det hele tiden blir satt spørsmål til om folk er autentiske og ekte. Når man velger å være et ansikt utad for en gruppe blir man på mange måter en offentlig person. Å være en offentlig person innebærer ofte at omverden er svært nysgjerrig på privatlivet og bakgrunnen til den offentlige personen.

Informantene vet at det kan ha store konsekvenser for privatlivet å stå frem i pressen når man er en representant for en marginalisert gruppe ettersom det er mye fordommer og mye nysgjerrighet knyttet til å være (eller å ha vært) straffet, prostituert eller rusavhengig. Informantene har her svært forskjellige erfaringer med det å stå frem i pressen. Noen har hatt møtt på mye positive tilbakemeldinger fra omverden. Flere mener at stigmaet som følger med kan føre til negative reaksjoner fra omverden både for dem selv og for familien. Noen har også opplevd negative reaksjoner fra sin egen familie og omgangskrets på grunn av at de har valgt å være en talsperson for gruppen de representerer. Ofte er opplevelsen av å stå frem blandet: man har både møtt på positive og negative reaksjoner. Tone har opplevd dette. Familien hennes har reagert negativt på hennes rolle i media, de mener at hennes bakgrunn tilhører privatlivet og ikke offentligheten, men hun har også fått veldig mange positive tilbakemeldinger fra andre. Ettersom hun har opplevd negative reaksjoner fra familien spør jeg om hun har angret på at hun har stått frem i pressen:

Nei, det har jeg absolutt ikke. Det gikk veldig greit og jeg har fått enormt mye positive uttalelser etter det.

Ja, for før det, når du ikke gjorde det, var det av hensyn til de andre rundt deg og ikke ditt eget privatliv?

Ja, det var på grunn av familien, ja.

For Tone har ikke det å være et ansikt utad noe hun personlig synes er et problem. Hun forteller meg om episoder der ukjente folk har stoppet henne på gaten og gitt positive

tilbakemeldinger. Det har selvfølgelig vært en skuffelse at familien reagerer negativt når så mange andre har vært positive. Elin påpeker at erfaringer fra andre sier at det ofte er de nære relasjonene som får mye negativ respons når man velger å stå frem som et ansikt utad:

De erfaringene er jo det at det blir en konflikten mellom mor og barn. At det at moren står frem går utover barnet og at andre barn mobber barnet.

Selv har Elin valgt å være anonym i pressen. Hun har barn og en stor slekt og frykter konsekvensene dette vil ha hatt for de som står henne nærmest. Hun mener at omverden er dømmende og at det kun vil medføre negative konsekvenser for henne:

Nei, altså hvem faen er det som vil stå frem og si det? Altså, det er jo mange som gjør det, men jeg ville ikke ha gjort det. For at jeg synes det stempelet, det stigmaet er tungt å bære. Jeg synes det. At det er hun liksom, nei takk... Selv om folk glemmer fort, så er det noen som husker veldig mye og det er liksom sånn, hun er sånn, hun er ikke sånn som oss...

Randi opplevde at den tidligere samboeren hennes hadde store problemer med at hun var såpass sterk engasjert og at mange gjennom hennes offentlige rolle visste om hennes marginaliserte status:

(...) og den personen som jeg hadde et forhold til før, vi bodde sammen da, har reagert veldig på den offentlige rollen jeg har hatt da. Og jeg har fått mye helvete hjemme på grunn av det da...

Fredrik tenkte ikke så veldig mye over eventuelle konsekvenser det kunne ha for privatlivet da han stod frem. Han forteller at han tok et valg og overbeviste seg selv om at det var riktig. For Fredrik er åpenhet viktig og han tror at det er best for alle. Når jeg spør om han ofte opplever å blir gjenkjent svarer han:

Jeg tror ikke jeg har blitt kjendis i den forstand, poenget er at jeg ble mer kjent for de menneskene som har noe med meg å gjøre på en eller annen måte. Eller som vet hvem jeg er i utgangspunktet. Jeg tror ikke det har nådd lenger enn som så... Og så noen, kanskje noen som ikke visste hvem jeg var som da er spesielt interessert i feltet.

Svein er som tidligere nevnt minimalt i media. Hovedgrunnen til dette er at han frykter at det skulle bli veldig mye forespørsler hvis han sa ja en gang. Når jeg spør om det har vært med hensyn til privatlivet også svarer han:

Litt det også, i forhold til jobb og sånt, så er det ganske anerkjent at jeg jobber med sånt, men jeg har vært forsiktig med å ikke si det for mye.

Det Svein forteller om her er noe mange opplever. Blant kollegaer, venner og familie er informantene ofte åpne om at de er (eller har vært) i en marginalisert posisjon og at de jobber med organisasjonsarbeid i forhold til dette. Disse personene har ofte ingen problemer med det, men en del kan få problemer med det hvis dette er noe som det er et sterkt fokus på i media. Noen vil frykte for at stigmaet som følger med kollegaen, vennen eller familiemedlemmet skal "smitte over" på dem og at de skal møte på ubehagelige konsekvenser fra omverden i

forbindelse med dette. Svein forteller at han har sett at medias manipuleringer har ødelagt for mange av de nære rundt den som har blitt manipulert i pressen.

4.4 Oppsummerende kommentar

For alle informantene har deres politiske engasjement hatt stor betydning for eget liv. De fleste opplever mye positivt. For mange innebærer engasjementet bedre selvtillit, identitetsbygging og at man realiserer seg selv gjennom anerkjennelse fra omverden. Engasjementet kan også medføre at man får mer kompetanse gjennom økt kunnskapsnivå, at man kan benytte kunnskapen man har til å hjelpe andre og at man beveger seg bort fra det marginaliserte statusen. Det kan altså være en måte å bevege seg bort fra sosial og politisk marginalisering og å bygge seg opp en ”sosial kapital”.

Engasjementet kan også ha en del belastende sider. Mange snakker om det jeg oppfatter som en kamp om de dominerende diskursene i samfunnet, hvilke sannhetsregime som skal ha rett til å definere sannheten og hva som skal være feltets ”doxa”. Flere har opplevd sterk motstand i forhold til gruppene de representerer og at det er vanskelig å få samfunnet til å endre synet på gruppene. Arbeidsmengden i organisasjonene er ofte stor, noe som medfører at mange jobber fryktelig mye, har lite privatliv og er utslitt. Nesten alle har negative erfaringer med pressen. En del holder seg unna pressen nettopp av denne grunn, og en del har opplevd konflikter i nære relasjoner fordi de har posisjon som innebærer at de har blitt en offentlig person med lite privatliv.

5. Forholdet til viktige premissleverandører på feltet

5.1 Innledning

Hvilke forhold man har til viktige premissleverandører på feltet man jobber på er noe som er avgjørende når man skal påvirke og få til politiske endringer. Dette kapitlet vil ta for seg forholdet representantene har til premissleverandører og hvilke erfaringer og opplevelser de har i forhold til å påvirke disse.

For å bli hørt som representant for en marginalisert gruppe er man så og si avhengig av å ha ”hjelpere” på feltet man skal påvirke. Første del av dette kapitlet vil ta for seg forholdet representantene har til ”hjelperne” og hvilken betydning ”hjelperne” har for påvirkningsarbeidet.

Den politiske dagsorden i dagens samfunn preges i stor grad av hva pressen setter fokus på (Engelstad 2005, Ulstein 1998). Andre del av dette kapitlet vil derfor ta for seg forholdet informantene har til media. Forholdet til media er noe som var et sentralt tema i alle intervjuene utenom intervjuet med Siri. Hun er på vei til å bli aktiv i organisasjonen og har foreløpig ingen erfaringer med media. De fleste andre informantene har et slags elsk – hat - forhold til media. Som jeg vil vise har flere opplevd å ha blitt ”misbrukt” av media på en eller annen måte. Mange har også positive opplevelser med media. Noen benytter media som hovedkanal for å påvirke, mens andre skyr pressen. Alle er bevisste på hvilken enorm makt media har i dagens samfunn og har gjort seg mange tanker rundt hvilke roller media spiller for posisjonen de selv har som talerør i samfunnet.

I mange av intervjuene snakket vi mye om forholdet til politikere. Dagsorden i dagens samfunn settes ikke av pressen alene. Politikere bidrar også til å sette dagsorden gjennom at de formidler saker til pressen (Engelstad, 2005). For å skulle ha god påvirkningskraft er det derfor viktig å få en relasjon til politikere og det er dette tredje del av dette kapitlet omhandler. I kontaktnettverkene til representantene for de marginaliserte gruppene har politikere ofte sentrale roller som ”hjelpere”. Her vil analysen først ta for seg hvordan møter med politikere oppleves for representantene og deretter belyse noen av påvirkingsstrategiene informantene tar i bruk når de ønsker å påvirke politikere.

5.2 ”Hjelpere”

Gjennom å ha et kontaktnettverk på feltet man vil påvirke blir man invitert til å delta på møter og debatter, man får oversikt over de siste bevegelser på feltet og man kan få ”hjelpere” som kan være med på å styrke posisjonen man har. Disse ”hjelperne” er med på å dra representantene frem i lyste og gi dem en posisjon gjennom kontakter de selv har. Når jeg spør Elin om organisasjonens kontaktnettverk har vært med på å styrke organisasjonen svarer hun:

Ja, det har jo det for vi har jo fått sagt det vi selv mener er riktig til flere mennesker og det går jo videre. Det blir jo som en sånn snøball som bare ruller på, så informasjonen går jo videre.

Fredrik forteller også om verdien av å ha ”hjelpere”. Han forteller at han har flere kontakter som pleier å legge inn et godt ord for han og organisasjonen hans:

(...) Og han har alltid vært glad i oss. Og det er sikkert fordi han deler noen meninger med oss også, men han ser jo at vi faktisk gjør en god jobb og da blir han et, kanskje et talerør inn i systemet for oss, som åpner noen dører. Og så har vi jo også hatt en mann, han har vært en døråpner for oss og han er en respektert mann. (...) og han har åpnet faktisk ganske mange dører for oss. ”Her kommer det noen karer som faktisk har peiling på hva de snakker om”. Så det handler om å bygge relasjoner for å synliggjøre at vi faktisk har en kunnskap. Og at vi, for du må ha en kunnskap, eller så er det jo ikke interessant.

Eivind jobber for tiden med å bygge opp en organisasjon og har også god nytte av kontakter i oppbyggingsfasen:

Jeg kan jo ikke sånt, men jeg har to organisasjonskonsulenter, profesjonelle til fingerspissene, som har skrevet bøker om dette, de har sagt at de gir meg gratis veiledning til hele organisasjonen er oppe og går. Det er deres måte å jobbe veldedig fordi de tror veldig på at jeg kan skape endringer og fremme menneskeverd, så det er kjempehyggelig.

I en sånn startfase kan denne type kontakter være avgjørende for hvordan posisjon man får videre. For Fredriks organisasjon var det veldig viktig. Han er helt åpen om at posisjonen organisasjonen har nå ikke bare skyldes at de har vært flinke:

Og vi har bygget oss opp sakte, men sikkert. Ikke bare fordi at vi har vært veldig flinke, men fordi at brukervedvirkning liksom kom på banen. At representanter blant brukere kan være gode aktører på feltet. Etter hvert stod det om brukervedvirkning i alle offentlig papirer uten at noe skjedde. Og jeg var også hos en person som ba meg komme ned på kontoret hans. Han hadde en bunke som gikk fra pulten hans og helt oppe i taket. ”I alle disse dokumentene står det om brukervedvirkning, du kan få alt sammen” og jeg tok alt sammen da. (latter)

Sånn jeg oppfatter det blir forholdet mellom ”hjelperne” og representantene for organisasjonene slik at de bygger en allianse der de skal tjene hverandres sak. Det er ofte disse ”hjelperne” som har jobbet for å få gjennom at det skal brukervedvirkning i systemene og de må dermed også bidra til at det blir gjennomført. ”Hjelperne” er også ofte engasjert i problematikken rundt de marginaliserte gruppene og har en oppfatning av hva som bør gjøres

for å bedre gruppenes situasjon. For ”hjelperne” blir dermed disse representantene avgjørende for at deres egen agenda skal bli vellykket. Det vil derfor lønne seg å tilrettelegge mest mulig for at representanter de ser et godt potensial i lykkes. Det er helt klart slagkraftig å ha med seg ressurssterke brukere når man skal ta avgjørelser og få gjennom politiske endringer. På denne måten er begge parter avhengige av hverandre: representantene gir større politisk slagkraft samtidig som ”hjelperne” åpner dørene for at representantene får en posisjon der de får lov til å delta.

5.3 Forholdet til media

5.3.1 Medias fokus på de marginaliserte gruppene

Mange forteller at medias fremstilling av gruppen deres var avgjørende for at de valgte å engasjere seg og stå frem i media som en representant for gruppen sin. Elin forteller om dette som hovedgrunn til at hun valgte å engasjere seg:

Altså, det var jo på grunn av alle uttalelsene som ble gjort rundt det i media og, altså det var jo mye forskere og sånn som uttalte seg om det (...) og om hvordan det var å være oss. Og det ble jeg ganske forbanna på for at jeg kjente meg ikke igjen i det bilde de laga av det, rundt det og hvordan det skulle være å være en av oss. Altså de stigmatiserte (...), så derfor fant vi ut at vi måtte ha et eget talerør.

Elin's uttalelse oppfatter jeg som typisk for mange av informantene. De finner medias fremstilling av gruppen sin provoserende, sensasjonspreget, lite nyansert og stigmatiserende.

Tone forteller om hvordan denne typen fremstillinger provoserer henne kraftig:

(...) Og da, da blir jeg helt eksplosiv, for jeg synes det der er helt på trynet, det burde ikke vært lov en gang. For det at sånn er det ikke, så jeg har jo ringt inn til aviser og presse og greier. Det går ikke an, vet du, så sier jeg ”snakk med folk som faen meg kan ta igjen med dere”. (latter)

Ja, for føler du at media skaper det bilde samfunnet har av dere?

Jo, men det er nok i ferd med å endre seg, fordi at vi har begynt å ta igjen. Ja. Og det burde ha vært gjort for lenge siden, men det, tiden har ikke vært moden for det.

Her forteller Tone om hvordan man som representant for gruppen ofte må drive med det jeg vil kalle ”damage control” i media. Når man som representant for en marginalisert gruppe velger å gå ut i media bruker man mye tid og energi på å presentere en annen sannhet om gruppen enn den som er dominerende ellers. Å ha en rusavhengig, straffet eller prostituert i media er alltid noe som selger godt og det er ikke vanskelig å få plass i pressen. Kampen om å få si det man vil er derimot ofte hard. I aviser er dette særlig en risiko. Ofte blir setninger brukt i en annen kontekst enn de blir sagt i og artikler får et annet fokus enn det man ble enige med journalisten om. Åge har selv opplevd dette mange ganger:

Har du brent deg?

Å ja, ja, ja. Ikke sant, du ser plutselig at faen meg har dusten snudd alt på hodet og at han tar sitater, det var jo ikke sånn de sa til meg på telefonen i stad. De skylder på desken og andre ting, og det har jeg brent meg på mange ganger. Og hver gang så sier jeg at ”fy faen, nå blir det aldri mer”, men så blir jeg så engasjert når ting skjer også, vet du. Så det beste jeg vet er å være på tv eller radio hvor du kan si ting rett ut og ikke bli sensurert.

Både Fredrik og Svein sier også at radio og tv er å foretrekke fremfor avis, da har man bedre tid til å forklare seg, man kan ikke bli sensurert og man har generelt bedre kontroll på situasjonen. Fredrik forteller om hva han ser på som best virkemiddel:

Ønskedrømmen min er faktisk å ha hatt en sånn halvtime på radioen der jeg kan prate som en foss, da får man snakket litt om helheten i hvert fall...

Helhet er noe jeg opplever at mange føler mangler i media. Særlig avisene og debattprogrammene plukker ut enkelthendelser og blåser dem opp. Fredrik er opptatt av at avisenes fokus går i feil retning og han bekymrer seg for hva dette har å si for utviklingen i det politiske Norge:

De er kun ute etter underholdning, de mest seriøse avisene har faktisk blitt sånn som de som rendyrker ukebladjournalistikken omtrent. De fokuserer bare på uenigheten og ikke på innholdet. Og jeg setter et stort spørsmålstegn ved hva folk får igjen for det, leseren for det... Og noen av dem spekulerer i dette her også, fordi at de har allmennhetens uvitenhet. Du kan si at mye av politikken høres jo også via media. For det er der man tar opp noen saker og så er det... Så er veldig mange politikere populistiske, ikke sant?

Mange av informantene snakker om at journalister er altfor opptatte av sensasjoner og altfor lite fokusert på løsninger og innhold. Flere bekymrer seg for hvordan dette påvirker politikken. Åge mener at media i dag styrer store deler av kriminalpolitikken:

Det er så tragisk at den gjengen med journalister kan sitte i VG – bygget der og styre kriminalpolitikken i dag, for det er sant. Det er klart at hvordan det blåser nede i Akersgata er avgjørende, det har alltid vært sånn. Kappa går jo der vinden blåser, sånn er det med alle politikerne, mer eller mindre. De er for feige og VG har skyld i mye, de altså, tror jeg.

Fredrik mener journalistene fokuserer altfor mye på uenighetene i feltet han jobber på. Han forteller at han og en av de andre aktørene alltid blir stilt opp mot hverandre i debattene:

Og NN er en kjempehyggelig dame, hun er et friskt pust i debatten. Vi er totalt uenige om en del ting, og så er vi enige om veldig mange ting, som ikke kommer frem i pressen i det hele tatt. Og så får vi ikke lov av pressen eller media å fokusere på det vi er enige om. Og jeg har jo vært på alle disse radiokanalene som finnes, ikke sant? Det er uinteressant. Hvis jeg skulle si, ta disse ordene i min munn, ”dette er jeg enig med NN i”, når vi er på lufta, så er jeg nesten diskvalifisert fra å være med på den kanalen i et halvt år fremover. Så ekstremt er det altså.

Fredrik er opptatt av at dette er noe som går utover feltet og som gjør at man bruker fryktelig mye energi på noe som fører til mer problemer enn løsninger.

5.3.2 Strategier for å påvirke gjennom media

Elin har hatt mye negativ erfaring med media. Hun forteller at media ofte benytter seg av at de er en marginalisert gruppe og at de derfor vrir litt på fokuset uten å regne med reaksjoner fra de de har intervjuet. Dette har ført til at hun har laget noen regler for journalistene som de må forholde seg til hvis hun skal stille til intervju. Hun forklarer:

Media har en tendens til å vri og vrenge på det meste man sier, så vi må jo få lest gjennom og stoppa mye av uttalelsene på grunn at de skriver det de mener selv. Ikke sant? Så du kan si en ting og så tolker de den tingen eller den setningen på en helt annen måte enn jeg mente. Og dermed må vi hele tida høre med dem om det som vi snakket om eller så må vi lese gjennom det som skal skrives ellers så blir det jo ikke riktig.

Randi foretrekker avisa hvis hun skal bruke pressen, men hun foretrekker å være anonym uten bilde. Gjennom tidligere erfaringer har hun også opplevd å bli ”uthengt” av pressen og at ting hun har sagt i en sammenheng blir brukt i en annen. Hun har derfor samme strenge regler som Elin for hvordan eventuelle oppslag skal være, og hun sier alltid til journalistene at de må kontakte henne på nytt hvis de skal bruke det hun har sagt i en annen sammenheng senere.

Eivind har merket seg utviklingen i avisene. Det han hovedsakelig bruker aviser til er derfor å skrive debattartikler, kronikker og innlegg til debattsidene. For Eivind er det viktig å skrive kronikker og debattartikler fordi han vet at det er noe de som er interessert i problematikken leser. Dette gjelder både vanlige folk, fagfolk, politikere og journalister. Han får ofte gode tilbakemeldinger fra andre deltakere i debatten etter han har hatt innlegg i media:

(...) men jeg får hyggelige meldinger også fra en del. At de synes at det er interessant det jeg sier, at jeg har mye å tilføre debatten og tema. ”Jeg er ikke enige med deg i alt, men jeg setter stor pris på at du bringer opp mange ting og nye tanker”, det pleier jeg å få masse mails om. Det er hyggelig.

Ved å skrive debattinnlegg i avisene får Eivind også lett kontakt med journalister som deler hans oppfatning:

(...) da blir man mer lagt merke til av andre journalister. Det er ganske ofte at de leser artikler i avisa og så ringer dem meg, de vil gjøre et intervju fordi de jobber med sånne ting. Det setter jeg mye større pris på fordi når det er aktuelle saker, når journalister skal lage reportasjer. Da er jo påvirkningskraften så stor, og så vet jo jeg at ved at jeg stiller opp på intervjuet deres, så tar jeg plassen til en av mine motstandere.

Åge har faste journalister han kontakter hvis det er en sak han vil ha søkelys på:

(...) Så det er viktig å få gode journalister... Så det er noe jeg setter veldig pris på altså, journalister som jeg ser at er gode til å skrive og sånn, de prøver jeg å ha god kontakt med. Og jeg prøver å tipse dem, det er de jeg tipser når det er noe jeg synes at det er viktig at de skriver om da.

Så du har på en måte fått deg et sånt nettverk med journalister som du kan stole på?

Ja, ja, ja! Ja, jeg har gode venner der. Det er noen... Og nesten alle av de er jenter, de har liksom litt mer, de tør litt mer. Gutta skal være så jævlige sensasjonsprega nå.

Han omtaler her de gode journalistene som venner som hjelper han og som han hjelper gjennom en slags gjensidig avtale om at han tipser dem om ting som skjer og at de fremmer sakene hans. For han fungerer altså noen journalister som ”hjelpere” i hans arbeid med å påvirke. Randi har også valgt å skaffe seg noen faste journalister som hun stoler på og benytter når hun har en sak hun vil fremme i pressen. Hun har også kontakter hun får hjelp av til med å fremme saker i media. I tillegg har hun fått et veldig bevisst forhold til hva slags posisjon hun vil ha i forhold til pressen:

Sånn at noen ganger så bestemmer jeg meg for at jeg skal bruke media og da, på en måte, legger jeg en strategi i forhold til... Ja, det kan være forskjellig i fra sak til sak, ikke sant? Hvem det er lurt å bruke og hvordan jeg skal gå frem, det pleier jo å være forskjellig i fra sak til sak, ikke sant? Noen ganger kan jeg få andre til å ringe, i stedet for å ringe selv da, men at det er jo jeg som har bestilt utspillet. (latter)

Randi har altså gjennom tidligere erfaringer fått et bevisst og beregnede forhold til pressen. Hun stiller ikke opp på hva som helst, hun velger å kommentere saker hun føler hun kan mye om og har noe å bidra med i debatten rundt. Gjennom måten hun snakker om det på tolker jeg at hun antyder at det er andre på feltet som gjør det motsatte og uttaler seg om ting de vet for lite om.

Det med å være for mye i media og bli ”oppbrukt” er det mange som snakker om. Svein unngår pressen, det er ikke en kanal han velger for å påvirke. Da vi snakker om det spør jeg han om han bevisst har valgt å holde seg mye unna pressen:

Ja. Og fordi jeg er redd for å bli en gjenganger. Hvis man skal si ja, så kan det bli litt mye, det er litt for mye stress.

Svein velger altså å holde seg nesten helt unna pressen fordi han frykter at det skal bli for mye. De få gangene han snakker med journalister er det for å komme med tips og råd, ikke for å være i pressen selv. Han ringer aldri aviser for å få et oppslag, da venter han heller med å ta opp saken med en journalist neste gang. Åge har erfart at det Svein frykter: nemlig at det kan bli for mye. Han er engasjert for andre gang etter å ha vært noen år borte fra feltet. Første gang var han med på ”alt”, nå har han et mer gjennomtenkt forhold til hva han blir med på. Han forteller:

Men jeg har blitt veldig flink, for jeg får en masse henvendelser fra media om å delta den dag i dag, jeg altså, men jeg har funnet ut at jeg skal være veldig restriktiv i hva jeg skal drive med. Sånn at det ikke blir sånn det var forrige gang, hvor jeg blir med på alt igjen og...

Flere forteller om å ha journalister de har et godt forhold til og som bruker dem som kompetanse når de skal skrive artikler eller lage reportasjer. Dette er gjerne kontakter man blir kjent med etter å ha brukt pressen noen år og fått en posisjon blant journalistene. Eivind forteller om første gang han opplevde å bli brukt som en kompetanse av en journalist:

Plutselig så var det en dame i Dagsrevyen som ringte og lurte på om noen bevegelser i miljøet, det er noen år siden, ja. Så, ja, dem ser på meg som en kompetanse. Men området er jo... Det er jo veldig vanskelig, så alle utenfor ser jo på en hver med noe innsikt som en med kompetanse, mer kompetanse enn dem. For det er jo et enormt skille mellom det miljøet og resten av samfunnet.

Fredrik opplever også at flere og flere journalister henvender seg til han og bruker han som kompetanse for å få bakgrunnsstoff. Han forteller om en journalist fra radioen som ringer han fast og spør han om råd. Han har derimot ikke et like bevisst forhold som Åge, Randi og Eivind på at han skal ha faste journalister som han kontakter selv:

Jeg har jo telefonnummeret til hundre stykker sikkert, men det gjør jeg ikke. Vi tenker litt sånn at de skal komme til oss også. (...) Jeg mener at vi skal gjøre oss så interessante at de kommer til oss.

Jeg tolker det slik at Fredrik ikke er så opptatt av det gjensidige byttet av tjenester som noen av de andre informantene er. For han er det viktigst at journalister kommer til han, han føler ikke at han trenger noen faste journalister han må kontakte selv. Likevel vektlegger han at han har mange han kan bruke på den måten hvis han vil ved at han sier at han har telefonnummeret til veldig mange. Jeg oppfatter dette som et tegn på at han mener at organisasjonen hans har fått en posisjon der de ikke lenger trenger faste allierte eller ”hjelpere” blant journalistene for å fremme sakene de ønsker.

Flere har opplevd at de ikke får lov til å delta på møter, debatter og konferanser som omhandler gruppen de representerer. Når dette skjer har media ofte vært en ”hjelper” for representantene. Fredrik forteller om hvordan han noen ganger bruker media for å komme i dialog med folk det er vanskelig å komme i diskusjon med:

Og derfor så er det så viktig, det der med at når du skal påvirke, at du når du bare får tre sekunder eller tre linjer i en avis, så må du provosere. Du er helt nødt, for å komme fram og nå fram til folk, og så blir folk sinna på deg og så skaper du møter.

Medieoppslag om svake grupper som ikke kommer til og blir dårlig behandlet skaper mye debatt og gir dårlig reklame for de oppslaget er rettet mot. Randi forteller om å ha blitt utestengt fra viktige møter flere ganger. Hun mener det er avgjørende at man viser at man ikke aksepterer å bli behandlet dårlig, hvis ikke kommer ekskluderingen og forskjellsbehandlingen aldri til å gi seg. Hun forteller om da hun selv fikk nok og gikk til media med en sak som gikk ut på at hun ble nektet deltakelse på et møte som omhandler

gruppen hun representerer. Før Randi 'outer' en sak snakker hun alltid med noen med god kunnskap på feltet for å høre om hun har grunn til å 'oute' saken, og det gjorde hun også i dette tilfellet:

Først så ringte jeg mine kontakter, det gjør jeg alltid. De er mine søte, små rådgivere og venner som har litt gangsyn. Og som jeg stoler på og som er ærlige mot meg. Hvis det ikke hadde vært noe å reagere på, så hadde hun jeg ringte sagt at "nei, nei, herregud og du må jo huske på at".

Randi fikk denne gangen klar beskjed om at det var grunn til reaksjon fra kontaktene hun ringte. Hun fikk også gode råd om hvilke avis det var best å henvende seg til for å skape størst mulig sak ut av det. Da hun ringte avisen ble hun møtt med sterk entusiasme fra journalisten hun snakket med. Saker der kjente mennesker med mye makt behandler marginaliserte grupper dårlig selger som tidligere nevnt svært godt og trekker både seere, lesere og lyttere. Når man i tillegg har "hjelpere" med makt og kunnskap med på sin side, som Randi her hadde, gjør det saken enda sterkere både i pressen og hos dem saken er rettet mot.

5.4 Forholdet til politikere

5.4.1 Møtet med politikere

Møter med politikere skjer på forskjellige steder. Det kan være i debatter, på høringer, i media, på fagmøter, på politiske møter, gjennom kontakter eller ved at man selv tar kontakt. De av informantene som har, eller har hatt, kontakt med politikere forteller at de stort sett alltid blir godt mottatt på møter. Tone forteller om hvordan hun har opplevd denne typen møter med politikere:

Vi har invitert mange politikere hit som vi har hatt samtaler med. Jeg synes det er riktig at vi får fortelle om våre problemer og vår hverdag og sånn, for det er noe ingen kan lese seg til. Det er en virkelighet som ingen andre kan sette seg inn i, de må høre det fra rette vedkommende. Så jeg har invitert masse politikere som jeg har hatt her. Og de har vært veldig flinke. De har stil opp og de har blitt veldig godt mottatt. Vi har hatt veldig, veldig fine samtaler altså. Fantastiske møter har vi hatt, med flere av politikerne.

Jeg oppfatter at mange av informantene forteller det samme som Tone her gjør. De opplever å bli godt mottatt, at politikerne stiller opp og at de blir møtt med respekt for sine erfaringer og synspunkter. Flere av informantene forteller at politikerne ofte er interessert i hvilke tanker representantene har om problemstillingene på feltet ettersom de selv er, eller har vært, i en marginalisert situasjon. Randi forteller meg at hun ofte setter politikerne på nye tanker fordi hun selv har erfaringer på feltet:

Noen ganger opplever jeg at jeg kommer med ting de aldri har tenkt på før og noen ganger opplever jeg at jeg tar opp andre ting enn det de tradisjonelle på området har uttalt seg om andre ganger før. Jeg velger å legge vekt på andre ting og problemstillinger enn andre kanskje har gjort da.

Randi forteller meg videre at hun på denne måten ofte får satt en ny dagsorden ved at hun tilfører andre aspekt rundt problemstillingene og debatten rundt gruppen hun representerer. Selv om Randi og de andre informantene forteller om god mottakelse og interesse for deres synspunkter, er de også opptatt av at det er et stort skille mellom å bli møtt med respekt for synspunkter og det å faktisk klare å påvirke politikerne. Det å møte marginaliserte grupper med respekt er ”politisk korrekt” og gjerne en selvfølge for politikerne. Å faktisk få politikerne til å endre holdninger og gjøre endringer er derimot en stor utfordring. Fredrik forteller om det viktige skillet mellom å bli hørt og det å påvirke til endringer:

Du kan si at de vil gjerne høre på hva jeg sier, men de er veldig... De sier jo ikke at jeg sier sannheten da, for det de sier er at ”jeg hører på hva denne representanten sier, men jeg vil også snakke med veldig mange andre før jeg tar et endelig standpunkt”. Det er en sånn politisk korrekt talemåte. Og det er jo ganske riktig, det skal de gjøre også.

Eivind forteller om det samme. Han opplever ofte at politikere fra talerstolen sier at de respekterer hans synspunkt, men at de selv ikke er enige eller er opptatt av de andre sidene av saken også, og at de sjelden sier seg enige i løsningene han presenterer. I pausene på denne typen møter, eller når han er på tomannshånd med politikerne, opplever han derimot ofte at de sier seg enige med han. Eivind forteller om hvorfor han mener at dette ofte skjer:

Så selv om de forstår, veldig mange politikere forstår at det er rette veien å gå, men de veit at de må endre opinionen før de kan gjøre det. For de tør ikke, de er kjempefeige. Det mener jeg, at de er kjempefeige. Det er ingen politikere som tør... Ungdomspartiene tør, da er det ikke så farlig og da er du ung, men etterpå så har du blitt mer ansvarlig liksom.

Svein forteller også om dette. Han kjenner godt til mange av politikerne på feltet og vet at de er enige med organisasjonen hans på mange områder. Likevel er det ofte endringene som skal til for å bedre situasjonen ikke blir gjennomført fordi det ikke er ”politisk korrekt”. Når Elin snakker om det kaller hun det mangel på politisk vilje. Hun mener på samme måte som Eivind at politikerne er feige. Jeg oppfatter at det representantene her mener er at selv om politikerne har skjønnet hvilke endringer som skal til for å bedre de marginaliserte gruppene situasjon, så foretar de ofte ingen endringer fordi de vet at de dominerende diskursene i samfunnet sier noe annet. De unngår derfor å foreta ”utradisjonelle” endringer fordi de er redde for å bli møtt med negative reaksjoner og miste støtte blant folket.

Åge har en del erfaring med å få lov til å delta når politiske beslutningsprosesser skal gjennomføres. Han har hatt mange positive opplevelser, men han har også erfaringer med at

svært lite blir gjort selv om man har satt sammen en komité som skal jobbe med problematikken. At representanter for gruppen beslutningsprosessen gjelder får lov til å delta i denne typen utvalg eller komiteer er ifølge Åge ingen garanti for at politikerne foretar nye valg:

Å sitte på møte med mange av disse her politikerne, det er bare surr og rot altså... Det er bare vaffelmøter alt sammen, dem sitter der og spiser vafler og drikker kaffe og jobber nitti prosent av tida med andre ting enn det de skal. Og så lager de idiotiske målsetninger og kommer med en eller annen rapport da, kanskje et år etter. Og denne rapporten sier noe om hva som skal være retningslinjer de neste årene.

Veien fra å bli lyttet til og få politikere til å ville satse på å foreta nye endringer oppfattes altså som lang.

5.4.2 Strategier for å påvirke politikere

Representantene for de marginaliserte gruppene møter på store utfordringer når de vil få til endringer. De må derfor legge planer for hvordan de skal klare å påvirke på tross av mangel på ”politisk vilje”. Informantene mine forteller mye om påvirkningsstrategiene de bruker for å nå frem hos politikerne. Strategiene informantene velger er ofte ganske like, men de varierer også fra organisasjon til organisasjon. De neste avsnittene vil beskrive noen av strategiene informantene benytter seg av.

Randi mener at det er svært avgjørende at man er godt forbredt når man skal prøve å påvirke politikere. Da hun valgte å bli politisk engasjert satt hun seg godt inn i hvordan politikken fungerer:

Da satt jeg her og satt meg godt inn i lobbyisme og hørte veldig på hva andre sa til meg. Og så har jeg tenkt ut mye selv.

Randi har altså vært svært bevisst på å sette seg inn i hvordan teoriene og praktikere sier at man skal gå frem for å få en posisjon der man kan påvirke. Hun forteller at hun alltid nøye planlegger hva hun skal bruke møter til, hun mener det er helt avgjørende for å få gjennomslagskraft. Hun mener at det ikke er vanskelig å oppnå resultater hvis man planlegger godt, virker seriøs og presenterer gode løsninger. Når vi diskuterer dette utdyper hun fremgangsmåten sin ved å fortelle om hvordan hun har lært seg at det er best å gå frem for å oppnå resultater:

Da er det sånn at jeg tenker ”hm, hva skal jeg bruke dette møtet til?”, ”nå har jeg jo blitt invitert på dette møtet og det er jo en gave i seg selv, hva skal jeg bruke dette møtet til?”. Og ”hva som det vil være best å ta opp på det møtet, jo, det er den og den saken”. Jeg får ikke tid til å ta opp hundre ting likevel, men

hvis jeg kan ta opp to ting og legge vekt på det, og at det vil passe inn i en sånn sammenheng, så vil jeg ofte få støtte. (...) Så det er veldig slagkraftig for politikerne, for de er veldig usikre og har ikke samme peiling som oss, og det glemmer vi litt. Sånn at i stedet for at man liksom holder det foredraget om sånn eller sånn da, så er det veldig mye bedre å si ”det trenger vi, gjør det, gjør det og gjør det”, for sånn vil de ha det, det skal være enkelt og det skal være mest mulig konkret.

Randi mener altså at det er viktig å huske på at det er hun som er ”eksperten” når hun møter politikerne, ikke omvendt, fordi politikere gjerne vil presenteres for enkle og konkrete løsninger fra de med erfaring på feltet. Enkelt og konkret er to stikkord her, og det er to ord som flere av informantene kommer inn på når vi snakker om påvirkningsstrategier. Tone forteller blant annet om at politikerne ofte blir overrasket over hvor enkle løsningene ofte kan være. Hun forteller om flere eksempler der hun har kommet med forslag på løsninger og har blitt møtt med skepsis fordi politikerne påpeker at løsningene er så enkle at de ikke tror at de kan være effektive. Tone bruker ofte litt tid på å forklare at de åpenbare løsningene ikke alltid er så lette å se utenfra, men at de er svært tydelige for henne som befinner seg i det marginaliserte miljøet hver dag. Da jeg spør henne om hun opplever å bli fulgt opp av politikerne etter de har vist interesse for løsningene hun har presentert sier hun:

Til en viss grad, til en viss grad. Jeg pleier å gjøre sånn at hvis det ikke skjer saker og ting, så inviterer jeg med meg disse her folkene og så sier jeg ”vær så snill og kom og møt meg, så skal jeg vise deg virkeligheten, hvordan den er”. Og da skjer det ofte saker og ting, da.

Hun forteller at hun har tatt med seg politikere og ”vist dem” virkeligheten og dermed oppnådd resultater gjennom at hun blir en leverandør av kunnskap. Dette er et virkemiddel flere av informantene forteller at de tar i bruk når de ønsker å påvirke politikere. Ved å ta med seg politikerne på en tur til de marginaliserte gruppenes hverdag skaper de nærhet i forholdet mellom den marginaliserte gruppen og politikerne, noe som gjør at det blir lettere for politikerne å identifisere seg med gruppen. Når politikerne ”opplever” hvordan den marginaliserte gruppens hverdag er får de ny kunnskap og ser hvor viktig det er å få til endringer. Tone forteller meg om et konkret eksempel da hun fikk et tips av en ”hjelper” om en politiker hun kunne ringe for å få gjort noe med en sak hun jobbet med:

Og jeg ringte han og så sa jeg ”du, kan jeg få et møte med deg?”. Og så sier han ”hva gjelder det?” og så forklarer jeg. Og så sier jeg at ”jeg skal ha deg med på en liten vandring, så hvis du kan møte meg?”. Så sier han ”jada, helt greit” og jeg tok han med meg og dro han med rundt i en og en halv time og han var mildt talt sjokkert over hvordan situasjonen var. Han synes det var helt kjempetragisk og så sa han ”nei, det her er jo forferdelig, dette her må vi gjøre noe med”.

Fredrik har også mange tanker rundt det å skulle påvirke politikere. Han er enig med Tone og Randi i hvordan politikerne vil ha presentert løsninger:

Enkle, forståelige løsninger. Og jeg prøver å skrive veldig forklarende og muntlig, sånn at det er litt lett å forstå. Og sånn at det er ganske lett å kjøpe da. (...) Og så er jeg veldig opptatt av at folk skal kjenne

seg igjen i det. Det er poenget mitt hele tiden. For det er den eneste måten man kan påvirke på, det er at man kjenner seg lite grannet igjen i det selv.

Her forteller han at hans strategi for å påvirke er at det man presenterer er enklest mulig å forstå. Ting som er enkelt å forstå er også ”lett å kjøpe”. Han vektlegger på samme måte som Tone og Randi at gjenkjennelse hos den man skal påvirke er helt avgjørende for å få til resultater. Fredrik mener også at ”timing” for når man overleverer kunnskap kan være svært avgjørende når man vil påvirke politikerne. Han forteller om hvor viktig det er å være tilgjengelig for politikerne når politikerne er i en situasjon der de trenger kunnskap og argumenter ”servert” raskt:

De har ikke noe særlig nedskrevet selv, derfor er det veldig lett å bruke en sånn situasjon som en valgkamp til å påvirke. Og det er mange politiske partier som har ringt til meg i valgkampen og spurt meg om ”hva skal jeg mene om ditten og datten?”. Da kan jeg bare øse på, da har jeg plutselig en kjempemakt der og da. De kjøper det rått altså... (latter)

Mange av informantene vektlegger hvor viktige det er for organisasjonene deres å ha ”hjelpere” blant politikerne. Flere av informantene forteller at de aldri hadde hatt mulighet til å få til det de har gjort uten hjelp fra enkelte politikere. Tone forteller om hvor viktig en politiker har vært for hennes organisasjon og gruppen hun representerer:

Han har stått bak mye av dette her, han har vært fantastisk. Han ordnet lokaler til møtene våre, vi har fått låne lokaler og greier til konferanser og, ja, han har vært helt fantastisk.

Svein er også opptatt av hvor viktig det er med ”hjelpere”, men etter mange års erfaring har han lært seg at det er viktig å prøve å påvirke politikere han i utgangspunktet ikke er enig med også. Han forteller:

Vi må jo satse når det er en høring, på å bli hørt av alle og ikke legge seg så mye opp til å sparke folk i leggen selv om det blir sagt mye dumme ting. (latter) Det lærer man jo etter hvert, at det svarer seg ikke å snakke med den ene personen i komiteen og si at du er enig med den hele tiden hele tida, du må snakke med alle.

Poenget Svein kommer med her oppfatter jeg som viktig. Ønsker man å påvirke og få til politiske endringer er det viktig å snakke med mange, ikke bare med de ”hjelperne” man kjenner og er enig med. Det er også viktig å vise politikerne man er uenige med at man har respekt for deres synspunkter og at man presenterer motargumentene saklig. Gjør man ikke det, blir man ikke tatt på alvor, og man mister dermed muligheten til å påvirke. Svein mener den beste veien for å påvirke er å møte alle politikerne med respekt og samtidig være helt klar på hva man selv mener. Svein snakker også her om at man til tider også er nødt til å svelge

noen kameler og til og med smiske litt, ved å ikke vise reaksjonene dine, selv når noen sier noe dumt.

5.5 Oppsummerende kommentar

”Hjelpere” er svært viktig for mange av informantene og organisasjonene deres. De kan bidra til å styrke organisasjonen gjennom å tale gruppens sak, legge inn et godt ord for informanten hos andre viktige premissleverandører på feltet, styrke diskursen om brukermedvirkning og hjelpe til med å profesjonalisere organisasjonen. ”Hjelpere” og informantene har ofte et slags avhengighetsforhold til hverandre der de jobber sammen for å fremme saker begge er opptatt av.

De fleste mener at det er avgjørende å benytte seg av media når de skal påvirke. En del av informantene har bygget seg opp et navn i media der de blir anerkjent som ”eksperter”, noe som medfører at de får mye spalteplass i avisene. Noen har faste journalister som de kan stole på at formidler saker korrekt og som de benytter seg av når de vil fremme saker. Flere mener at media bidrar til å stigmatisere gruppene ytterligere fordi de presenterer gruppene på en feilaktig måte, omgjør på ting informantene har sagt, fokuserer på uenigheter og er ute etter underholdning. De opplever altså også her en kamp mot dominerende sannhetsregimer og medias ”doxa”. Mange har blitt ”brent” av medias fokusering og har derfor strenge regler som journalistene må følge når informantene skal delta i pressen.

Når det gjelder politikernes innstilling til gruppene mener alle at de tar godt i mot informantene, stiller opp på møter og viser gruppene respekt. Selv om alle føler seg godt mottatt av politikerne er de klar over at det er en vesentlig forskjell på det at man blir godt mottatt og at man faktisk påvirker. En del opplever politikerne som feige fordi de mener at politikerne er for opptatt av hva som er ”politisk korrekt” og for lite opptatt av å gjennomføre politiske endringer som kan medføre store endringer for de marginaliserte gruppene.

Alle har konkrete strategier for å påvirke politikere. Mange av disse strategiene er i samsvar med rådene for god lobbyvirksomhet som ble presentert i teorikapitlet. Informantene utstyres politikerne med gode argumenter og de har kontakter blant de som avgjør sakene som omhandler gruppene. Gjennom sin posisjon som representanter for gruppene, og med en organisasjon i ryggen, viser de at argumentene de presenterer er viktige for mange. De

forbereder seg godt når de skal møte politikere, er opptatt av å fremstå som seriøse og presenterer saklige og lett forståelige løsninger. I tillegg er opptatt av å snakke med de som de er uenige med, og ikke bare enige med, gjennom å forklare sin side av saken på en seriøs måte fremfor å kjeft på dem. De er også opptatt av ”timing” og hvor viktig det er å være tilgjengelig for politikere som er i pressede situasjoner der de har behov for kunnskap.

6. Det konkrete arbeidet: penger til drift, forholdene innad i organisasjonen og konflikter med andre på feltet

6.1. Innledning

For å drive en interesseorganisasjon trengs det penger (Ulstein, 1998). Det trengs penger til leie av lokaler, utstyr, vedlikehold, løpende utgifter som strøm, telefon og reiseutgifter, brosjyrer, nettsider, annen kontaktformidling og eventuelt lønn til ansatte. Denne typen organisasjoner baserer seg alltid på mye frivillig gratisarbeid, men det er også ofte et sterkt behov for å ha noen faste ansatte for å kunne drive organisasjonen på en måte der man har faste kontortider og kapasitet til å ta imot henvendelser. Det å få nok penger til å drive en interesseorganisasjon på den måten medlemmene ønsker å drive den er vanskelig. Det finnes mange organisasjoner som søker om penger til å drive organisasjonsarbeid og dette fører til at det er mange som må dele på pengepotten som er satt av til denne typen organisasjoner.

For at en organisasjon skal fungere godt er det også avgjørende at man kan håndtere konflikter som kan oppstå innad i organisasjonen (Ulstein, 1998). Andre delen av dette kapitlet vil i hovedsak ta for seg konflikter som oppstår i denne typen organisasjoner, hvordan organisasjonene jobber for å unngå konflikter og hvordan de velger å løse konflikter som oppstår innad i organisasjonene. Jeg vil også presentere noen av tankene informantene har om hva som skal til for at en organisasjon skal fungere.

I flere av intervjuene snakket informantene en del om konflikt i forhold til andre på feltet som interesseorganisasjonen opererer på. Konflikter kan oppstå både mellom ulike organisasjoner, mellom organisasjonene og hjelpetiltakene, mellom organisasjonene og fagfolk/forskere eller mellom organisasjonene og gruppen organisasjonene skal representere. Den siste delen av dette kapitlet vil kort presentere noen av forskjellige konfliktene informantene har opplevd.

6.2 Penger til å drive organisasjonsarbeidet

6.2.1. Kravene som følger med pengene fra det offentlige

Den vanligste måten å søke om penger på er gjennom det offentlige fra direktorater, departementer og kommuner. For å motta penger fra det offentlige må man skrive søknader, dokumentere arbeidet man har gjort tidligere og sende med regnskap for det siste året. Dette

er arbeid som krever mye tid og som mange av informantene forteller at de jobber mye med.

Tone forteller om hvor vanskelig hun opplever at det er å få penger fra det offentlige:

Vi søker offentlig støtte og det er veldig vanskelig. Det er jo vanskelig for alle små organisasjoner, å få offentlige midler. Det må jo bevises hva vi gjør av tiltak og masse sånn. Vi driver jo med oppsøkende arbeid, informasjon og masse sånne greier, men det er andre organisasjoner som også gjør da. Du må legitimere deg så veldig for å få offentlig støtte.

Flere av organisasjonene er relativt små og har på grunn av dette en bergrenset arbeidskapasitet. De trenger penger for å gjøre mer av arbeidet de vil gjøre, men for å få penger må man dokumentere at man allerede har gjort en del arbeid. Kravet om dokumentering av arbeid kan ofte gjøre det vanskelig å komme skikkelig i gang med arbeidet man vil gjøre og kan derfor sette en stopper for utvikling av organisasjonen. Flere av informantene mener at disse kravene er for strenge og at de hindrer mange i å starte en organisasjon fordi det oppleves som mer eller mindre umulig. Åge jobber med å starte opp en ny organisasjon for tiden og vet fra tidligere at det er vanskelig å få penger fra det offentlige når man ikke har noe konkrete resultater å vise til. Da jeg spør om han har søkt penger fra det offentlige sier han:

Ikke nå, ikke enda i hvert fall. Jeg vil vente til jeg har litt mer slagkraft i det og så får vi se hva vi gjør. Nå er jeg bare på det byggeplanet, så vi får se hva det blir ut av det. (...) Du skal skrive i hue og ræva de beste rapportene... (...) Og så skal man ha så mye bakgrunn og så mye i kassa før man får noen kroner, så det blir til at folk som regel gir opp. Det synes jeg er litt trist altså... Det er et enormt byråkrati, man må oppgi i rapporter alt man driver med og hva man gjør med pengene...

Flere forteller at det hender at de må henvende seg til det private næringslivet eller søke fond for at de skal ha nok penger til å drive organisasjonen.

Alle har altså erfart at det var tøft å få penger fra det offentlige til organisasjonen de første gangene de søkte. Svein sier:

Det har vært en kampsak, for de første årene så fikk vi ikke penger og hadde problemer med å betale husleia, selv om de var veldig lav. Og vi fikk stengt telefonen og hadde ingen penger til oppussing og så videre.

Etter noen år gikk det lettere for organisasjonen til Svein å få penger. Han forteller at problemet nå er at de får samme beløp hvert år og at dette beløpet er for lite. Siri og Elin sier det samme. I begynnelsen fikk organisasjonen til Elin så lite penger at hun måtte ta penger fra egen lommebok for å betale regningene. Hun mener det blir gitt altfor lite penger til denne typen organisasjoner i forhold til hvor mye folk jobber. Etter mange år med hardt arbeid får organisasjonen fortsatt svært lite penger og dette gjør henne oppgitt. Hun sier:

Altså, nå har jeg jo drevet den organisasjonen frivillig i så mange år at det gjør ikke noe at de får lønn de som jobber der. (latter) Og det ha jo vært på lavmål. (...) Det må jo være sånn at de i hvert fall får nok til å betale strømregninga og husleie og telefonregninga og drive litt lobbyvirksomhet for sin egen organisasjon.

Fredrik er opptatt av at potten, som det offentlige skal dele ut penger til denne type organisasjoner, er såpass liten at den fører til konflikt og samarbeidsproblemer mellom organisasjonene på feltet. Han forteller om dette:

Og så lenge man skal dele, så vil man ikke evne å samhandle like godt da. Og det samme skjer faktisk i frivillig sektor. (...) Vi konkurrerer og det blir jo helt gærent. Og da fører det faktisk til at vi ikke samhandler fordi vi konkurrerer om en pott penger og om posisjoner og alt mulig sånt...

Eivind er enig med Fredrik i at kampen om penger kan føre til konflikt på feltet. Han mener også at bakgrunnen aktørene på feltet har fører til at det er en stor grobunn for konflikt når det gjelder penger og samarbeid. Han sier:

Det er veldig vanskelig å jobbe med folk med samme bakgrunn som meg når det gjelder samarbeid. (...) Altså, dette er jo vanskeligstilte folk... I forhold til samfunnet, i forhold til økonomi, i forhold til overlevelse, så er vi vanskeligstilte alle sammen. Tenk deg den grobunnen det er for maktkamp og posisjonskamp, økonomikamp... Altså, åpner du sånn så kaster alle seg over og blir verre mot hverandre enn et nyskilt ektepar. For det er akkurat det samme som når folk ikke kjenner igjen den de en gang var gift med, ikke sant? For da kommer de til en sånn overlevelse tankegang hvor man bryter en del prinsipper.

Her forklarer altså Eivind hvordan den marginaliserte gruppen han representerer lett kan komme i konflikt med andre når det gjelder fordeling av en pott med penger. Nettopp fordi gruppen har en marginalisert bakgrunn og er vant til å måtte kjempe for å få nok penger, så blir overlevelsesinstinktet dominerende når penger skal fordeles og prinsippet om samarbeid blir overskygget. Ettersom dagens fordelingssystem fører til konflikt og motløshet mener mange av informantene at reglene burde endres når det gjelder bevilgninger til å drive interesseorganisasjoner. Eivind sier:

Kanskje det skulle vært lagt opp på en annen måte... (pause) På den måten at man ikke må søke etter stadsbudsjettet hvert år og "håper vi får mer nå" eller "ikke så mye mindre" eller "at vi får noe i det hele tatt". Altså er det en veldig stor usikkerhet...

På tross av at Åge synes det er for vanskelig å få penger fra det offentlige, er han samtidig opptatt av at det er viktig å evaluere organisasjonene. Ettersom det er lite penger i potten som skal deles ut mener han det er ekstra viktig at det offentlige evaluerer organisasjonenes arbeid for å finne ut av hvem som gjør en god jobb. De som gjør en god jobb bør få mer penger, mener han. Fredrik mener at det er viktig at det stilles strenge krav til organisasjonene som mottar penger. Strenge krav fører til at organisasjonene utvikler seg, mener han. Han forklarer:

For det er sånn at så lenge du får penger fra et sted, så stiller de krav til deg. Der er det en relasjon, ikke sant? Sånn er det i forhold til frivillig sektor. Når noen etter hvert gir mer og mer penger til oss, dess mer krever de av oss. Jeg synes det er en veldig god ting, og det er kanskje noe som frivillige sektorer reagerer på i disse dager, at nå krever de så mye og masse sånne ting.

Dokumentasjon og alle sånne ting?

Ja, jeg synes det er viktig. Det synes jeg er veldig viktig hvis frivillig sektor skal... Utvikle seg, så er det veldig viktig.

Selv om Fredrik er for at det skal stilles strenge krav til at organisasjonene som mottar penger fra det offentlige, så understreker han at det er viktig at det offentlige ikke skal stille krav til hva organisasjonene skal mene. Han mener at det kan bli et problem som oppstår når man mottar mye penger fra et sted. Fredriks organisasjon har sagt klart fra de til de mottar penger av at de uansett beløp kommer til å beholde sine meninger. Han mener at dette har ført til at de har oppnådd respekt og mer penger fra det offentlige. Han forteller:

Vi er veldig opptatt av å ikke være venner med noen. Eller, vi skal jo være venner med alle da, for å si det omvendt. (latter) Noen vil hevde at vi går i det offentliges fotspor og er enige med de i alt, men det er jo ikke sannheten. Vi går inn og kritiserer hele tiden, vi. Og det jeg vet, for det sier de, at organisasjonene som går inn og trækker folk på tærne og provosere og er kritiske, det er det de vil ha. Det er der de ser at da utvikler de seg også. De vil ha kritikk. De som jatter med og bare er snille og greie, de graver sin egen død. Og sånn er det også innenfor det offentlige systemet. De som protesterer og kjemper med nebb og klør for det de tror på, de overlever.

6.2.2 Betydningen pengestøtte har for utvikling av organisasjonene

Siri er opptatt av hvor viktig den økonomiske støtten er for organisasjonen hun jobber i, og hun har mange tanker om hvordan organisasjonen bør bruke pengene de får av det offentlige.

Hun forteller:

For å lede en sånn organisasjon, så må du jo ha støtte. Du må være med i tida, du må være... Først og fremst så må du ha et ordentlig lokale med alt utstyr. Moderne. Og sånn at medlemmene eventuelt kan komme dit og bruke telefonen, bruke internett... (...) Først og fremst er det viktigst å ha selve kontoret i stand. Du må ha en plattform. (...) Jeg mener at vi burde ha råd til at når du går inn på kontoret, så er det et langt bord med datamaskiner på rad og rekke med en felles server og sånne ting. I dag så er det litt gammeldags og det vi må satse på nå, det er modernisering av kontoret, sånn at vi også kan ta imot folk. Hvis hjelpeapparatet vil komme dit eller sånn som i dag, eller det intervjuet her, vi kunne vært på organisasjonskontoret. Det at man med stolthet kan vise frem organisasjonen, det er viktig i dagens samfunn for å bli akseptert av andre organisasjoner.

Siri snakker her om betydningen det hadde hatt for organisasjonen hennes å ha et skikkelig kontor. Behovet for penger til et skikkelig lokale er noe mange av informantene snakket mye om. Elins organisasjon har så små lokaler at det kun er plass til styremøter der.

Organisasjonen har derfor ikke mulighet til å samle mange fra gruppen de representerer samtidig. Mangel på lokale fører med seg at de kun kan drive med oppsøkende arbeid og ikke arrangere møter. Hun forteller:

Vi har gått ut og snakka med dem. Vi har ikke hatt møter, vi har ikke hatt lokaler, vi har ikke hatt plass til de, hvor skulle vi ha møttes? På pub? Nei, vi har ikke noe møterom. Vi har ikke hatt mulighet.

Tror du at det hadde kunnet... Hvis dere hadde hatt midler, at dere kunne hatt det? At dere kunne styrket organisasjonen og fått den større?

Ja, det tror jeg så absolutt. Det hadde vært mye bedre.

Eivinds organisasjon er for tiden helt uten lokale og dette mener han hemmer organisasjonen betydelig. Han blir ofte oppringt av folk som vil støtte organisasjonen eller delta, men det er problematisk å samle mange når det er mangel på lokaler. Han mener at et stort lokale til organisasjonen og penger til å lønne han selv kunne bidratt til store endringer for mange i gruppen organisasjonen hans representerer:

Jeg har ikke noe fast. Jeg har ikke noe å tilby. Men jeg vet at det er veldig mange fra gruppen min som dør av ensomhet foran såpeoperaene på tv. Så med ressurser så hadde det vært lettere å oppsøke dem og gi dem muligheten til å vite at et sted, der kan du komme. Flere dager, ikke sant? Du trenger jo ikke et sted å tilhøre en gang i uka, du trenger ikke hjelp og et sted og tilhøre en gang i uka, du trenger det litt oftere. Så jeg tror ikke det hadde vært noe vanskelig å bygge opp et miljø der de kan komme av seg selv hvis de hadde fått muligheten. Det er innmari mye flotte mennesker der ute, ressurssterke mennesker... Noen ville trengt det for livet og noen ville trengt det som en klatrestige.

Mange er opptatt av at lønn til ansatte hadde bidratt til å skaffe jobb til folk som ellers har vanskeligheter med det. Bakgrunnen deres ville da ikke lenger være noe negativt, men en ressurs som kunne brukes til noe positivt gjennom at de kunne hjelpe andre og samtidig tjene penger. Siri sier:

Sånn som nå er det jo sånn at en hos oss som er i full stilling ellers, men det er jo en del som er uføretrygdet som har lov til å tjene en kvart grunnstønad i måneden. Hvis for eksempel tre stykker som kanskje er uføretrygda kunne tjene den kvarte kunne delt på jobben. Eller fire kunne da jobba og få en normal lønn da. Sånn, så det hadde jo vært en ganske bra ting. Jeg er jo hundre prosent uføretrygda selv, men jeg er også helt avhengig av å finne meg en jobb som jeg kan tjene en kvart grunnstønad i da.

Informantene mener altså at en bedret økonomi i organisasjonene kunne ført til at de fikk gjennomført mer av arbeidet de ønsker å gjøre.

6.2.3 Gruppens marginaliserte bakgrunn – et hinder for å motta penger?

I flere av intervjuene kom informantene inn på at de trodde den marginaliserte bakgrunnen kunne være grunnen til at de fikk lite penger. Mange mente at dette handlet om at samfunnet ser på gruppene som umoralske og at det dermed er umoralsk å gi penger, i hvert fall mye penger, til organisasjoner som drives av folk med en bakgrunn i rusavhengighet, prostitusjon eller fengselsopphold. Jeg oppfattet at flere mente at det fra det offentliges hold er moralsk å gi organisasjonene litt penger på grunn av at de representerer svake grupper med en marginalisert status, men at det å gi mye penger til disse gruppene ble sett på som både uforsiktig og umoralsk. Elin forklarer:

Altså å få en skikkelig lønn for å snakke våre rettigheter? (latter) Hvem tror det er politisk vilje til å gi penger til noe sånt? (latter) (...) Jeg tror ikke organisasjonen eksisterer om ti år. (...) Jeg vet ikke, da må vi i så fall komme inn på faste bevilgninger. Og det vil dem ikke. Det er ingen departement som støtter organisasjonen. (...) Det tror jeg at er på grunn av at vi representerer den gruppen vi gjør, det er en interesseorganisasjon for oss og at den taler de våre saker og rettigheter. Og du vet, de er ikke modne for det.

Jeg oppfatter her at Elin mener at samfunnet ikke er ”moralsk modne” for dette på grunn av at hun opplever at samfunnets dominerende diskurser om moral er bærere av en fortelling om at det er galt å skulle gi mye til de som har en bakgrunn i en livsstil som avviker fra den konforme levestilen i dagens samfunn. Å skulle støtte denne typen organisasjon med mye penger vil mange sette som et likhetstegn med at man støtter handlinger som oppfattes som umoralske. I tillegg medfører samfunnets syn at personene som utfører handlingene blir sett på som umoralske. Den umoralske handlingen blir altså sett på som en egenskap hos personen som utfører den, dermed blir personen sett på som umoralsk og med det følger det at man ikke er til å stole på. Å skulle gi penger til en man ikke stoler på blir dermed uforsiktig.

Åge forteller at han føler ubehag med å søke om penger fordi han også opplever at det er en motsand mot å gi penger til denne typen organisasjoner. Han sier:

Det er folk med min type bakgrunn som driver den også, ikke sant? Så det er ikke bare lett å hve penger til oss.... Det hadde ikke vært noe problem å søke om økonomisk hjelp, det er ikke det som er problemet, men det er liksom... Jeg føler at det er litt uglesett fra det offentlige.

Her forteller Åge, som Elin, at han føler at det offentlige ikke stoler på gruppen han representerer. Flere av informantene forteller at de har opplevd dette og at det er vanskelig å få til et tillitsforhold mellom organisasjonen og det offentlige. Jeg oppfatter at de mener at de derfor må jobbe ekstra hardt for å få penger til organisasjonsarbeidet fordi de må bevise for det offentlige at de er ”moralsk verdig” pengene. Siri og Nils forteller at organisasjonen deres lenge var svært forsiktige å be om penger til ansatte nettopp på grunn av dette. De merket at det offentlige først begynte å stole på organisasjonen da de på et møte ba om penger til en annen organisasjon på feltet. Siri forteller:

Det har vært veldig viktig, like viktig for organisasjonen, at andre frivillige organisasjoner har fått hjelp. Og derfor har organisasjonen vært på de fleste høringer når budsjettet har blitt lagt frem, ikke nødvendigvis for å be om så mye penger selv, men å be for andre organisasjoner også.

Nils utdyper:

Det er sånn at det er veldig mange folk tillegger klart egoistiske motiver i det du sier, bortsett fra når du snakker på vegne av andre ”jeg skulle gjerne se at de der fikk litt mer” og sånn. Det kan man i hvert fall ikke tillegge et sånt motiv, det fungerer veldig bra. Så det er en veldig genial ting som har oppstått, når det begynte å skje på den måten der. Det var ikke noe bevisst tanke bak det...

6.4 Forholdene innad i organisasjonene

6.4.1 Konflikter som kan oppstå i denne type organisasjoner

For at en organisasjon skal fungere er det viktig at det finnes folk i organisasjonen som vil jobbe mye og stå på for organisasjonen. Flere av informantene forteller at det er mange innad i organisasjonene som er innstilt på å jobbe hardt. Noen forteller også at det at man har en marginalisert bakgrunn kan bidra til at folk jobber ekstra hardt fordi de på grunn av bakgrunnen deres er vant til å bruke svært mye energi på få til ting. Mange bruker energien de tidligere brukte i den marginaliserte situasjonen på organisasjonsarbeid. Fredrik mener det tar mye mer energi å drive med negative ting enn positive ting. Når man bruker energien sin på positive ting som organisasjonsarbeid får man derfor et overskudd av energi. Svein forteller også at det er stor vilje blant medlemmene i organisasjonen. Mange har ting de vil jobbe med og mange vil bruke mye tid på det. Svein påpeker at det på tross av stor vilje alltid er en del organisasjonen vil gjøre, men ikke rekker. Dette har ført til at de er nødt til å ikke love medlemmene sine for mye. Han sier:

Det er altfor mye som blir oversett eller vi ikke får tid til å gjøre noe med, og folk som er sure og sinte for at de ikke får hjelp og ikke får svar og skriver brev, det er mye den veien også da. Men vi prøver å trøste oss med det vi får gjort og se sammenhengene. (...) Så det er sånn, man må være veldig forsiktig med å skape for høye forventninger og gå ut og love ting. Derfor har vi også ligget lavt når vi presenterer oss selv.

Lover man for mye blir det lett krangling og konflikt. Han forteller også at det kan være vanskelig å koordinere arbeidet blant medlemmene i organisasjonen:

Det er veldig slitsomt og veldig vanskelig. Det er ikke vanskelig å få sympati for oppgavene og få folk til å si at de vil være med, men når vi kommer et stykke og vi har hatt et par møter, så har det en tendens til å bli litt særegenheter og uenigheter innad i gruppa... (...) Det tror jeg er en kjerne, at vi har hatt mye sånt... At vi har hatt mange gode medlemsmøter og vi har alltid hatt folk som har sagt etterpå at ”vi skulle ha vært der”. Vi har jo et lokale som ikke er så stort, det blir lett fullt og når vi blir over ti stykker så har vi en tendens til å bli uvenner og splitte oss litt... (latter)(...) Vi har aldri mangla saker, aldri mangla folk, men det å holde styr på de og holde de...

En del av informantene forteller, på samme måte Svein gjør her, åpent om at det er en del konflikter innad i organisasjonene de jobber i. Randi sier at hun har opplevd konflikter innad i organisasjonssammenheng, men at hun av private årsaker ikke vil snakke om det. Elin og Tone sier at de aldri har opplevd konflikt innad. Når jeg påpeker at det er svært vanlig og spør dem om hvordan de har klart å hindre det, svarer begge at det er skjer naturlig når man kommer fra et marginalisert miljø, da blir man nødt til å stå sammen og legge uenigheter til side. Fredrik mener det alltid vil oppstå konflikter når man driver en interesseorganisasjon:

Innen organisasjonssammenheng er det jo en kjent sak at det er en del konflikter... Altså, det er ofte konflikter i frivillige sektor. Vi også har hatt våre konflikter innad.

Fredrik mener altså at det er vanlig med en del konflikter innad i organisasjonene i frivillig sektor. Når jeg spør han om hvordan typer konflikter det dreier seg om forteller han om egne erfaringer fra sin organisasjon:

Det er liksom en del misunnelse og sånne ting også da. Og det... Noen folk kommer inn i en organisasjon og andre folk har vært der en stund. Da blir jo kunnskapsnivået forskjellig og da må man forklare at ”dette her, det er faktisk en forskjell, men du har like stor mulighet som oss til å snakke vår sak, men du må faktisk ta utgangspunkt i det du kan nå og så må du bygge videre opp av det. Vi kan ikke sitte og forklare deg hva du skal si og mene og sånne ting, men vi har en haug med dokumenter som du kan sette deg ned og lese og mene hva du vil om, og så kan du ta det og diskutere med oss, så får du liksom dine tanker og mine tanker og så kan vi formulere noe ut i fra det da”.

Både Eivind og Åge har erfart at det kan oppstå konflikter hvis man innad i organisasjonen opplever at man har forskjellige mål for hva organisasjonen skal gjøre av arbeid. Eivind forteller om hvordan han opplevde dette:

Dem ville bare sitte her og lage suppe og skravle. Og det, jeg vil gjerne arrangere noe sånt for dem, jeg vil gjerne ha et sånt sosialt sted hvor folk kan treffes og snakke om noe annet enn politikk, men denne organisasjonen er ikke en sosial klubb, vi driver den fordi vi har et mål om å endre politikere og samfunnets holdninger. Og du kan ikke gå på møte hver uke eller annenhver uke for å sitte og høre snakk om de som ikke er der.

Her peker Eivind på to typer konflikt som kan oppstå innad i en organisasjon. For det første forklarer han at konflikt kan oppstå på grunn av at alle kjenner hverandre og at det i små miljøer ofte kan være en del baksnakking. I tillegg påpeker han at konflikt kan komme av at man ikke har samme mål for hva organisasjonen skal drive med.

Flere av informantene mener at en av grunnene til at det lett kan oppstå konflikter i organisasjoner som drives av marginaliserte grupper kan være fordi de nettopp drives av personer med marginalisert bakgrunn. Fredrik sier:

Og så har det noe med saken å gjøre at de med vår bakgrunn er ikke enkle mennesker. Det er vi ikke. Jeg er ingen enkel mann, det er et sånt fellestrekk jeg ser altså, det er kompliserte mennesker og det betyr at det også ligger veldig mye ressurser der og også at det er mennesker som stiller veldig mye spørsmålstegn, som er veldig kritiske i utgangspunktet.(...) Og det er ikke lett alltid, det er ikke lett å lede sånne mennesker, for de er jo også utrolig forskjellige da. Du skal ha plass til mangfoldet.

Over forklarer Fredrik hvordan konflikter lett kan oppstå fordi han mener at folk med marginalisert bakgrunn ofte er kompliserte mennesker. Samtidig påpeker han at dette nettopp kan være en ressurs fordi de er kritiske og pirker borte i mange ting.

6.4.3 Konfliktløsning

Fredrik forteller om hvordan organisasjonen hans har jobbet seg frem til hvordan de skal løse konflikter. De har nå regler omhandler både hvordan man skal ta opp ting man er uenige om

og hvordan man skal løse konflikter. Han forteller at dette er helt nødvendig for at organisasjonen skal fungere. Siri mener at krav og regler er to viktige stikkord for at en organisasjon skal kunne fungerer. Hun mener at styret i organisasjonene må være litt strenge når det gjelder reglene i organisasjonen for å unngå konflikt. Hun sier:

Det er viktig å være konsekvent. Konsekvent på at folk ikke bare kommer dit for å sitte der og sitte der og sitte der, de kan ikke bo der, du må komme dit fordi du vil gjøre noe med livet ditt, bruke organisasjonen på en sånn måte. Ikke bare sitte der og røyke opp ti prince og komme tilbake neste dag. For det er ikke noe sånn oppholdsplass da. Og det tror jeg det er veldig viktig at vi er bevisst på nå, at man ikke er for snille, for dumsnille for å si det sånn. At du forklarer folk på en ordentlig måte hva som forventes av dem. (...) For det tror jeg har blitt gjort veldig lite, at folk har vært veldig snille og nesten for humane (latter), ikke sant? Ja. Og da er det lett for at det kan gli ut. (...) Regler og grenser, det er veldig viktig, ja. Man må være konsekvent fra dag en og si at ”sånn er det, sånn vil vi ha det her i organisasjonen”, vi som styrer denne organisasjonen da. Uten å være for strenge.

Det Siri sier her er noe som samtlige av informantene som snakker om konflikter er opptatt av. De mener alle at det er avgjørende for at man er konsekvent, stiller krav og har regler for at organisasjoner skal fungere. Et par mener at dette ekstra viktig når det er en interesseorganisasjon som består av mennesker med en marginalisert bakgrunn fordi mange av medlemmene ofte ikke er vant med å forholde seg til regler og ofte skyver på grenser.

Samtidig er Svein også opptatt av at konflikter ofte løser seg selv. Han sier:

Det har en merkelig evne til å løse seg selv ofte, ved at folk føler seg uvelkomne holdt jeg på å si... (latter) Så jeg har hatt stor tro på at enten folk vil gi seg eller at de vil forsvinne. Det har praktisk talt løst seg i veldig stor grad ved at folk ser vekk fra sånne problemer når de er på møter i organisasjonen, eller at den ene og andre holder seg vekk og innrømmer ”at det er ikke plass til to av oss her”. Det er veldig interessant å se sånne konfliktløsningsmekanismer i praksis.

Selv om Svein mener at mange konflikter løser seg selv har han også opplevd at man ofte må bruke mye tid på meglings mellom parter som er uenige og at dette har tatt mye av tiden de egentlig burde bruke på organisasjonsarbeid. Han har også opplevd så sterke konflikter i organisasjonen at de har vært nødt til å utvise folk for en periode fra organisasjonen. Han mener at det kan være helt nødvendig for å markere at man ikke tolerer alt:

For når folk blir utvist av organisasjonen, da tenker de seg om. Da får de en tankevekker som gjør at ”til og med der ble jeg kasta ut, hva må jeg gjøre for å forandre meg nå da?”. Så da kommer de tilbake etter en stund og sier at ”nå har jeg jobba med dette her og nå har jeg forandra meg, nå skal jeg klare og oppføre meg, sånn at jeg kan komme inn igjen”.

I intervjuet med Nils og Siri snakker de mye om hvordan prioriteringer av penger kan skape konflikt i organisasjonen. De har opplevd at det har vært mye krangling om hva man skal bruke pengene de har til disposisjon til og har derfor laget regler for hvordan man planlegger pengebruk. Nils forteller:

Først har vi jo da vært over et årsmøte som vedtar et arbeidsprogram for det året som kommer. Og der står det jo mye om, om hvordan det skal prioriteres, hva som i hvert fall skal gjøres og hva som skal gjøres hvis det er muligheten til det. Og til og med, av og til, hva som ikke skal gjøres, men det er

veldig sjelden. Jo, og så har vi medlemsmøter og de er mer rettleidende. Da snakker vi mindre formelt og mer om hva folk har lyst til. Og så har vi styremøter og der er det jo sånn at styret disponerer jo midlene mellom møtene, så der er det mer da strategisk, ”hva skal vi prioritere denne uka eller den måneden?”.

Både Nils og Siri mener at de gjennom erfaring har lært mye om hvordan man skal takle problemer i organisasjonen og at de nå står sterke med tanken på løsninger i tiden som kommer.

6.5 Konflikter i forhold til andre på feltet

6.5.1 Konflikt med andre organisasjoner på grunn av ekskludering

Flere av informantene forteller om et godt samarbeid med andre organisasjoner på feltet. Samtidig forteller også en del om at det finnes konflikter mellom de ulike organisasjonene. Fredrik mener det er viktig at man diskuterer med organisasjonene man er uenige med. Han forteller at han flere ganger har opplevd å komme på seminarer og møter der kun organisasjoner som er enige med hverandre deltar. Han mener sånne typer seminarer og møter er lite fruktbare og at man trenger diskusjon for å utvikle seg. Han forteller:

Jeg løper rundt på masse seminarer altså, og der ser du de gode eksemplene, man inviterer bare de som er enige med seg selv. Det er sånne selvdiggingskonferanser, det kryr av de. Og der er det mange millioner kroner som forsvinner altså. Og de utvikler seg ikke i det hele tatt, det er bare å samle sine egne og da er det sånn selvdigging av hvor flinke vi er og sånne ting, helt isolert uten noen på den andre siden. Og det er ingen som får høre om det. Hvilken nytteverdi har det?

Fredrik forteller om et konkret møte der han kritiserte arrangørene såpass mye for dette at de ba han arrangere det selv året etter. Jeg spør om han kommer til å invitere flere som er uenige med organisasjonen på det møtet:

Ja, riktig! Og det var jo straffen for at jeg kritiserte og det synes jeg er en helt ypperlig straff som jeg tar på strak arm. Det er sånne straffer jeg vil ha. Og da går du hardt ut for å bli brukt på en mer positiv måte, det er sånn vi tenker hele tiden. (...)Og det tenker jeg at er viktig, det er veldig viktig å høre på motstanderen.

Elin forteller at hun har opplevd at hun har blitt kastet ut av åpne møter som holdes av organisasjoner som holder møter om gruppen hun representerer. Hun forteller at arrangørene av møtene er organisasjoner som i utgangspunktet skal jobbe for rettigheter til gruppen Elins organisasjon representer, men at de ikke var interessert i å samarbeide med henne fordi hun var uenig med dem og at hun derfor ikke fikk lov til å delta på møtene. Eivind forteller at han ofte opplever at de andre organisasjonene på feltet han er uenige med prøver å ekskludere han fra debatten. Han forteller meg om eksempler han har opplevd:

Hvis du ser på internett for eksempel. (...) De organisasjonene viderefremidler aldri en eneste av mine artikler. En annen organisasjon har et par ganger formidla noen av mine saker. Og en av dem har dem prøvd å gjøre til sin egen. Det er media som først tok opp saken min, og så leser du den samme saken hos dem, så er det liksom deres sin sak. Så står det ned der at også jeg mener det, men det var jeg som lagde hele saken. Så sånn er det... Du blir ikke... Du blir ikke dratt frem eller kommentert en gang liksom

Her forteller Eivind at han både har opplevd at motstandere ekskluderer han og at de tar æren for ting han har satt på dagsorden. Da jeg spør han hvorfor han tror dette skjer begrunner Eivind ekskluderingen med to forskjellige faktorer. For det første mener han at han blir ekskludert på grunn av konkurransen om penger mellom organisasjonene. Fordi organisasjonene er avhengige av å motta penger fra det offentlige vil de for det første ekskludere han for å usynliggjøre at det er flere organisasjoner som trenger penger. I tillegg er det nødvendig å vise til stor politisk aktivitet i organisasjonene, noe som kan medføre at man gjør andres saker til "sine egne". At kamp om penger fører til konflikt mellom de ulike organisasjonene på feltet noe som tidligere ble drøftet i kapitlet som omfatter penger til drift av organisasjonene. Den andre begrunnelsen Eivind har for at organisasjonene ekskluderer han er fordi han tror de føler seg truet av hans synspunkter og ikke vil at andre skal høre hva han har å si, for så å bli enige med han. Selv velger Eivind motsatt strategi i forhold til sine motstandere og drar de gjerne frem i lyset for å vise at de tar feil og fordi han mener at det er viktig at alle får komme med sine synspunkter.

6.5.2 Konflikt med hjelpetiltakene og fagfolk

Flere av informantene forteller om konflikter med fagfolk og hjelpetiltakene. En forteller at hun har opplevd at hjelpetiltak tar æren for arbeid hun har gjort. Andre forteller at de i flere år har kranget med både fagfolk og hjelpetiltak om hvilke bilder de skaper i samfunnet av gruppene interesseorganisasjonene representerer. Både Randi og Elin forteller at de har opplevd konflikter med hjelpetiltakene på feltet fordi de er bærere av holdninger de selv mener forverrer situasjonen til gruppen organisasjonene representerer. Randi forteller om et konkret seminar med fagfolk som hun var helt utslitt etter å ha vært på fordi de konstant snakket om gruppen hennes som ofre:

Fordi at folk hele tida omtalte oss, alle personene som snakka, det var en sånn offeromtale hele tida. Så det er klart at når du har hørt at du er et offer i to dager, så blir du jo helt psyket ut... (latter) Det er jo det samme som å si til et menneske at, hvis jeg hadde sagt til deg at "du er dum" ti ganger om dagen i et år, så hadde du jo selvfølgelig trodd at du var dum. (latter) Ikke sant?

Fredrik forteller at han flere ganger har opplevd det samme og han er enig med Randi i at dette "stakkarsliggjøringen" fra hjelpetiltakene ikke bidrar til at gruppen organisasjonen han

representerer får det bedre. Han mener også at det til tider er vanskelig å få til et samarbeid med hjelpetiltakene på tross av at det står på papiret at de skal samarbeide med interesseorganisasjonene og at brukervedvirkning er viktig. Han mener at dette samarbeidet ofte er noe som kun blir stående på papiret og ikke blir gjennomført i praksis:

Men det har nødvendigvis ikke kommet så langt for det, for en plan er en plan og ikke noe mer enn det. Og der er vi verdensmestere i dette landet, til å skrive gode planer. Vi er ikke flinke til å praktisere dem. Og igjen er det dette her med samhandling. Man har skrevet opp og ned om tverrfaglig samarbeid og sånne ting og ulike forståelser...

Fredrik mener at dette kommer av at hjelpetiltakene føler seg truet av interesseorganisasjonene og at de frykter for sine egne posisjoner hvis brukere får delta mye. Han forklarer:

Problemet er mangelen på samhandling mellom systemene... For det er masse flinke folk som jobber på hver sin kant og så konkurrerer man i offentlig sektor, det er faktisk det man gjør. Og alle er redd for sitt eget system. Alle vil ha flere stillinger utvidet og sånne ting.

Flere forteller at de opplever det samme som Fredrik snakker om her: at hjelpetiltakene føler seg truet av organisasjonene de jobber i og at dette fører til konflikt. Randi forteller at hun flere ganger har opplevd at hjelpetiltakene uttaler seg om ting hun kan mer om fordi de ikke vil overføre saker til henne. Hun sier:

Når pressen ringer meg og spør om noe de kan mer om, så henviser jeg til dem, hvorfor skal jeg sitte og uttale meg om ting jeg ikke har peiling på bare for å få trynet mitt i avisa? Altså, det vil jeg ikke. Her er det snakk om å tjene en sak og hvis man skal arbeide for en sak så må man også være taktisk og trekke inn de rette folkene i de rette situasjonene. Legge seg selv til side for saken, ikke sant? Og det føler jeg at de ikke gjør.

6.5.3 Konflikt med gruppene organisasjonene representerer

Mange av informantene snakker om at det er problematisk å være et menneske eller en organisasjon som har den rollen at man skal representere en hel gruppes synspunkter. I praksis er det så å si umulig at en organisasjon skal føre en politikk som representere enten alle de prostituertes, rusavhengiges eller straffedes synspunkter og erfaringer. Av denne grunn dannes det gjerne flere organisasjoner på hvert felt som har forskjellige satsningsområder og forskjellig politikk. De av informantene som selv har startet organisasjoner forteller at grunnen til at de har startet en ny organisasjon, eller brutt ut av en annen, er fordi de ikke kjenner seg igjen i de eksisterende organisasjonene på feltet. Når man på dette grunnlaget velger å starte en ny organisasjon snakker man gjerne en del med andre i gruppen og spør hva de opplever at mangler hos de eksisterende gruppene.

Som sagt er det i praksis umulig å oppleve at alle i gruppen organisasjonen representerer er enige med organisasjonens synspunkter. Dette er noe informantene er klar over. Mange synes dette er vanskelig og skulle gjerne ønske at det var mulig. De vet selv gjennom egne erfaringer at de representerer grupper som allerede opplever å ha en plass i samfunnet der de ofte ikke blir møtt med aksept og forståelse for deres bakgrunn. Det vil derfor oppleves ekstra frustrerende at man ikke kan kjenne seg igjen i en organisasjon som faktisk skal representere gruppen man er en del av. Randi forteller at dette er noe hun tenker mye på når hun jobber med sakene sine fordi hun nettopp selv har opplevd dette tidligere. Hun forteller at hun ofte er redd for at noen skal føle seg støtt av ting hun sier eller gjør. Hun forklarer hvordan hun følte det i forkant av et stort møte med mange representanter fra gruppen hun representerer:

(...) jeg var så redd for at noen skulle være misfornøyd med det jeg hadde gjort. For jeg har vært mye i media og jeg velger jo ikke alltid selv hva jeg skal bli spurt om da, hvis du skjønner? Og noen ganger så tar dem med ting og så kutter de bort og så tar dem med det som jeg synes blir sånn ”ja, ja...”. Og det er derfor jeg vil ha mine egne journalister også da, ikke sant? For da vet jeg at de er opptatt av de rette tingene og sånne ting da. Men det er klart at det er liksom ikke alltid like lett og jeg var på en måte redd for at folk skulle være misfornøyd med meg, at de var uenige med meg eller at de syntes jeg hadde jobba for lite med noe eller sånne ting da.

Eivind blir provosert av organisasjoner som sier at de representerer alle i den gruppen organisasjonen jobber for. Selv har han valgt å ordlegge seg på en annen måte for å unngå at han støter de som ikke kjenner seg igjen i hans politikk og synspunkter. Han forklarer:

Jeg sier ikke at jeg taler på vegne av hele samfunnet, men jeg sier at den politikken jeg er kjent for er til det beste for alle.

Fredrik mener at det er fruktbart for debatten at organisasjonen han jobber for har en politikk som mange fra gruppen de skal representere reagerer på og blir provosert av. Ved å provosere mener han at man kommer i kontakt med de man er uenige med og dermed får man til en diskusjon med andre enn de som er helt enige med organisasjonen. Dette fører både til at organisasjonen hans utvikler seg og at flere engasjerer seg. Han mener at en av fordelene med at man er en interesseorganisasjon er at man ikke trenger å gjøre alle til lags og at man ikke må passe på hva man sier på samme måte som det offentlige. Han sier:

Vi kan tillate oss å være mye mer konfronterende og vi trækker også de vi skal representere på tærne.

6.6 Oppsummerende kommentar

De fleste organisasjonene baserer seg på å få penger fra det offentlig for å drive organisasjonene. Mange mener kravene for pengene er strenge, at det offentlige krever mye dokumentasjon og at dette gjør det vanskelig å starte en organisasjon. De fleste er enige i at

man må dokumentere for å få penger, men at det er viktig at det ikke følger med et krav om hva organisasjonen skal mene når de får pengene. For at organisasjonene skal utvikle seg mener alle at det er behov for penger. Mangel på penger til utstyr og lønnede stillinger hindrer organisasjonene i å gjennomføre arbeidet de ønsker å gjøre. Mange mener at grunnen til at organisasjonene får lite penger er fordi de har en marginalisert bakgrunn som innebærer at de blir sett på som umoralske og at de ikke er til å stole på. For å belyse det informantene snakker om her kan man trekke trådene til drøftingen av Frasers begreper om omfordeling og anerkjennelse i teorikapitlet. Fraser mener at fordeling og anerkjennelse er to utslag av den samme sosiale orden og at man er avhengig av begge deler for å sikre politisk rettferdighet.

En del av informantene har opplevd at det oppstår konflikter innenfor denne typen organisasjoner. Konflikter kan oppstå å grunn av uenighet om hvor mye man skal gjøre av arbeid og hva målet til organisasjonen er. Det kan også oppstå konflikter på grunn av misunnelse og ujevn fordeling av kunnskap. I tillegg er det ofte relativt små og tette miljøer i organisasjonene, kan medføre at det blir en del sladring og krangling. Gjennom erfaringer med konflikter innad i organisasjonene har de fleste krav og regler for deltakelse. De har regler for hvordan man skal ta opp konflikter og hvordan de skal løses. De legger også forholdene til rette for å unngå potensielle konflikter gjennom å blant annet å ha klare planer for hva som er organisasjonenes mål.

Alle informantene er klare på at det er en del konflikter på feltet de jobber på. Det er ofte stor uenighet mellom de ulike aktørene, og informantene opplever konflikt både med hjelpetiltakene/fagfolk, andre organisasjoner og gruppen organisasjonen representerer. Disse konfliktene dreier seg for det meste om at man er uenige om politikk, mål og virkemidler, men også at man konkurrerer om penger og posisjoner.

7. Drøfting av viktige funn

7.1 Innledning

Bakgrunnen for at jeg valgte å skrive denne oppgaven var at jeg ønsket å finne mer ut av hvordan marginalisert status virker inn på mulighetene til å påvirke politisk. Etter min vurdering finnes det lite empirisk norsk forskning på dette feltet som tar utgangspunkt i mennesker med marginaliserte status sine egne erfaringer og opplevelser, og jeg valgte derfor dette som fokus i oppgaven. Hva har jeg funnet ut om dette etter å ha intervjuet ni stykker i til sammen tretten timer og systematisert intervjuene i en analyse? Ganske mye, vil jeg hevde. Etter min vurdering gir denne oppgaven innsikt i hva det kan innebære å ha en marginalisert status og skulle jobbe med politisk påvirkningsarbeid både på individnivå, gruppenivå og samfunnsnivå. I de følgende avsnittene vil jeg som en avslutning på analysen drøfte noen av de empiriske funnene mine med teorien som ble presentert i teorikapitlet.

7.2 Anerkjennelsens kompleksitet

Politiske krav om anerkjennelse er knyttet til en oppfatning om at man representerer en sosial gruppe som står for bestemte verdier som representerer gruppens identitet (Taylor, 1994). Identitetsdannelse forutsetter selvrealisering og selvrealisering forutsetter omverdens respekt for den etiske verdien av det som realiseres. Kravet om anerkjennelse er i følge Taylor knyttet til to etiske idealer i det moderne samfunnet: verdighetsidealet og autensitetsidealet. Når man skal representere en gruppe er man avhengig av at man anerkjennes som en representant for gruppen både fra gruppen man representerer og fra omverden (Ulstein, 1998). At man er autentisk, at man altså er en ”ekte” representant for gruppen man hevder at man representerer er avgjørende. For at man skal oppnå anerkjennelse fra omverden er man avhengig av at gruppen man representerer står bak verdiene man representerer (Stortinget 2006) og at de bekrefter idealet om at man er ”ekte”, i hvert fall at en betydelig del av gruppen gjør det, sånn at omverden kan se at det er flere enn den ene representanten som har disse verdiene. På samme måte er en representant for en marginalisert gruppe også avhengig av at omverden anerkjenner han eller hennes autensitet for å oppnå tillitt nok til at gruppen han eller hun representerer stiller seg bak representanten. Representantene er altså avhengig av anerkjennelse fra gruppen de representerer for å oppnå anerkjennelse fra omverden, og omvendt.

Som oppgaven har vist har den politiske anerkjennelsen mange av informantene opplever å få stor betydning for identiteten til representantene for de marginaliserte gruppene ettersom de opplever at de får realisert seg selv gjennom påvirkningsarbeidet. Representantene opplever å få et nytt kontaktnettverk som i stor grad aksepterer og respekterer bakgrunnen deres, at de gjør en nyttig jobb, at de får skryt for sitt engasjement og sin kunnskap og at de lærer mye nytt om politikk og samfunn. For flere er engasjementet noe som medfører at representantene beveger seg mer og mer bort fra den marginaliserte statusen ettersom de ikke lenger er politisk og sosialt marginalisert og de blir respektert av omverden verdige medborgere. Engasjementet blir altså en ”medisin” mot den marginaliserte statusen gjennom at de bygger seg opp ”sosial kapital” og opplever at de får bekreftet deres verdighet gjennom anerkjennelsen.

Som vist i analysen betyr ikke det at politikerne er enige med representantene det samme som at de automatisk foretar de endringene representantene presenterer som løsninger. En forklaring på denne mangelen på samsvar tror jeg kan være at samfunnets moralske normer spiller inn. Det er helt klart ”politisk korrekt” å lytte til svake grupper i samfunnet. Problemet med gruppene informantene representerer er at de har en marginalisert status og at det ofte blir knyttet umoralske verdier til disse gruppene fra samfunnets side. Dette kan påvirke politikken. Selv om en politiker mener at samfunnet vil tjene på at man satser mer på åpen soning i fengselsvesenet, betyr det ikke at de satser på det ettersom samfunnets moralske normer sier at kriminelle handlinger skal straffes ”skikkelig”. På samme måte kan det oppfattes som umoralsk å ikke ville kriminalisere menn som kjøper seksuelle tjenester eller å ville legalisere hasj.

Oppgaven har vist at engasjementet hos representantene har mye positivt å si for gruppen de representerer. I tillegg til at de får til politiske endringer som bedrer gruppenes situasjon, så motiverer også deres historie andre fra gruppen til å tørre å engasjere seg og gjøre det samme. Likevel kan man, som Nancy Fraser (Fraser og Honneth 2003) gjør, stille spørsmålstegn ved om dagens rettferdighetspolitikk er for mye knyttet til individet og identitetspolitikk. Oppgaven har vist hvordan mange av representantene opplever anerkjennelse og respekt for verdiene de representerer, men at de samtidig også opplever at organisasjonene de jobber i får svært lite økonomisk støtte. Frasers begreper om omfordeling og anerkjennelse kan være med på å belyse misforholdet mellom anerkjennelsen mange opplever å få fra de som de jobber med å påvirke, og fordelingen av midler til organisasjonene de jobber for mottar. De opplever

ofte at de får skryt for sitt engasjement, at mange lytter interessert til argumentene deres og at mange sier at de har troen på arbeidet de gjør. På tross av dette opplever representantene at de får lite økonomiske midler til organisasjonen de driver, noe som hindrer dem i å gjennomføre arbeidet de ønsker å gjøre. Mangel på økonomiske midler medfører at de ikke har bra nok lokaler og utstyr som en organisasjon trenger for å kunne virke representabel i forhold til omverden. De fleste organisasjonene mangler også midler til å ha ansatte som kan gjøre jobben de ønsker å gjøre. Dette medfører at alt arbeidet baserer seg på frivillig arbeid, og ettersom de frivillige må ha en jobb ved siden av organisasjonsarbeidet, har de ikke kapasitet til å gjennomføre arbeidet de ønsker å gjøre. At mange har en annen jobb ved siden av organisasjonsarbeidet, som ofte krever like mye tid som en heltidsjobb, gjør at mange jobber fryktelig mye, har lite privatliv og er utslitt.

En mulig forklaring på misforholdet mellom anerkjennelsen og fordelingen av økonomiske midler kan forklares med Frasers statusmodell og hennes argument på at samfunnet har ”statushierarkier” som preges av institusjonaliserte kulturelle verdimønstre som nekter noen medlemmer den anerkjennelsen de trenger for å være fulle deltakere i den sosiale relasjonen. Ved bruk av disse begrepene kan man hevde at samfunnet vårt er preget av statushierarkier som gjennom sine institusjonaliserte kulturelle verdimønstre sier at man skal anerkjenne marginaliserte grupper for sitt engasjement, men at det å fordele penger til disse gruppene blir sett på som galt ettersom gruppene har en plass i statushierarkiet som tilsier at de ikke bør få det. På denne måten mangler disse gruppene betingelsene som skal til for å delta på lik linje med andre i samfunnet, og de opplever derfor ikke det Fraser kaller politisk rettferdighet, *parity of participation*. Her kan vi trekke trådene til begrepet politisk marginalisering som innebærer at man opplever tap av politisk deltakelse og innflytningsmuligheter, og man kan hevde at disse gruppene opplever dette på grunn av deres status som medfører at de er en sosialt marginaliserte grupper. På denne måten ser man en klar sammenheng i det Fraser omtaler som *perspectival dualism*. Både Fraser og Bourdieu mener at kulturelle og økonomiske dimensjoner ikke kan ses på som to forskjellige sfærer, men at disse to sfærene er knyttet sammen som et differensiert og avhengig system, som to dimensjoner som kontinuerlig gjennomsyrrer og overrisler hverandre (Dahle 2006: 138). Omfordeling og anerkjennelse er altså to begreper som må brukes sammen, og man er avhengig av begge deler for å oppnå politisk rettferdighet som sikrer like betingelser for politisk deltakelse for alle i samfunnet.

7.3 Å endre ”selvinnlysende sannheter”

Diskursbegrepet til Foucault viser til hvordan talens innhold og form styres av kjeder av utsagn, institusjonaliserende fremstillingsprat-kikker samt de historiske og kulturelle gitte reglene i et samfunn (Lindgren 1996). Denne oppgaven har vist hvilke type diskurser representantene fra de marginaliserte gruppene opplever at de møter på i samfunnet blant ”vanlige” folk, i media, fra hjelpetiltakene, politikere og andre aktører på feltet. Den har også vist hvordan de velger å gjøre opprør mot disse diskursene gjennom sitt politiske engasjement. På denne måten gir oppgaven et innblikk i hvordan det oppleves å jobbe for å endre noe som er forankret i kulturelle og historiske regler og institusjonaliserte fremstillingsprat-kikker når man har en marginalisert bakgrunn. Ettersom politikere og media er de som i stor grad bestemmer dagsorden i dagens samfunn (Engelstad 2005) har oppgaven fokusert særlig på hvordan representantene fra de marginaliserte gruppene jobber for å påvirke disse premissleverandørene.

I boken ”Hva er makt?” (2005:144) skriver Fredrik Engelstad følgende om demokratiets utfordringer:

Demokratiets viktigste utfordring ligger i å holde en levende samtale der det store flertallet kjenner seg igjen. Demokratiets robusthet ligger i dets arbeidsformer og dets evne til å skape oppmerksomhet om sentrale spørsmål og markere prinsipielle problemer knyttet til makt og maktfordeling i en bred offentlighet. Så lenge borgerne klarer å løfte frem dette, klarer de også å demme opp for utbredt avmakt.

Representantene for de marginaliserte gruppene jobber for å endre dominerende diskurser i samfunnet gjennom å presentere en ny ”sannhet” om gruppen de representerer. Deres mål er nettopp å delta i samtalen og holde den levende. De setter spørsmålstegn til de gjeldene diskursene i samfunnet ved å peke på hvem som har makten til å konstruere disse diskursene, og de krever at de selv skal bli hørt i den offentlige debatten som omhandler gruppen de representerer. De ønsker altså å bekjempe avmakten de føler i forhold til de dominerende diskursene gjennom å utøve motmakt med sin deltakelse. Utfordringene deres ligger i å endre de dominerende diskursene ved å skape en diskurs som nettopp det store flertallet av samfunnet anerkjenner og gjenkjenner.

I Foucaults maktforståelse finnes det alltid motmakt der det finnes makt. Makten er alltid relasjonell og foranderlig (Lindgren 1996) I hans forståelse av makt knytter han en tett forbindelse mellom makt og viten. Viten gir makt fordi den gir retten til å definere hva som er ”sannheten”. Her er det en klar parallell mellom Foucault og Bourdieus maktforståelse (Järvinen og Mortensen 2002). Bourdieu bruker begrepet ”doxa” til å beskrive hva som er et

felts sentrale læresetninger eller antakelser. Et felts ”doxa” blir sett på som så selvinnlysende at det ikke stilles spørsmål til om de kunne vært annerledes (Järvinen og Mortensen 2002). På et felt vil det alltid være utfordrere som ønsker å endre feltets ”doxa” (Järvinen 1996).

Kampen om hvem som skal ha rett til å definere ”sannheten” er særdeles utfordrende når man kjemper mot eksperter sine ”sannheter” og ”doxa”, når samfunnet ser på disse ”sannhetene” som selvinnlysende og man selv har status som tilsier at man ikke har rett til å bidra i konstruksjonen av diskursen (Järvinen og Mortensen 2002). Gjennom sin viten har nemlig ekspertene mulighet til å peke på hvem som er unormale, ”de andre”. På denne måten setter de ”de andre” i en avmaktssituasjon ettersom ”ekspertene” forteller både samfunnet og ”de andre” at de er unormale. For å forklare denne avmaktssituasjonen kan man trekke trådene til Georg Herbert Meads teori om konstruksjonen av selvet. Mead mente at det er gjennom samhandling med andre at selvet utvikles (Korsnes, Andersen og Brante 1997:197). Han la her vekt på menneskets refleksive kapasitet. Handlingen til mennesker er refleksive fordi vi er i stand til å forstå og reagere på hvordan andre reagerer og forstår oss. Menneskets oppfatning av seg selv blir et resultat av den enkeltes definisjon av seg selv, samfunnet man lever i og posisjonen man har i dette samfunnet. ”Selvet” og ”selvets” atferd blir et produkt av hvordan omverden ser på en (Hauge 2001:100). Det berømte Thomas-teoremet sier det samme: om noe defineres som virkelig, så blir det virkelig i sine konsekvenser (Wallace og Wolf 1999:194).

Representantene for de marginaliserte gruppenes utfordringer er å skulle klare å endre diskursen om hvem de er gjennom å presentere en ny ”sannhet” om hvem gruppen de representerer er, på tross av de dominerende diskursene som sier at de ikke skal delta i konstruksjonen av diskurser. For å konstruere en ny diskurs er representantene nødt til å vise til deres egen kunnskap om hvem disse gruppene er. Deres ekspertise ligger nettopp i deres viten om disse gruppene er fordi de er (eller har vært) en del av denne gruppen selv: man bygger seg opp en ”symbolsk kapital” gjennom at man blir et symbol på kunnskap om nettopp den gruppen de representerer. På denne måten kan de oppnå en ”ekspertstatus” som åpner for en mulighet til deltakelse. Den ”symbolske kapitalen” avhenger av anseelse, anerkjennelse, tro, tillit og rykte (Bourdieu 1999). Representantenes strategier for å oppnå ”ekspertstatus”, og for å opprettholde den ”symbolske kapitalen” denne statusen er avhengig av, er at de er aktive deltakere i pressen og i den offentlige debatter, ved at de bygger seg opp et kontaktnettverk og får drahjelp fra ”hjelpere” og at de opptrer som ”profesjonelle” lobbyister. Ettersom makten er

foranderlig og den ”symbolske kapitalen” avhenger av anseelse, anerkjennelse, tro, tillit, og rykte, må representantene hele tiden bevise for samfunnet at de er en verdige og autentiske ”ekspert” med god oversikt over feltet.

7.4 Konflikt på feltet

Oppgaven har vist at det ofte oppstår konflikter mellom de ulike aktørene på feltet representantene operer på. Det er ofte stor uenighet mellom de ulike aktørene, og representantene fra de marginaliserte gruppene opplever konflikt både med hjelpetiltakene/fagfolk, andre organisasjoner, gruppen organisasjonen representerer og innad i egne organisasjoner. Disse konfliktene dreier seg for det meste om at man er uenige om politikk, mål og virkemidler, men også at man konkurrerer om penger og posisjoner. For å belyse konfliktene som det her refereres til kan Bourdieus og Foucaults maktforståelser anvendes.

Bourdieu oppfatter samfunnet som et sosialt rom som består av relasjoner mellom mennesker som befinner seg i bestemte posisjoner (Järvinen og Mortensen 2002). Det sosiale rom er delt opp i mange udifferensierte sosiale felt. Et felt er et nettverk av relasjoner mellom forskjellige posisjoner som er definert på basis av forskjellige former for makt og kapital. Som beskrevet i 7.3 vektlegger Foucault forholdet mellom makt og vitenskap i sin maktforståelse. Viten gir makt fordi den hevder å sitte inne med ”sannheten” (Järvinen og Mortensen, 2002). I både Bourdieus og Foucaults maktforståelser er makten foranderlig og konstant under endring på tross av at det finnes dominerende ”doxa” og ”sannhetsregimer” i samfunnet.

På feltene som de marginaliserte gruppene opererer på er det ofte stor uenighet om hvilken politikk som bør være gjeldende i forhold til målene man har og hvilke virkemidler man skal benytte seg av for å nå disse målene. De forskjellige aktørene på dette feltet har forskjellige posisjoner. Som oppgaven har vist er det ofte samarbeid mellom ”hjelpere” fra hjelpetiltakene og representantene fra de marginaliserte gruppene, men det oppstår også konflikt mellom disse to aktørene på bakgrunn av makt og posisjoner. Hjelpetiltakene har makt gjennom kunnskapen de har tillært seg gjennom utdanning og har en ”symbolsk kapital” som gir dem anerkjennelse, status og anseelse på grunn av denne bakgrunnen. Representantene for organisasjonene har makt gjennom kunnskapen de har tilegnet seg gjennom at de selv har ”kjent på kroppen” hvordan det er å være en del av den marginaliserte gruppen

organisasjonen deres representerer, og de har en ”symbolsk kapital” fordi de anerkjennes for deres status som autentiske medlemmer av gruppen de representerer. Disse forskjellige aktørene har gjerne ulik politikk og de er derfor opptatt av fremme sitt syn til samfunnet. Det oppstår gjerne konflikt mellom disse forskjellige posisjonene fordi begge parter kjemper om hvem som skal ha posisjonen som gir rett til å definere feltets ”doxa” eller ”sannhetsregimer” ettersom begge parter hevder at de bør ha en ”ekspertstatus” på feltet.

På grunnlag av ulike forståelser av ”sannheten” og hva som skal være feltets ”doxa” oppstår det også ofte konflikt mellom de ulike representantene for de marginaliserte gruppene sine organisasjoner. De er også ofte uenige om hva som er den rette politikken for feltets beste, og de konkurrer om hvem som skal være ”eksperter” fra ”brukersiden” på feltet. Som oppgaven har vist er det begrenset med penger som går til denne typen organisasjoner, noe som i tillegg medfører at disse gruppene konkurrerer om hvem som skal få penger til å drive arbeidet sitt. Her kan man trekke trådene til diskusjonen om Frasers bruk av omfordeling og anerkjennelse i kapittel 7.2. Her ble det som representantene for de marginaliserte gruppene oppfatter som et misforhold mellom anerkjennelsen de opplever å få og mangelen på økonomiske midler de mottar drøftet i forhold til Frasers begreper. At det er en mangel på økonomiske midler til denne type virksomhet kan kanskje være med på å forsterke konflikten mellom de ulike organisasjonene fordi de ikke bare konkurrer om ulike ”sannheter”, men også om knappe, økonomiske ressurser.

Konfliktene som oppstår innad i organisasjonene dreier seg ofte om hvordan organisasjonene skal jobbe og hvilke mål de skal ha med arbeidet de skal utføre. Det finnes ofte ulike oppfatninger av hva som er ”sannheten” innefor organisasjonene også, noe som fører til konflikt mellom medlemmene og som i ytterste konsekvens medfører at noen bryter ut av gruppen og danner en annen organisasjon som baserer seg på andre ”sannhetsregimer” og ”doxa”. I tillegg oppstår det gjerne konflikt fordi de ulike medlemmene innenfor organisasjonene har en ujevn fordeling av kunnskap, makt og posisjoner innad. Denne ujevnheten kan føre til en kamp om hvem som har den ”rette” kunnskapen og hvem som skal ha makt til å inneha posisjonen som representant for gruppen utad. Det kan også medføre en konflikt i forhold til hvem som skal ha posisjoner som innehar makt til å bestemme hvordan organisasjon skal fungere innad, hvilke mål organisasjon skal ha og hvordan arbeidet skal utføres.

8. Konklusjon

Oppgavens problemstilling var at jeg ønsket å finne ut av hvilken innvirkning marginalisert status har på mulighetene til å påvirke politisk. Den har hatt som mål å gi et tilstandsbilde av hvordan det oppleves å ha en marginalisert bakgrunn og skulle påvirke politisk på vegne av den marginaliserte gruppen man er (eller har vært) en del av. Oppgaven har også hatt som mål å drøfte forutsetningene og rammene for påvirkningen, samt kanalene det er mulig å benytte seg av for å påvirke. Gjennom oppgaven har jeg i tillegg ønsket å belyse hvilke konsekvenser påvirkningsarbeidet har for eget liv.

Jeg mener at oppgaven har svart på problemstillingen ved at den har gitt et innblikk i hvordan en marginalisert status virker på muligheten til å påvirke. Empirien har gitt et tilstandsbilde av hvordan det oppleves å ha en marginalisert bakgrunn og jobbe med å påvirke gjennom å drøfte utfordringer representantene møter på, hva som motiverer gruppene, hvordan de opplever møtet med premissleverandørene på feltet, hvilke problemer de opplever innad i organisasjonene og hvilke typer konflikter de har opplevd med andre på feltet de jobber på. Oppgaven har drøftet forutsetningene og rammene for påvirkningen gjennom å drøfte kontaktnettverket informantene har skaffet seg, strategiene de benytter for å påvirke og hvordan de kan skaffe penger til drift av organisasjonen. Den har også presentert kanalene informantene benytter seg av for å påvirke med vekt på ”hjelpere”, media og politikere. I forhold til hvilke konsekvenser engasjementet har for eget liv vil jeg hevde at oppgaven gir en grundig beskrivelse av nettopp dette. Ettersom oppgaven har tatt utgangspunkt i informantenes erfaringer og opplevelser har nettopp engasjementets innvirkning på deres eget liv vært en rød tråd gjennom hele oppgaven. Empirien har også blitt drøftet med teorier om makt, marginalisering og anerkjennelse for skissere mulige sosiologiske forklaringer på tilstandsbildet jeg mener empirien har vist.

Oppgaven gir etter mitt syn et innblikk i en verden som mange kjenner lite til. Innledningsvis i oppgaven viste jeg til at svært mange jeg har snakket med ikke vet at egenorganisering forgår blant marginaliserte grupper og at det finnes representanter med bakgrunn i straff, prostitusjon og rusavhengighet som jobber med å påvirke politisk. På denne måten gir oppgaven innsikt i at de gruppene som er det empiriske nedslagsfeltet i denne oppgaven ikke bare ”henger i Skippergata og på strøket”, men at det finnes mange blant disse gruppene som bruker mye tid og ressurser på å få til endringer som kan gjøre livet til mennesker i en

vanskelig livssituasjon bedre. Oppgaven kan derfor kanskje være med på å fremme et mer nyansert samfunnssyn på disse gruppene gjennom å fokusere på positive, og forholdsvis ukjente, sider ved disse gruppene.

Oppgavens tittel lyder: ”Makt til å påvirke? - en kvalitativ studie av marginaliserte gruppers muligheter til påvirke politisk”. Hva sier oppgaven om dette? Har representantene for de marginaliserte gruppene makt til å påvirke? Jeg mener at oppgaven viser at ja, det har de. Har den marginaliserte statusen en innvirkning på deres muligheter til å påvirke? Jeg vil hevde at ja, den marginaliserte statusen har en innvirkning på mulighetene til å påvirke, ved at den begrenser mulighetene. I oppgaven mener jeg å ha vist at den marginaliserte statusen er noe som begrenser deres muligheter til å delta på lik linje med andre fordi samfunnet preges av institusjonaliserte kulturelle verdimønstre som nekter representantene den anerkjennelsen de trenger for å være fulle deltakere i den sosiale relasjonen. Gjennom oppgaven mener jeg å ha vist at en kombinasjon av anerkjennelse og omfordeling i rettferdighetspolitikken kan medføre at de marginaliserte gruppene i større grad kan oppnå politisk rettferdighet i samfunnet, og at samfunnet trenger normer som fremmer jevnbyrdighet i praksis, ikke normer som i teorien sier at jevnbyrdighet er viktig.

Etter min mening er det et viktig prinsipp i et demokratisk samfunn at alle skal slippe til med sine meninger og ha muligheten til å påvirke sitt eget liv, uansett hvilken bakgrunn man har. Etter min vurdering bør det derfor være av både samfunnsmessig og sosiologisk nytteverdi å kunne få mer kunnskap marginalisering og påvirkningsmuligheter. Det bør derfor forskes mer på området. Det kunne blant annet vært interessant å kartlegge hvordan samarbeidet mellom interesseorganisasjoner for marginaliserte grupper og staten fungerer, hvordan organisasjonene konkret blir tatt med i politiske beslutningsprosesser og hvilke konsekvenser dette har for utfallet. Det er flere metoder man kan benytte seg av for å forske på dette. Man kan for eksempel intervjuer både byråkrater, journalister, politikere og representanter for marginaliserte grupper for å kartlegge, og sammenligne, hvordan de ulike aktørene oppfatter de marginaliserte gruppenes påvirkningsmuligheter. Det kunne også være aktuelt å sammenligne høringsuttalelser fra de marginaliserte gruppene med de endelige politiske beslutningene som blir tatt.

Som oppgaven har vist er det å velge å være et ansikt utad for en marginalisert gruppe noe som innebærer mye positivt, men det er samtidig også en tung byrde å ta på seg. De som gjør denne jobben fortjener respekt. Og de fortjener mer oppmerksomhet.

Kilder

- Aarseth, Kirsti og Nordlund, Janne** (1998): *Kriminaliser horekunder*.
[URL:http://www.dagbladet.no/tekstarkiv/artikkel.php?id=5001980018282&tag=ite&ords=kirsti%3Baarseth](http://www.dagbladet.no/tekstarkiv/artikkel.php?id=5001980018282&tag=ite&ords=kirsti%3Baarseth) [Lesedato: 3.april 1998]
- Album, Dag** (1996): *Nære fremmede. Pasientkulturen i sykehuset*. Oslo: Tano
- Alver, Bente Gullveig og Øyen, Ørjan** (1997): *Forskningsetikk i forskerhverdag. Vurderinger og praksis*. Oslo:Tano.
- Andenæs, Agnes** (2001): "Generalisering: Om ringvirkninger og gjenbruk av resultater fra en kvalitativ undersøkelse." I: Hanne Haavind (red.), *Kjønn og fortolkende metode*, (s. 187– 320). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Andenæs, Kristian, Johansen, Tor og Mathiesen, Thomas (red)** (1981):*Maktens ansikter. Perspektiv på makt og maktforskning*, Oslo: Gyldendal
- Bauman, Zygmunt** (1997): *Postmodernity and its Discontents*. Cambridge: Polity Press
- Becker, Howard** (1963): *Outsiders: Studies in The Sociology of Deviance*. New York: The Free Press
- Bo, Inger Glavin** (2002): "At sætte tavsheder i tale – fortolkning og forståelse i det kvalitative forskningsinterview." I: Michael Hviid Jacobsen, Søren Kristiansen og AnnickPrieur (red.), *Liv, fortølling, tekst : strejftog i kvalitativ sociologi*, (s. 51 – 75). Aalborg :Aalborg Universitetsforlag.
- Bourdieu, Pierre** (1999): *Meditasjoner*. Oslo: Pax Forlag
- Braanen, Bjørgulv** (2005): "Gitte".
[URL:http://www.klassekampen.no/kk/index.php/news/home/artical_categories/kommentarer/2005/april/gitte](http://www.klassekampen.no/kk/index.php/news/home/artical_categories/kommentarer/2005/april/gitte) [Lesedato 22.april.2005]
- Christie, Nils og Kettill Bruun** (1985): *Den gode fiende: narkotikapolitikk i Norden*. Oslo: Universitetsforlaget
- Clemet, Sanne Lund** (2001): "Førtidspensionisters sociale medborgerskab" i Goul Andersen, Jørgen og Per H. Jensen: *Marginalisering, integration, velfærd*. (81-106) Aalborg Universitetsforlag
- Dahle, Rannveig** (2006): *Nancy Fraser & Axel Honneth: Redistribution or Recognition?* Oslo: Tidsskrift for samfunnsforskning, nr 1 (137-141)
- Dalen, Monica** (2004): *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget .
- Endberg, Håvard (red.)** (1999): *Jakten på den fjerde sektor : en utredning om egenorganisering blant klienter, brukere, fattige, trygdede, gjeldsofre, arbeidsledige,*

- arbejdssøkere, tapere, straffedømte, fangers pårørende og barnevernsbarn.*
Oslo:Arbeidsgruppe for Selvhjelpsutredningen
- Engelstad, Fredrik** (2005): *Hva er makt?* Oslo: Universitetsforlaget
- Fog, Jette** (2004): *Med samtalen som udgangspunkt. Det kvalitative forskningsinterview.*
København: Akademisk Forlag.
- Foucault, Michel** (1980[1971]): *Talens forfatning.* København: Bibliotek Rhodos
- Foucault, Michel** (1991 [1978]): "Governmentality" I: Graham Burchell, Colin Gordon og Peter Miller. *The Foucault Effect. Studies on Governmentality,* Chicago:University of Chicago Press
- Foucault, Michel** (1994): *Viljen til viden. Seksualitetens historie 1.* København: Det lille forlag
- Fraser, Nancy og Honneth, Axel** (2003): *Redistribution or recognition? A political philosophical exchange.* London, New York: Verso
- Giddens, Anthony** (2001): *Sociology, 4th edition.* Cambridge: Polity Press
- Goffmann, Erving** (1963): *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity.*
Harmondsworth: Penguin Books
- Goul Andersen, Jørgen** (1996): *Velfærdssystem, marginalisering og medborgerskab.*
København: Dansk Sociologi nr1 (7-40)
- Hauge, Ragnar** (2001): *Kriminalitetens årsaker: utsnitt av kriminologiens historie.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Halvorsen, Rune** (2002): *The Paradox of Self-Organisation among disadvantaged people: A Study of Marginal Citizenship.* Trondheim: Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU
- Hjelmdal, Ole K, Sigrun Nilsen og Sissel Seim** (1998): *Selvhjelp. Kunsten å løfte seg etter håret.* Oslo: Cappelens Akademiske Forlag
- Jacobsen, Michael Hviid, Anja Jørgensen og Stine Svendsen - Tune** (2002): "Sensitiv sociologi: Undersøgelser af udsatte og udstødte mennesker". I: Michael Hviid Jacobsen, Søren Kristiansen og Annick Prieur (red.), *Liv, fortælling, tekst : strejftog i kvalitativ sociologi,* (235 – 259). Aalborg : Aalborg Universitetsforlag.
- Järvinen, Margaretha** (1996): "Pierre Bourdieu" I: Heine Andresen og Lars Bo Kaspersen (red), *Klassisk og moderne samfunnssteori.* (326-341). København: Hans Reitzels Forlag
- Järvinen, Margaretha og Mortensen, Nils** (2002): "Det magtfulde møde mellem system og klient: teoretiske perspektiver." I: Margaretha Järvinen, Jørgen Elm Larsen,

- Nils Mortensen (red): *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag
- Kippe, Elin** (2003) *Kjøper "ekte mannfolk" sex? – en studie av 20 menn som kjøper seksuelle tjenester*, Oslo: Stiftelsen for norske helse- og rehabiliteringsorganisasjoner
- Kippe, Elin** (2005): *Konstruksjon av kjønn i intervjusituasjonen*. Oslo: Tidsskrift for kjønnsforskning nr 4 (21-34)
- Korsnes, Olav, Heine Andersen og Thomas Brante (red.)** (1997): *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvale, Steinar** (2001): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Larsen, Jørgen Elm, Nils Mortensen og Jens Petter Frølund Thomsen** (2002): "Magtens mange facetter i mødet mellom system og klient". I: Margaretha Järvinen, Jørgen Elm Larsen, Nils Mortensen (red): *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag
- Lindgren, Sven Åge** (1996): "Michel Foucault". I: Heine Andresen og Lars Bo Kaspersen (red), *Klassisk og moderne samfunns teori*. (326-341). København: Hans Reitzels Forlag
- Lukes, Steven** (1974): *Power. A radical view*. London: Macmillan.
- Mathiesen, Thomas** (1975): *Løsgjenger krigen*, Oslo: Sosionomen
- Mathiesen, Thomas** (1992): *Det uferdige: tekster om opprør og undertrykkelse*, Oslo: Pax Forlag
- Mathiesen, Thomas** (2004): *Makt, motmakt og avmakt*. Forelesning. Oslo: Institutt for kriminologi og rettsosologi, 16.2.2004.
- Nafstad, Petter** (2005): *Omfordeling og anerkjennelse – et kritisk blikk på debatten mellom Nancy Fraser og Axel Honneth*. Dictum nr 4
[URL: http://www.dictum.no/omfordelinoganerkjennelse.html](http://www.dictum.no/omfordelinoganerkjennelse.html)
- NESH (Den norske forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora)** (1999): *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, jus og humaniora*
- Nilsen, Øystein** (2005): *Moralsosiologi. En introduksjon til Zygmunt Bauman*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Pfohl, S.** (1994): *Images of deviance and social control. A sociological history*. New York: McGraw-Hill
- Prieur, Annick** (1990): *Om dybdeintervjuer - på bakgrunn av en undersøkelse om menn som kjøper sex*. Oslo: Stensilserie nr. 61. Universitetet i Oslo. Institutt for kriminologi og strafferett.

- Prieur, Annick** (2002): "At sætte sig i en andens sted: En diskussion af nærhed, afstand og feltarbejde." I: Michael Hviid Jacobsen, Søren Kristiansen og Annick Prieur (red.), *Liv, fortælling, tekst : strejftog i kvalitativ sociologi*, (135 – 155). Aalborg : Aalborg Universitetsforlag.
- Renland, Astrid** (2004): *Prostituerte som sirkushester*.
<http://www.dagbladet.no/kultur/2004/11/30/416092.html> [Lesedato 30. november. 2004]
- Røthing, Åse** (2002): *Om bare ikke informantene leser avhandlingen: Intervjue med par, og forskningsetiske utfordringer*. Oslo: Tidsskrift for samfunnsforskning, nr 3 (383-393).
- Sennett, Richard** (1986): *The Fall of Public Man*. London: Faber
- Stortinget** (2006): *Lobbyvirksomhet*. URL: <http://www.tinget.no/demokrati/lobby.aspx> [Lesedato 27.februar. 2006].
- Taylor, Charles** (1994): "The Politics of Recognition" I: Charles Taylor og Amy Gutman (red.), *Multiculturalism*, Princeton: Princeton University Press
- Thagaard, Tove** (1998): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen – Sandviken: Fagbokforlaget.
- Ulstein, Kristen** (1998): *Organisasjon og ledelse i frivillig arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget
- Utne, Ingvild** (1999): *Når ærendet er å påvirke. Lobbyvirksomhet på Stortinget –med en casestudie av Finanskomiteens behandling avavgift av alkohol høsten 1998*. Hovedoppgave i medievitenskap. Universitetet i Oslo: Institutt for medievitenskap
- Wallace, Ruth og Wolf, Alison** (1999): *Contemporary sociological theory. Expanding the Classical Theory*. New Jersey: Prentice Hall
- Weber, Max** (1971): *Makt og byråkrati. Essays om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Widerberg, Karin** (2001): *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget .

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord som er brukt i denne oppgaven er 38903

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

PERSONER ETTERLYSES TIL INTERVJU

Jeg heter Ulla Bjørndahl og jeg skriver masteroppgave i sosiologi på Universitetet i Oslo. Målet med oppgaven er å belyse hvordan det oppleves for representanter for marginaliserte grupper å bli invitert til å delta i politiske beslutningsprosesser som omhandler dem selv og hvordan de opplever deltakelsen og møtet med politikere, etc.

Jeg er interessert i å intervju medlemmer av interesseorganisasjoner som selv har deltatt i politiske beslutningsprosesser som omhandler dem selv: Rusmisbrukere (medlemmer av ...), menn og kvinner med prostitusjonserfaring (med tilknytning til ...) og soningsfanger (medlemmer av ...).

Jeg vil i utgangspunktet intervju personer som har deltatt i konkrete politiske beslutningsprosesser: Rusmisbrukere i forhold til sprøyterom, prostituerte i forhold til kriminalisering av prostitusjon og soningsfanger i forhold til alternativ til fengselsstraff. Dette er utgangspunktet mitt, men jeg vil gjerne ha kontakt med andre med liknende erfaring også.

Jeg vil basere oppgaven min på dybdeintervjuer av 6-10 personer. Et dybdeintervju er en uformell samtale om dine/deres erfaringer. Antallet jeg vil snakke med kan høres lite ut, men for meg som sosiolog har jeg ikke som mål å fortelle den/de eneste riktig(e) fortellingen(e) om opplevelsen til de marginaliserte gruppene, men å beskrive noe av det viktige som marginaliserte gruppene opplever. Ved dybdeintervju av få mener jeg det er lettere å få et innblikk i andres opplevelser og situasjon enn ved å ha korte intervjuer med mange.

Det er viktig at de jeg intervjuer føler seg trygge på at anonymiteten deres vil bli ivaretatt gjennom hele arbeidet. Du/dere vil få muligheten til å lese gjennom intervjuene og godkjenne dem før de brukes i oppgaven. Det er lov å trekke seg når som helst gjennom hele prosessen hvis man ombestemmer seg. Når intervjuene er ferdig og jeg har skrevet det ut vil jeg være den eneste som vet hvem intervjuet tilhører. I oppgaven vil de jeg intervjuer også anonymiseres ved at jeg unnlater å oppgi alder, bosted og hvilken marginalisert gruppe de tilhører.

Som veiledere har jeg May- Len Skilbrei (hovedveileder) og Astrid Renland (biveileder) som er ansatte på Institutt for kriminologi og rettssosiologi på Universitetet i Oslo. Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Jeg inviterer nå medlemmer av..., ...og ... til å delta i mitt prosjekt ettersom jeg anser din/deres erfaringer er viktig i min undersøkelse. Din/ deres bidrag vil være nyttig for å kunne sette fokus på og belyse viktige sider av hva som skjer i politiske beslutningsprosesser i Norge.

Arbeidet med masteroppgaven starter i august 2005 og prosjektlutt er forventet 01.05.2006. Jeg har planlagt å gjennomføre intervjuene i høst. Hvis du er interessert i å være med i undersøkelsen eller lurer på noe mer kan du ringe meg på 93656063 eller sende en mail til ullabjo@hotmail.com. Jeg håper dette kan være av interesse og at jeg hører fra deg!

Vennlig hilsen Ulla Bjørndahl

Vedlegg 2: Intervjuguide

Introduksjonsspørsmål:

- Hvilken interesseorganisasjon er du tilknyttet?
- Hvor lenge har du vært engasjert i denne organisasjonen?
- Hvorfor har du valgt å engasjere deg i denne organisasjonen?

Møte med politikere:

- Kan du beskrive ditt forrige møte med en politiker/ politikere der du var som representant for interesseorganisasjonen din?

Underspørsmål:

- Hvor var det?
- Kom du alene eller i følge med andre representanter fra organisasjonen din/ andre som delte ditt syn på det dere skulle diskutere (som kompetansesenter, andre politikere, forskere etc)?
- Hadde du møtt de andre som var til stede før?
- Hvordan ble du presentert/ hvordan hilste de på deg?
- Var det din organisasjon/ du som hadde tatt initiativ til å være med på møtet eller var du invitert?
- Opplevde du å bli møtt med interesse for dine synspunkter og erfaringer?
- Opplevde du at du fikk muligheten til å si det du ville og at dine synspunkter ble respektert av de andre som var til stede?

Spørsmål knyttet til det å være lobbyist:

- Har du vært engasjert i politiske spørsmål som handler om gruppen organisasjonen din representerer før du ble engasjert i organisasjonen?

Underspørsmål:

- Hvis, har du opplevd å bli møtt av politikere etc på en annen måte nå som du representerer gruppen din gjennom en interesseorganisasjon?
- Hvis, på hvilke måter? Kom med konkrete eksempler.

Spørsmål til de som har vært lobbyister over lengre tid:

- Etter å ha vært engasjert i politiske spørsmål over lengre tid har du en del erfaring med å prøve å påvirke/ forhandle med politikere. Har du gjennom erfaringene lært deg hvordan du bør gå frem for å få mest mulig innflytelse? Kom med konkrete eksempler.
- Ved å være engasjert over lengre tid har du sannsynligvis mange kjente og kontakter blant politikere, forskere, sosialarbeidere, media og andre interesseorganisasjoner som er opptatt av de samme sakene som din interesseorganisasjon. Har dette kontaktnettverket hjulpet deg til å kunne styrke interesseorganisasjonen din i forhold til forskjellige ting som:
  - økonomisk støtte til organisasjonen?
  - mer fokus på gruppen du representerer sitt synspunkt i politiske spørsmål?
  - bidratt til et mindre stigmatisert samfunnssyn på gruppen interesseorganisasjonen din representerer?
  - at interesseorganisasjonen din blir invitert til å delta i å påvirke politiske beslutninger, debatter og media når vedtak som omhandler dere skal fattes/ diskuteres?

Spørsmål knyttet til forholdene innad i interesse organisasjonen:

- I en organisasjon er det ofte mange ulike meninger blant medlemmene. Har du opplevd konflikter med de andre medlemmene i organisasjonen din når du skal representere alle sammen i møte med for eksempel politikere?

Underspørsmål:

- Hvordan løser dere denne type konflikter?

Spørsmål knyttet til forholdet mellom privatliv og det å være en politisk representant

- Ved at du er politisk engasjert i interesseorganisasjonen din og deltar i møter med politikere etc, så velger du å fortelle mange om din status som prostituert/ straffet/ rusmisbruker. Opplever du at dette har hatt konsekvenser for privatlivet ditt?
- Har du vært i media (på tv, radio, aviser...) som representant for interesseorganisasjonen din?
- Hvorfor/ hvorfor ikke?

Underspørsmål, hvis svaret er ja:

- Har du valgt å være anonym? Hvorfor/ hvorfor ikke?
- Hvis du ikke har vært anonym, har dette hatt konsekvenser for privatlivet ditt?

- Hvis det har det, var du forbredt på at dette kunne skje? Hva var du eventuelt forbredt på/ ikke forbredt på?
- Mange som bruker media som et politisk virkemiddel opplever at media manipulerer budskapet man ville komme med. Har du opplevd det?

Andre temaer det kan være aktuelt å ta opp:

- Marginalisere grupperes interesseorganisasjoner sin fremtid i den politiske debatten
- Hvordan kan politikere tilrettelegge det for at interesseorganisasjoner føler seg velkommen og respektert i den politiske debatten?